

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA FOLYÓIRATA

2019. XXII. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

TARTALOM

<i>Cserba Lajos:</i>	
INTERJÚ DR. BATTALUJZÁVAL	3
<i>Lehotay Veronika:</i>	
BESZÁMOLÓ A MISKOLCI ÜGYVÉDI KAMARA TÖRTÉNETÉT FELTÁRÓ KUTATÁSRÓL.....	9
<i>Bratkó Róbert:</i>	
A BEISMERŐ VALLOMÁS, MINT KONSZENZUÁLIS ELJÁRÁSI ELEM AZ ÚJ BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOGI KÖRNYEZETBEN	11
<i>Kriston Edit:</i>	
A DE FACTO ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA – 3. RÉSZ: A DE FACTO ÉLETTÁRSI TARTÁS	18
<i>Dánielné dr. Kiss Ildikó:</i>	
A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGE A HARMADIK SZEMÉLYEKSEL SZEMBEN	27
<i>Kozák Andrea:</i>	
VÉGREHAJTÁS MEZŐ- ÉS ERDŐGAZDASÁGI HASZNOSÍTÁSÚ FÖLDEKRE	40
<i>Hajdu Edit:</i>	
TANULMÁNYI SZERZŐDÉS A BÍRÓI GYAKORLAT TÜKRÉBEN	56
<i>Tóth Barbara:</i>	
HATÁRON ÁTNYÚLÓ CSALÁDJOGI JOGVITÁK AZ EURÓPAI UNIÓBAN	61
* * *	
ADVOCAT	
2019. XXII. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM	
ISSN 1585-5198	
A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA MEGBÍZÁSÁBÓL	
KIADJA AZ ADVOCAT ALAPÍTVÁNY	
MEGJELENIK: FÉLÉVENTE	
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: KAISERNÉ DR. TEMESI RITA	
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:	
DR. BÉRCZES TAMÁS, DR. TÓTH BARBARA	
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG CÍME:	
3525 MISKOLC, DÓZSA GYÖRGY ÚT 11. – TELEFON/FAX: (46) 451-791	
FELELŐS KIADÓ:	
DR. CSERBA LAJOS, A B.-A.-Z. MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA ELNÖKE	
NYOMDAI MUNKÁK:	
GAZDÁSZ-ELASZTIK KFT.	
3533 MISKOLC, SZERVEZET U. 67. – TELEFON: (46) 379-530	
MEGJELENIK: 50 PÉLDÁNYBAN	

Kedves Szerzőink, Lektoraink, Olvasóink!

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ügyvédi Kamara szakmai folyóirata, az ADVOCAT folyóirat szerkesztő bizottsága köszönetét fejezi ki a jelen folyóiratban publikált szerzőknek, lektoroknak, akik áldozatos munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy az így megjelenő szakmai folyóirat magas színvonalú tanulmányokkal, vitaindító írásokkal és az aktuális jogszabály módosításokkal foglalkozó cikkekkkel nemcsak a tudományos kutatók számára jelent újabb forrásanyagot, hanem hatékonyan segíti a megyénkben működő ügyvéd kollégák jogalkalmazói munkáját.

Továbbra is számítunk szerzőink hatékony kutatói munkájára, és arra, hogy a jogalkalmazó kollégák részéről is egyre többen bekapcsolódnak a kutatói munkába és folyóiratunkban megjelentetik tanulmányaikat, kutatásuk eredményeit.

A folyóirat elektronikus formában a <http://www.miskolciugyvedikamara.hu/advocat> internetes oldalon érhető el, és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ügyvédi Kamara valamennyi tagja részére elektronikus formában megküldésre kerül.

Kérjük, hogy a jövőben elkészített publikációit küldje meg az ADVOCAT szerkesztő bizottsága részére, a berczes.tamas@hronszky.hu, vagy a toth.barbara90@gmail.com elektronikus levélcímre, annak érdekében, hogy azok az ADVOCAT folyóiratban megjelenjenek.

Leendő szerzőink számára ajánljuk a Kamara honlapján elérhető szerzői útmutatót!

További sikeres munkát kívánva:

Az ADVOCAT folyóirat szerkesztői

Ügyvédi Kamaránk törekszik arra, hogy a megyében működő ügyvéd kollégák egymás közti kapcsolatát és a jó kollegiális viszonyát erősítse, kollégáink egymás közötti tapasztalat cseréjét elősegítse, támogassa a kollégák újdonságokról való tájékoztatását. Ezen célokat szolgálják az Ügyvédi Kamara által e-mailen kiadott folyamatos tájékoztatók, a Kamara részéről kezdeményezett rendezvények, oktatások, de ugyanilyen fontos, hasznos és példamutató az ügyvéd kollégák által szervezett és üzemeltetett facebook oldalon való tájékoztatás is. Kamaránk területén működő, rendkívül tapasztalt ügyvéd kollégák példaadó életéről, munkásságáról szóló beszámolók is a fenti célokat szolgálják. Az ADVOCAT folyóirat korábbi lapszámaiban is megjelentettünk már kedves olvasóinknak az ügyvéd kollégák életművéről, életútjáról, ügyvédi tevékenységéről szóló riportokat, melyet folytatni szeretnénk a jövőben is és ezáltal egy új rovattal bővíteni a lapunk tartalmát. Ezért jelen lapszámunkban a mindenki által ismert és elismert, tapasztalt ügyvéd kolléganőnk, Dr. Nyírcsák Dezsőné Dr. Batta Lujza tapasztalatairól, életútjáról, ügyvédi tevékenységéről kívánunk ízelítőt adni olvasóinknak az alábbi riporttal.

Dr. Cserba Lajos*

INTERJÚ DR. BATTALUJZÁVAL

- Mondj, kérlek valamit a kezdetekről!

- Budapesten születtem 1936. augusztus 25-én, de Mezőhegyesen laktunk, mert az édesapám ott volt jószágigazgató a ménésnél, csak az anyukám az orvos édesapja révén egy

pesti professzornál szült, tehát így születtem Budapesten.

Aztán 1945-ben kimentünk Németországba, mert kimenekítették a ménest Bajorországba és így mi is kint éltünk 1949-ig. Németországban én három évet elvégeztem a német elemiben. A német nyelvet nagyon hamar megtanultam. Volt egy német kisasszonyunk, aki németül tanított minket. Gyerekkorban nagyon könnyen megragad a nyelvtudás, a két dédunokám is anyanyelvi szinten beszélt angolul, óvodás koruk óta. Persze mi is megtanítottuk a német lányt magyarul.

Németországból Miskolcra jöttünk haza. Miskolcra úgy kerültünk, hogy az anyai nagymamám, meg az anyai ági rokonok miskolciak voltak, és az anyai nagyapám itt volt a Vasgyári Kórházban sebész főorvos. Tapolcán volt egy villánk, ott laktunk egy évig.

Azután Boldvára költöztünk, ahol a Batta nagyapám volt földbirtokos. Egyedül élt az un. kastélyában, amely ma már inkább egy nagyobb villának számítana. Batta nagyapám mielőtt nyugdíjba ment, jószágigazgató volt. A Batta családban mindenki gazdálkodó volt. Néhány év múlva aztán mégis visszaköltöztünk Miskolcra.

Nem szerettem Boldván élni, de azért nagy töret nem jelentett az életemben, viszont az ott töltött idő rányomta a bélyegét az életemre, mert úgy kezeltek, mint a földbirtokosnak a hozzátartozóját, úgyhogy még középiskolába is nagyon nehéz volt bejutnom emiatt. A Vámos Ilonka leánygimnáziuma jártam, ami korábban a volt Tóth Pál nevet viselte. Úgy emlékszem, hogy Vámos Ilonka valami szabadságharcos kommunista volt. A gimnáziumban Ficsor Józsi édesanyja volt az osztályfőnököm. Gimnázium után rögtön férjhez mentem, egyetemre csak később, 1956 után mentem Szegedre, amikor megváltozott a világ és ezért felvettek.

* A B.-A.-Z. megyei Ügyvédi Kamara elnöke

- **Milyen volt az egyetemi élet akkor?**

- Először levelezőre jártam, úgyhogy a fél életemet Szegeden töltöttem. Dezsőnek azonban az volt a mániája, hogy járjak rendszeren előadásokra, így átmentem nappali tagozatra, ahol a Kallós Katival jártam egy évfolyamra. Kati egy nagyon szép lány volt, és egyébként a Hosszúfalusi gyermekorvosnak volt a felesége. Nagyon sok időt töltöttünk együtt az egyetemen. Antalffy György, a rektor nagyon jó barátunk volt és Pólay Elemért, a római jog professzorát is jól ismertem.

Pólay jobban odafigyelt a Miskolciakra, mivel ő maga is élt Miskolcon. Nagyon szigorú volt, de nála nagyon simán vizsgáztunk. Én egyszer az egyetemes jogtörténetből buktam el vizsgán, Both Ödönnél. Az volt az első kérdése, hogy „Mi különbség volt az ókori kelet és Hitler despotizmusa között?” Én gondolkodtam, és azt feleltem neki, hogy Hitler még nem volt föladva. Hát a kérdés tényleg nem képezte az első félév anyagát, és amikor be akarta írni az egyest, én elvettem tőle az indexem és nem hagytam, hogy beírja. Aztán mondanom sem kell, hogy megint Both Ödönnél voltam vizsgázni, akkor négyest kaptam nála, de az egyest azért utólag mégis beírta.

Az akkori Szegedet nagyon szerettem, és hát jólétben éltem, mert Dezső nekem azt azért biztosította. Szóval a Tisza szállóban laktam, és úgy járkáltunk, jöttünk, mentünk, ahogy kedvünk volt. Jó társaságba is kerültem, mert Miskolcra elkerült oda egy kislány, aki hozzánk csapódott, és aki hozzám ment egy jónevű szegedi orvoshoz, hát annak révén a joghallgatók elitjének voltam a tagja. Szóval nagyon jó életem volt Szegeden, no meg abban az időben egész más is volt Szegeden a hangulat, egy polgári miliő vett bennünket körül, nem olyan ipari, mint itt Miskolcon.

Emlékszem még Szegedről a részeges Bárdosi Istvánra, a Szűcs Pistára, meg Bíró Jancsira is, aki a Római jogi tanszéken volt tanársegéd, ő velük néha eljártunk szórakozgatni ide-oda.

Amikor egyetemre jártam, nekem volt Miskolcon formálisan egy munkaviszonyom. Beruházási előadó voltam a Budapest Bankban, ahol az igazgató ugyancsak egyetemre járt velem párhuzamosan, csak ő Pestre. Nekem megvoltak az egyetemi jegyzeteim, amelyeket a rendelkezésére bocsájtottam, és ezért ő nagyon hálás volt, cserébe elég lezseren kezelte a helyzetemet, így nagyon sokat voltam szabadságon. A munkám tulajdonképpen abból állt, hogy én osztottam szét a pénzt a bányák között, óriási hatalom volt ez.

Még az egyetem előtt elkezdtem egy mérlegképes könyvelői tanfolyamot is, amit már az egyetem alatt fejeztem be.

...és aztán jött Miskolc ...

Az én ügyvéd férjem, Dezső ragaszkodott hozzá, hogy ha már ennyit rám költött, és kitanított, akkor ezt végig kell csinálnom és jöjjenek ügyvédjelöltnek. De én nem akartam ügyvédjelölt lenni, sírtam is, amikor el kellett jönnöm a bankból. És Dezső kikötötte, hogy nekem legalább úgy kell dolgoznom, mint a többinek. Állítólag ügyes voltam, un. vénám volt hozzá, szóval ügyvédjelölt lettem.

Azért nem volt egyszerű, hogy bejussak, még így sem, és amikor bekerültem az 1. sz. Ügyvédi Munkaközösségbe, ahol akkor, ha jól emlékszem, tizenöt, vagy tizenhat ügyvéd dolgozott, ez azt jelentette, hogy ennyi ügyvédnek rohangásztam. Strassburger Gyulával voltam ügyvédjelölt, ő velem elhitette azt, hogy megy a földhivatalba, ami abban az időben itt volt a bíróságon a földszinten, ahol a büfé van a sarokban. Én kezdőként nem tudtam, hogy mit jelent, hogy a földhivatalba menni. Azt jelentette, hogy ő kiírt valamit öt perc alatt és már el is ment, én meg kaptam tizenegynéhány tárgyalást és rohangásztam. Jó, hogy akkor nem követelték meg, hogy a tárgyaláson végig jelen kell lenni. Idővel aztán annyira belejöttem, hogy pl. Erdős Imrének szinte minden keresetét módosítottam magamtól, és olyan pereket nyertem neki, hogy majd elájult. Ő akkor a kamara elnöke volt, az ügyvédi iroda vezetője pedig az öreg Nikházy

volt, csak akkor ő már nagyon sokat betegeskedett és nagyon keveset volt bent az irodában.

- **Szakmai tekintélyekre emlékszel?**

- Abban az időben Csáki volt a polgári jogban főleg kiemelkedő, Erdőst nem jegyezték ilyen szempontból. Az 1. sz. irodában Dezső számított jó ügyvédnek. Zombor Feri is nagyon alapos és felkészült volt, ezért nagyon tiszteltem, csak neki pszichés problémái voltak és emiatt visszahúzódó ember volt. Répássy Oli büntetőben volt felkapott, és Háger is kiváló büntető volt szerintem. Isépy Tamás is kitűnő ügyvéd volt, de nekem nem teljesen az volt a véleményem róla, ami a többieknek..., Egyszer előfordult, hogy engem úgy felmérgetett a másodfokon, hogy elsírtam magam a méregtől és azt mondtam, nem lehet igaz, hogy fenntartás nélkül elfogadják, amit mond, azért mert Isépy mondja, hát nézzenek valaminek utána. Ekkor Szentpáli tanácselnök úr felfüggesztette a tárgyalást, utána nézett és azt mondta, hogy a jelölt kisasszonynak van igaza. És akkor Isépy még csúnyán is nézett rám, de úgy egyébként én jóban voltam vele.

Dezső sajtósögedi volt, az Isépy felesége meg egy ottani földbirtokosnak volt a lánya, tehát a közös kötődés révén mi jó barátságban voltunk.

- **Politikailag képzett voltál?**

- Én ügyvédjelöltként beiratkoztam a Marxista egyetemre is. Emlékszem, hogy még Faragó – az akkori elnök – ordított is velem, mert először nem vettem föl, mert Faragó ezt nagyon szégyellte. De aztán megfellebbeztem és felvettek. Együtt jártam Bajákyval, Rózsa Bubuval, Szerencsi Józsival egy évfolyamra. Főleg azért jártam, mert szabadságot adtak érte és azt mondták, hogy be fogják tudni számítani a Marxista egyetem vizsgáit a szakvizsgába, de mire szakvizsgáztam addigra ez már megszűnt. Úgy emlékszem, hogy egyedül csak én végeztem el, a többiek nem.

Erdős Imrétől tartottak az emberek, azt hitték, hogy van neki valami nagy hatalma, mert párttag is volt, meg ügyész is volt egy ideig. Ha jól emlékszem

szem az ügyészségből jött át az ügyvédséghez, meg a kamarába. Az a hír járta, hogy folyton piszkálta az ügyvédeket, de én ezt nem tapasztaltam.

Az ügyvédi kamarában Faragó alatt rend volt, Erdős idejében viszont nem is emlékszem, hogy egyáltalán mit jelentett a kamara, annyi emlékem van, hogy néha be kellett jönni Szabad-párt napra. Azt többnyire Farkas József, a járásbíró elnöke tartotta.

Kötelező ideológiai előadások minden hónapban egyszer voltak egy szombati napon, reggel 9-től déli 12-ig. Szerveztek a bírósággal összevont előadásokat is, de azok nagyobb stíliiek voltak, például Grósz Károly is tartott előadást. Ő akkor még nem volt miniszterelnök, itt volt Miskolcon első titkár. Hallatlan értelmes embernek tartottam. Ezeket az előadásokat mi sokszor csak végig ültük és senki nem figyelt, de amikor Grósz az előadásán azt mondta, hogy a leggazdaságosabb az lenne, hogy ha bezárnák a Lenin Kohászati Műveket és minden dolgozónak odaadnák a minimumbért úgy, hogy be sem kéne menniük dolgozni... hát azt sose fogom elfelejteni. Én akkor nagyon megdöbbenem, azt hittem, hogy le fogják tartóztatni, hogy ilyeneket mond. Ő már akkor tudta, hogy mi a valós helyzet és mi lenne a megoldás.

A kamarában Faragó Bandi mindenkit számon kért, de utána az illetőt maximálisan megvédte, és mindenki mellett ki is állt. Például bele volt betegedve, hogy Szabó Gyula Pesten berúgott és nem jelent meg Legfelsőbb Bíróságon, ahol egy több napos tárgyaláson ültünk. Az ügyész nagyon jó szándékú volt és aggódott érte, hogy, hogy talán infarktust kapott, mert Gyula első nap még ott volt, de a második napon nem jelent meg, mert őrizetben volt egy napot talán, mert valami hídon összeverekedett egy rendőrrel. Aztán kiderült, hogy Gyula nem kórházban van sajnos..., De másnap aztán rendeződött a dolog.

Faragó ilyenekért őrvongott, bele volt halva ezekben. Lehordta az embert mindennek, de utána mindent megtett, hogy megmentse. Őbenne rettentő sok jó szándék volt, csak volt egy irtó modora.

Egyszer, amikor nálunk volt egy baráti vacsora, Faragó valamin úgy felcukkolta magát, és elkezdett úgy kiabálni, hogy Nóri a lányom – aki szintén egy nehéz természetű ember – bejött (pedig nem volt csak vagy tizenegynéhány éves), és kikérte, hogy nálunk vendégségben így kiabáljon. Faragó megdöbbsent, elhallgatott és annyit mondott, hogy „elnézést”. Hát én akkor azt hittem, hogy mindnyájunkat ki fog rúgni. Szóval Bandinak nem volt egy jó modora, de egyébként nagyon segítőkész volt mindenben.

Emlékszem Lovas elvtársra is, hát ő sem volt kutya. Ő volt a megyei pártbizottság jogi főnöke, a „gazda”. Én még őt onnan ismertem, hogy a felesége a Palóczy utcai általános iskolában volt tanárnő és ők bent laktak az iskola területén, a pedagóguslakásban. Amikor mentünk be az iskolába, én Lajossal sokat beszélgettem reggelente, aki akkor még rendőr volt, egy kis muszklis fiú, és velem mindig nagyon kedves volt.

- Melyik szakág a kedvenced?

- Én ügyvédként a büntetőjogot jobban megszerettem, mert sokkal egyszerűbbnek tartottam, csak ezt nem szabad hangoztatni, mert nagyon haragszanak érte a büntetős bírók. Büntetőeljárában gyakorlatilag egy kész anyagot kap az ember, sőt kettőt, ha így vesszük, mert kapom a nyomozati és az ügyészségi szakot is, és abból sokkal könnyebb kihámozni, ha valami „hézag” van benne.

A polgári ügyeknél pedig az ügyfelek már akkor is rafkósak voltak, ugyan még nem volt internet, de elmentek 2-3 ügyvédhez, összeszedték a tanácsokat, ennek alapján kialakítottak magukban egy képet az ő saját problémájukról, quasi összeállítottak egy tényállást, aminek valós alapja nem sok volt. Tehát egy-két vagy több ember tanácsából leszűrve jött a harmadik variációval az ügyvédhez és akkor abból kihámozni alapvetően az igazságot, hát az elég nehéz volt. Szóval jobban kedveltem a büntetőügyeket, de azért bontópereket, meg gyerektartási ügyeket, 1-2 kártérítési eljárást azért megcsináltam, de nekem mindig könnyebb volt a büntetőjog.

Sose felejttem el, hogy egyszer egy bontóperben vagyoneleltárt írtam, már késő este volt és egy asszony diktálta, hogy: „felmosórongyok, meg felmosója”.... No, hát én kiborultam, és akkor ő rám nézett és azt mondta: „ügyvédnő, ha maga annyi pénzért dolgozna, mint én és annyi pénzből kéne megvennie a felmosónyelet, meg a vödröt, akkor nem tetszene háborogni”.

És akkor megértettem, hogy tényleg ez nézőpont kérdése, hogy egy ilyen helyzetben, annál a gyereket már egyedül nevelő nőnél ezek olyan dolgok voltak, hogy ténylegesen számítottak.

Azért más világ volt akkor, a bírók is még másként álltak ezekhez a perekhez, úgy vélem, hogy embersegesebbek voltak, nem csak a paragrafusokat nézték, azon belül nyilván nem szegték meg és nem lépték át a határokat, de azért figyelembe vették azokat a nagyon nehéz körülményeket, amik egyes embereknél előfordultak.

Abban az időben jött gyakorlatba, hogy lakáshasználati jog ellenértéket kellett fizetni. Ugye, akkor aztán voltak olyan rafkós kollégák, akik mindig hoztak egy-két látletet egy-egy pofon, vagy valami eredményeképpen, amelyek eleve ennek a rendeletnek a mellőzését tették lehetővé, vagyis így nem kellett lakáshasználati jog ellenértéket fizetni. Volt olyan kolléganő, akinél mindig volt egy-két ilyen látlet, nevet azért nem mondanék.

Volt a négyesben is egy ügyvédnő, hát ő is mindent összeszedett ahhoz, hogy igaza legyen, emiatt a bíróságon sem nagyon szerették. Emlékszem egyszer Tárnok Karcsi – aki akkor polgári bíró volt – megkért bennünket, hogy ne csináljunk cirkuszt a tárgyaláson, ne veszekedjünk, mert ellenőrzés várható; mi ugyanis a legtöbbször heves vitákba keveredtünk. Hát alig hogy ezt kimondta, a kolléganő olyan cirkuszt csapott, miután én elmondtam a saját álláspontomat, hogy Tárnok Karcsi azt mondta a tárgyalás után: nahát ő befejezte, ő ezt a nőt többet a tárgyalóterembe sem engedi be.

- Milyen volt a társasági élet?

- Akkor mi ügyvédek és a bírák nagyon korrekt társasági életet élünk, amely során viszont soha eszünkbe sem jutott, hogy olyan dolgokról beszéljünk, amelyek a folyó ügyekkel voltak összefüggésben.

Hozzánk is jártak például Etlényi Editék, Sarkadi Sanyiék, Lukács Laciék, nagyon jóban voltam Bodnár Dönciékkel is Dezső révén, ők mind megyei bírák voltak.

Dezső szenvedélyes vadász és horgász volt. Vadat nem sokat hozott haza, mert nem nagyon szerettük, csak ő ette jóformán egyedül, de azért megtanultam elkészíteni. Halat az többet hozott. Mályiban volt nekünk még akkor házunk, a tóparton; sokszor az egész utcát meghívtam halászlére. Akkor nagyon nagy társadalmi élet volt ott. Mi a Kardos Gézával laktunk egy ikerházban.

- **Beszélgj, kérlek arról, hogy éltétek meg a rendszerváltást!**

- A rendszerváltás idején nagyon kevés ügyvéd volt a megyében, körülbelül 50-70 ügyvéd dolgozott, abból volt tizenegynéhány párttag. 1956 után aztán ők egy kicsit megváltoztak. Én mindenkinek tisztelem az álláspontját, ha az egy kiforrott és őszinte álláspont, de ezek közül az emberek közül egy páran '56 után „megfordultak”, és elkezdtek templomba járni. Azt mondták, hogy akkor nekik be kellett lépni. Hát én már csak tudtam, hogy nekik nem „kellett” belépni a pártba. Egyszer én is be akartam lépni, egy november 7-i ünnepség alkalmából Harsányi Sanyinál. Egy pár hét múlva aztán kaptam egy írásbeli választ, hogy csak fizikai állományú felvétel van a pártba. A Pethő Ani ezzel szemben – aki nem is jelentkezett, csak mellettem állt, amikor jelentkeztem – ő is kapott egy választ, hogy felvették a pártba. Igaz, hogy akkor a férje a pártbizottságban dolgozott, hát ő felvették, engem meg nem.

Minket csak az iskolába tartottak párttagnak, mert Nóra lányom bejelentette, hogy nem tudunk részt venni a szülői értekezleten, mert taggyűlésen vagyunk, de ez irodai taggyűlés volt. A taggyűlés

nálunk mást jelentett, de a zeneiskolában, itt a Városház téren, ahol a Szűcs Zsolt édesapja volt az igazgató, ezt úgy értették, hogy párttaggyűlésen vagyunk, és attól kezdve úgy kezeltek bennünket, hogy párttagok vagyunk.

A rendszerváltást azért az ügyvédek is megérezték. A jól menő ügyvédek kevésbé érintette, de a kevésbé felkapott ügyvédek azért megérezték. A jogtanácsosok, akik ügyvédként bejöttek a kamarába, azért ők sok ügyfelet hoztak magukkal a cégektől, nekik könnyebb volt.

A sikeres ügyvédi működéshez már akkor is kellett egy jó fellépés, az ügyfélhez való emóció, és mindenekelőtt kellett a Piac.

Valamelyik nap bejött hozzám egy öregasszony, aki előadta, hogy 30 éve elvált. Megmondta a nevét, ezután én egy kicsit gondolkodtam és elmondtam, hogy miért vált el, hát zokogott. Mondtam neki, hogy nálam lehet, hogy nem állnak az akták rendezett sorban, de az ügyek a fejekben benne vannak. Elmeséltem egy sztorit urával kapcsolatban, azt mondta, hogy ez nem lehet igaz.

Nemrég volt egy ügyfelem büntetőügyben, aki elmondta, hogy a korábbi védőjének egy jó szava nem volt hozzá, és neki az sokkal többet ér, hogy velem meg tudja beszélni az érzéseit. Ez néha többet segít ügyfélnek, mint a jog ismerete.

- **A fiatalok?**

- A mai fiatal ügyvédekkel és jelöltekkel az a helyzet, hogy nem nagyon szeretnek köszönni. Én köszönök nekik, ők néha fogadják, néha nem. Bíró kolléga is mesélte már nekem, hogy a bíróság folyosóján köszönt a fiatal ügyvédnek, aki nem fogadta a köszönését.

Persze vannak, akik hallatlanul udvariasak és kedvesek, például amikor bottal jártam, sokan nagyon megértőek, segítőkészek voltak, de sajnos vannak, akik nem ilyenek.

Végezetül két tárgyalótermi történetet szeretnék elmesélni:

Egyszer egy bírónő, akinek sajátos tárgyalási stílusa volt – nevet nem mondok – nagyon meg akart bíróságolni engem egy gondnokság alá helyezési ügyben. Én voltam a gondnok valaki helyett és akkor behozott két „fogdmeg” ápoló a tárgyalóterembe egy tagbaszakadt, ápolatlan, egyfogú nőt Hejőbábaról. A bírónő veszi föl az adatokat, és megállapítja, hogy a gondnoklittal nem lehet kapcsolatot teremteni, hoz egy végzést, hogy a bíróság közvetlenebb módon kísérli meg, és azt mondta a nőnek, hogy: „Kluty-Kluty Zsuzsika”, és Zsuzsika erre kiszakította magát a két fogdmeg közül, neki ugrott az asztalnak, a bírónőt úgy nekiszorította a falnak, hogy majd elájult, mert a Zsuzsika olyan erőben volt. Én ennek láttán meg fennhangon sikoltoztam a röhögéstől. Hát erre engem akart megbíróságolni. Hát ilyen is megtörtént velem.

Egy másik történetemben bontóperben egy bíró kirendelt egy szakértőt – neveket megint csak nem említenék – mert a férfi azt mondta, hogy nagyon büdös a feleségének a „micsodája”. A tárgyaláson (amelyen én is jelen voltam valamelyik ügyvéd helyett, ez még jelölt koromban volt) megjelent a szakértő, az asszonyt beállította a sarokba, és azt mondta, hogy „diktálom: a bíróság letolatja a felperes nadrágját..., megborzoltatja ..., beszagol..., vélemény: nem büdösebb az átlagnál..”

Hát higgyék el, hogy ezek tényleg megtörtént esetek, amiknek tanúja lehettem.

**- Szerencsésnek érezzük magunkat azért,
mert sugárzod felénk ezt a vidám életérzést!**

Köszönöm az interjút!

Dr. Lehotay Veronika*

BESZÁMOLÓ A MISKOLCI ÜGYVÉDI KAMARA TÖRTÉNETÉT FELTÁRÓ KUTATÁSRÓL

A Miskolci Ügyvédi Kamara lassan a 145. születésnapjához ér. Ez is alkalmat és lehetőséget teremt a kamara történetének feltárását szolgáló kutatáshoz, amely 2019 év végén kezdődött Dr. Cserba Lajos Elnök Úr megbízása alapján. Az 1874. évi XXXIV. törvénycikk biztosította az alapot az ügyvédi kamarák létrehozásához, ennek megfelelően *Pauler Tivadar* igazságügyi miniszter 1874. december 28-án kelt rendeletében 28 kamarai székhelyet határozott meg, amelyek közül a 16. sorszám alatt *Miskolczot* találjuk.

A kamara történetének átfogó feltárására eddig még nem került sor, annak ellenére, hogy többen foglalkoztak már ezzel a témával. Kéziratként maradt fenn *Dr. Kiss József* 1981-ben megírt *A Miskolci Ügyvédi Kamara története* című tanulmánya. Majd ezt követően *Dr. Balogh Judit* kezdte kutatni a kamara történetét (1997-ben az *Adalékok a Miskolci Ügyvédség történetéhez* című írásában, míg az ügyvédi kamarák 125. évfordulójára kiadott ünnepi kötetben a *Vázlatok a Miskolci Ügyvédi Kamara történetéhez* című tanulmányában tette közzé kutatása eredményeit), és ő mutatott rá arra is, hogy a helyi kamarai irattár többszöri költöztetése a dokumentumok egy részének megsemmisülésével járt. Így például a 20. század elejéről nagyon kevés hozzáférhető forrás áll rendelkezésre. *Dr. Répássy Róbert* a 19. századi miskolci jogászsággal, azon belül pedig az ügyvédséggel foglalkozott.

1875-től 1948-ig a Miskolci Ügyvédi Kamara tevékenysége folyamatos volt. A kutatás forrásait a

---

* egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Jegtörténeti Tanszék

másodlagos irodalom mellett a rendelkezésre álló irattári dokumentumok alkotják. Az irattárban megtalálhatók – bár nem hiánytalanul – az 1880-as évektől az ügyvédek lajstromának kötetei (a II., III. és IV. kötetek), amelyek a következő adatokkal szolgálnak: az ügyvéd neve, az ügyvédi oklevél keltének, bejelentésének, és a bejelentés elintézésének a kelte, továbbá az ügyvédre vonatkozó megjegyzések (ez utóbbi arra vonatkozott általában, hogy milyen okból szűnt meg a kamarai tagság). A helyettes ügyvédi főkönyvben is hasonló adatokat találunk. Sajnos hiányosak a kamara éves jelentései, mindössze egy dokumentum maradt fenn az ügyvédi kamara évi jelentéséről, 1938-ból. Mindezek mellett a személyi akták szolgálnak fontos és részletes adatokkal, dokumentumokkal. Tartalmazzák az ügyvédek önéletrajzeit, sokszor fényképpel együtt, az ügyvédi igazolványokat, törzslapokat, egyéb jelentéseket.

A jelenleg zajló kutatás *100 év történetét* öleli fel, így a kezdetektől, tehát a kamara 1875-ös megalakulásától követően 1975-ig terjed a vizsgálat. 1875 és 1948 között jelentős szerepe volt a *Miskolci Evangélikus Jogakadémiának* a kamara életében is, hiszen a jogakadémia biztosította a szakmai utánpótlást a város és a megye számára, és az ügyvédek, mint gyakorlati szakemberek oktatókként és vizsgáztatókként vettek részt az oktatásban, így többek között *Glósz Károly*, *Röck Aladár*, *Sugár Gyula* segítette a jogakadémia munkáját. Az első változást az 1920-as évek hozták, majd a jogalkotó meghatározta az érvényes ügyvédi peres díjszabást, végül pedig 1937-ben kihirdették a II. ügyvédi rendtartást. Az 1930-as évek végén hatályba lépő diszkriminatív jogszabályok végrehajtása Miskolcon is folyamatos volt. Az ügyvédi kamarának 103 áldozata volt a második világháború alatt. 1948 és 1952 között „az önállótlan évek” következtek, amikor a jogalkotó a centralizáció jegyében egy miniszteri rendelet alapján a debreceni kamarába olvasztotta be a miskolcít, majd 1952-től újra önálló kamaraként kezdett működni Miskolcon, ekkori elnöke Földes Sándor volt.

A kötetben terveink szerint az ügyvédi kamara 1875 és 1975 közötti elnökeinek és a kamara működésének a bemutatása mellett helyet kapnak a kamarában bekövetkezett változások, főbb esemé-

nyek, életrajzok, fényképek is. A kutatás eredményeit bemutató könyv megjelenését 2020 második felében tervezzük.

A BEISMERŐ VALLOMÁS, MINT KONSZENZUÁLIS ELJÁRÁSI ELEM AZ ÚJ BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOGI KÖRNYEZETBEN**

Hazánk új büntető eljárási törvényének megalkotása során jogpolitikai célként fogalmazódott meg a büntetőeljárások eredményesebbé tétele. Ehhez kapcsolódóan a Magyarország Kormánya által 2015. február 11. napján elfogadott koncepció alappillérei a következők voltak: „hatékonyság, gyorsaság, egyszerűség, korszerűség, koherencia és célszerűség”.¹ Az eljárás hatékonysága ugyanakkor az egyes eljárásjogi szereplők funkciójának hatékonyabbá tételét is feltételezi, mely azonban nem merülhet ki önmagában abban, hogy a hatóságok bűnösségi feltételezését erősítsék. Az eljárás szereplői közül mind a terheltnek, mind pedig a védőnek komoly feladata és szerepe van a büntetőeljárás során, függetlenül attól, hogy ezen szereplők eljárási pozíciójára kevésbé, inkább a sértetti jogok hatékonyabb érvényesítésének jogpolitikai céljára fókuszál már a törvény preambuluma is. Különösen igaz ez abban az új eljárási környezetben, melyben a terhelti, bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomásnak komoly, az eljárás egészét befolyásoló hatása lehet.

„A védelem abban segíti a bíróságot, hogy a tényállást minden összefüggésében, minden oldalról megvizsgálja. A védelem segít megakadályozni, hogy az igazságszolgáltatásban olyan egyoldalú szemlélet érvényesüljön, amely csak a terhelt ellen

szóló körülményeket veszi figyelembe és nem tördök az enyhítő és mentő körülményekkel. A védelem fáradozása az igazság érdekében: küzdelem.”² Király Tibor professzor több mint 50 évvel ezelőtt megfogalmazott gondolatai a védelem hatékonyságának sarokpontjait fogalmazzák meg. A védelem ugyanis nem attól válik processzuális értelemben hatékonyra, hogy ha a bűnösöknek segítséget tud adni a felelősségre vonás elkerülése érdekében az igazságszolgáltatást mintegy akadályozó személyként – „a bűnözők cinkosaként”³ –, hanem azáltal, hogy munkája révén, eljárási jogai gyakorlásával segítséget tud adni a hatóságoknak az igazság tévedés, - és hibamentes feltárásában,⁴ illetve az ügyiratok ismeretében, helyes helyzetértékeléssel tudja alkalmazni az egyes új, perjogi eszközöket. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy nem szabad a védelem hatékonyságát⁵ kizárólag akként értelmezni, hogy az csak egyfajta támogatás nyújtását jelenti a terhelt hatóságokkal való fokozott együttműködésben. Ez nemcsak a büntetőeljárás, de a védelem alapvető processzuális feladatának félreértelmezéséhez vezetne. A jogalkalmazó szakember, aki lehetőséget ad a védői jogok és kötelezettségek jogszabály adta kiteljesedésének, az joggal számolhat és bízhat abban is, hogy munkája alaposabb, körültekintőbb lesz, és sokkal inkább megfelel a törvényesség, és az objektivitás követelményének.⁶

A magunk részéről tehát nem osztjuk azt az egyes konferenciákon egyre gyakrabban megfogalmazott álláspontot, mely szerint a jövő ügyvédek a hatóságokkal való maradéktalan együttműködés lenne a feladata. Annak ellenére, hogy a

* Dr. Bratkó Róbert PhD LL.M. egyetemi docens (SZE-DFÁJK Bűnügyi Tudományok Tanszék), egyéni ügyvéd

** *A tanulmány a Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatásával, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP 19-4-SZE-2 kódszámú, Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.*

¹ MISKOLCZI Barna: *Az új büntetőeljárás kodifikációs irányelve*. In. (szerk.: Elek Balázs – Miskolczi Barna): *Úton a bírói meggyőződés felé. A készülő büntetőeljárás törvény kodifikációja*. Printart Press Kft, 2015. 30.o.

² KIRÁLY Tibor: *A védelem és a védő a büntető ügyekben*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962. 125.o.

³ KÖHALMI László: *A védő a magyar büntetőeljárásban*. In. *Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Kódex Nyomda Kft, Pécs, 2011. 383.o.

⁴ HACK Péter: *A védelem és a védő szerepének aktuális kérdései*. *Magyar Jog* 2011/2., 88.o.

⁵ A védelem hatékonysága kérdésköre tekintetében lásd: BARTKÓ Róbert – BENCZE Krisztina: *A hatékony védelemhez való jog az új Büntetőeljárás törvény tervezete tükrében*. *Jog – Állam – Politika* IX. évfolyam 2017/2., 25-39.o.

⁶ FENYVESI Csaba: *A védőügyvéd. A védő büntetőeljárás szerepéről és jogállásáról*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2002. 17.o.

hatóságokkal történő terhelti együttműködés, a beismerő vallomás rendkívüli módon felértékelődik az új eljárásjogi környezetben, a védői feladatok és a védői felelősség azonban nem csökkent. Nézetünk szerint az újonnan kialakításra kerülő jogszabályi környezetben is szükség van és lesz arra, hogy a védő az eljárásjog adta valamennyi lehetőséget kihasználva, a terhelt érdekeit képviselje, és válassza meg a védekezés leghatékonyabb eszközeit. Természetesen ehhez nemcsak a jogalkotónak kell a szükséges eszközrendszer biztosítása, az a védőtől is alapvető szemlélet-váltást igényel, azaz a saját hatékonyságát is növelnie kell majd. Ennek hiányában ugyanis súlytalanná válik az a hivatkozás, hogy a védelemhez való alkotmányos jog gyakorlását elsősorban a hatóságok akadályozzák vagy korlátozzák.⁷ A védelem hatékonysága tehát fontos kérdés, hiszen – egyet értve Fenyvesi Csaba álláspontjával – a védelemmel kapcsolatos eljárás szabályok minősége jól tükrözi egy adott állam szintjén a jogállamiság elvének érvényesülését, „a védői jogállás szintje, elméleti és gyakorlati minősége a jogállamiság szeizmográfja is egyben.”⁸

A fenti bevezető gondolatok mentén jelen tanulmány célja, hogy a bemutatassa és értékelje a terhelti beismerő vallomáshoz kapcsolt két új jogintézményt: a bűnösséget beismerő vallomás elfogadását, valamint a beismerésen alapuló egyezséget. Minthogy a gyakorlatban előfordul ezen két jogintézmény összemossa, fontosnak tartjuk, hogy azokat egymástól el is határoljuk. Mindezeket megelőzően azonban foglalkozunk a beismerő vallomás ténybeli kereteit meghatározó tényállással, pontosabban annak igazságtartalmával kapcsolatosan megfogalmazott jogalkotói elvárásokkal, ugyanis – majd látni fogjuk – érezhető a jelenlegi szabályok szintén egyfajta ellentmondás.

II. A tényállás igazságtartalma

⁷ MARTITS Tünde: Védők az új büntetőeljárás szorításában. *Magyar Rendészet* 2003/3 III. évf., 66.o.

⁸ FENYVESI Csaba: A bűnügyi védő perjogi helyzete a magyar büntetőeljárás keretében. *Ügyvédek lapja* 2009/4., 6.

Az egyes, a bevezetőben említett jogintézmények összevetését megelőzően fontos a büntetőjogi következtetések levonásának alapját képező tényállással szemben a büntető eljárási törvény által elvárt feltételekkel foglalkozni, hiszen függetlenül attól, hogy az előkészítő ülésen a bíróság egyezséget hagy jóvá, vagy bűnösséget beismerő nyilatkozatot fogad el, annak alapját minden esetben a váddal egyező tényállás adja. Minthogy a ténykérdések pedig alapvetően befolyásolják a jogkérdésben meghozható döntéseket, ezért korántsem mindegy, hogy milyen tényállás vonatkozásában van lehetősége a terheltnek a bűnösség kérdésében vallomást tenni.

Az egyes büntetőeljárás rendszerek ideáltípusait vizsgálva rögzíthető, hogy az akkuzatórius eljárási modell az eljárási, míg az inkvizitórius modell az anyagi, vagy más néven az objektív igazság felderítését célozta meg. A Be. 163.§ (2) bekezdése a büntetőeljárás igazságkereséssel kapcsolatosan a bizonyítás általános szabályai kapcsán elvi élel rögzíti a valóságghú tényállás megállapítására irányuló hatósági kötelezettséget.⁹ A törvény ezen rendelkezéséből olybá tűnik, hogy a hatóságoknak kötelezettségük a tényállást olyan mértékben felderíteni, míg a „*mi történt valójában?*” kérdésre megnyugtató válasz adható. A jogalkotói szándék e körben egyértelmű. Kizárólag a valósággal megegyező tényállás mentén lehet helyes jogi következtetésekre jutni adott büntetőügy kapcsán.

Az ellentmondást ugyanakkor az eljárási törvény rendszerében az adja, hogy a tényállás vonatkozásában a dinamikus szabályok már nem képezik le a fentiekben említett általános követelményt. Az immáron kétfázisúvá alakult nyomozás felderítési szakában a cél a tényállást a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben felderíteni.¹⁰ A megalapozott gyanú közléséhez szükséges és elégséges tényállással szemben tehát a jogalkotó – sajnálatosan – nem várja el az objektív igazság szintjét. A bizonyítási eszközök felderítése, összegyűjtése a felderítés során elegendő, ha a

⁹ Be. 163.§ (2) bek. „A büntetőeljárásban a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság a döntését valóságghú tényállásra alapozza.”

¹⁰ Be. 348.§ (3) bekezdés.

megalapozott gyanú közléséhez szükséges szinten megmarad. Ez pedig korántsem azonosítható az anyagi igazság tartalmával, vagy legalábbis közel sem biztos, hogy azzal adott büntetőeljárásról belül egybe is esik. Sajnálatos, hogy a jogalkotó ezt a koncepciót a bírósági eljárás általános szabályai vonatkozásában is továbbviszi, amennyiben a tárgyalást egy olyan perjogi formaként írja le, ahol a bíróság a bűnösség megállapítása érdekében vesz fel bizonyítást.¹¹ Ugyanakkor nézetünk szerint sem a nyomozásnak, sem pedig a bírósági eljárásnak nem lehet egyenes és határozott célja a bűnösség megállapítása. Az anyagi igazság elérésének követelménye éppen azt jelenti, hogy nem a „gombhoz varrjuk a kabátot”, azaz a bizonyítást nem a bűnösség szintjét elérően folytatjuk le, vagy megfordítva: csak olyan terjedelemben folytatjuk le a bizonyítást, hogy a beszerzett eszközök alapján a bűnösségre legyen okszerű következtetés levonható. Éppen ellenkezőleg, a bizonyítást az anyagi igazság elérése érdekében olyan mértékben kell folytatni, hogy akár a megalapozott gyanú, akár a bűnösség kérdésében megalapozott döntést lehessen hozni. Az említett különbség a megfogalmazás módját érintően pedig korántsem árnyalatnyi. A jelzett ellentmondás mentén ugyanis nem kizárt, hogy egy gyanúsításban közölt tényállás kíséri végig a büntetőeljárást, és jelenik majd meg akár a vádiratban, akár a bíróság ügydöntő határozatának indokolásában. Amennyiben pedig ez nem az anyagi igazsággal egyezik meg, illetve a dinamikus szabályok érvényesítése során nem is töreksenek a hatóságok annak elérésére, az említett Be. 163.§ (2) bekezdésében foglalt szabály valószínűleg kiüresedik, amely komoly kihatással lehet nemcsak a bizonyítás irányára, de a konkrét ügyben levont jogi következtetésekre is.

¹¹ Lásd Be. 425.§ (1) bekezdés

III. A bűnösség beismerése előkészítő ülésen

A korábban hatályban volt eljárási törvényünk az előkészítő ülést, mint jogintézményt érdemi tartalommal nem töltötte ki. A gyakorlatban ezen ülések száma marginálisnak volt mondható, éppen azért, mert kötelezően a törvény három esetben írta csak elő annak tartását, mely esetek közül kettő a gyakorlatban is ritkábban fordult elő¹², és egyik esetben sem volt lehetőség arra, hogy a bíróság a büntetőjogi főkérdés tekintetében állást foglaljon ügydöntő határozat meghozatala mellett. Ezzel szemben az új Be. immáron valós, az eljárás hatékony lezárását célzó rendelkezéseket társított az előkészítő üléshez azzal, hogy annak alkalmazását a büntetőeljárásokban – bizonyos kivételekkel¹³ – általánosan kötelezővé tette. Az új eljárási környezetben az időszerezés jogpolitikai célját is előtérbe helyezve immáron a jogalkotó lehetővé teszi az eljáró bíróságnak, hogy a büntetőügyet ügydöntő határozattal zárja le, amennyiben annak törvényi feltételei adottak. Eltekintve a perjogi előírások részletes ismertetésétől azt érdemes témánk szempontjából kiemelni, hogy az ügy érdemi befejezéséhez szükséges, hogy a terhelt lemondjon a tárgyaláshoz való jogáról, illetve bűnösségét a váddal egyező tényállásban beismerje. Az új Be. hatályba lépését követően kialakult olyan gyakorlat, mely szerint a vádlott a beismerő vallomásaiban a vád szerinti tényállás mikénti minősítését nem vitathatja. Ezt az egyes bíróságok a Be. 580.§ (2) bekezdésében foglalt azon szabályból vezették le, hogy amennyiben a bíróság az a beismerő vallomást végzéssel elfogadta, a váddal egyező tényállás, minősítés, valamint a bűnösséget megállapító ítéleti rendelkezés ellen nincs helye fellebbezésnek. Ez

¹² Ezen esetek alá tartoztak az alábbiak: bizonyos személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések elrendelésére, valamint azok új speciális ok megállapítása melletti fenntartására irányuló indítványok elbírálása; közvetítői eljárásra utalást megelőzően a terhelt, valamint a sértett kihallgatása; különösen védetté nyilvánított tanú e minőségének megszüntetésére irányuló indítvány elbírálása.

¹³ Ilyen kivételeket határoz meg a törvény például a bíróság elé állítás, a magánvádas eljárás, a biztosíték letétbe helyezése mellett folyó eljárás, vagy éppen az ismeretlen helyen tartózkodó, vagy külföldön ismert helyen tartózkodó terhelttel szembeni külön eljárási szabályok között.

a gyakorlat azonban alapvetően téves. A fellebbezési korlátra vonatkozó szabályból ugyanis az nem következik, hogy a bíróságnak ne lenne lehetősége a váddal egyező tényállás esetén is a tényálláshoz eltérő jogi minősítést kapcsolni. Ez az egyik lényeges különbség az egyezség előkészítő ülésen történő elbírálása és ezen eset között. Egyezség esetén ugyanis, ha az eljáró bíró az egyezséget jóváhagyta, gyakorlatban az ügydöntő határozat jogi keretei is rögzülnek, így alapvetően a tényállás jogi minősítése is. Ugyanakkor a bűnösséget beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen történő elfogadása esetén az elfogadás feltételeként¹⁴ a jogalkotó nem kívánja meg, hogy a vád szerinti tényállás a vád szerint is minősüljön. Ebből kifolyólag az eljáró bíróság – amennyiben a beismerés elfogadásának törvényi feltételei fennállnak – nincsen elzárva attól, hogy a vád szerinti tényállást a vádtól eltérően minősítse¹⁵. A bíróság ezen döntése csak azt eredményezi, hogy a fent hivatkozott fellebbezési korlát csak részben érvényesül, és az eltérő jogi minősítés érdekében fellebbezés jelenthető be a határozattal szemben.

Az előkészítő ülésen, illetve a későbbiek során a tárgyaláson történő bűnösség beismerését elfogadó végzéssel kapcsolatosan tehát fontos hangsúlyozni, hogy: (a) a vádemelést megelőzően a terhelt és az ügyészség között nem született egyezség; (b) ennek hiányában ezért a bíróság a jóváhagyás körében a beismerő vallomásra, valamint az ügyiratokra fókuszál; (c) a bíróságot kizárólag a vád szerinti tényállás és a bűnösség kérdése tekintetében köti a jóváhagyás; (d) váddal egyező minősítés esetén a fellebbezési korlát nemcsak a tényállásra és a bűnösség kérdésére, hanem a jogi minősítésre is kiterjed; (e) az egyezséggel szemben a bűnösséget beismerő vallomás elfogadására nemcsak az előké-

szítő ülésen, hanem a tárgyaláson is lehetőség van¹⁶.

Bár első olvasatra a fenti szabályok egyszerűnek tűnhetnek, a gyakorlat rámutatott arra, hogy azok alapvetően az ún. „egy vádlottas” ügyekben alkalmazhatók aggálymentesen. A jogalkotó a szabályok megfogalmazása során azonban nem tért ki a több vádlottal szemben folyamatban lévő büntetőügyekre, ahol az egyes vádlottak cselekvései egymással összefüggenek¹⁷. Amely ügyekben ugyanis az egyes vádlottak cselekményei egymással szorosan összekapcsolódnak, ott sajátos perjogi helyzet állhat elő, amennyiben nem valamennyi vádlott tesz beismerő vallomást. Így például ha egy csoportos elkövetéssel összefüggésben két vádlott beismerő vallomást tesz, a harmadik pedig akár megtagadja a vallomás-tételt, akár nem ismeri be bűnösségét, kérdés, hogy mikor jár el helyesen az ügyben a vádat tárgyaló bíróság. Ha az előkészítő ülés szabályainak szoros értelmezése mentén az eljáró bíró a két beismeréssel érintett vádlott vonatkozásában befejezi az ügyet a bűnösség megállapítása mellett, akkor ez hogyan hat ki perjogi szempontból a harmadik vádlottra? Az első két vádlott vonatkozásában a bíróságnak a beismerő vallomás esetén – minthogy az a váddal egyező tényállásra vonatkozhat csak – kizárólag arra van lehetősége – amennyiben a beismerő vallomás elfogadásának feltételei adottak –, hogy a váddal egyező tényállás miatt mondja ki a két vádlott bűnösségét. Ebben az esetben azonban a vádlottakat – bár csak ketten szerepelnek az adott ítéletben – csoportosan elkövetett bűncselekmény miatt kell a bíróságnak elítélnie, mely esetben a csoportos elkövetés ténybeli és jogi indokolása szükségképpen érinti a harmadik, beismerő vallomást nem tevő vádlottat. Azaz az a sajátos perjogi helyzet állhat

¹⁴ A Be. 504.§ (2) bekezdésében rögzített három feltétel egyike sem vonatkozik arra, hogy a bíróság csak akkor hagyhatná jóvá a beismerő vallomást, ha abban a terhelt a vádirat szerinti jogi minősítést is elfogadja.

¹⁵ Megjegyezzük, hogy ebben az esetben az eljáró bíróságnak az eltérő minősítés lehetőségét már indokolt az előkészítő fázisban észlelnie, és a Be. 495.§ (1) bekezdése szerinti végzést meghoznia.

¹⁶ Utóbbi esetben azonban érdemes kiemelni, hogy amennyiben az ügyészség az előkészítő ülésen történő beismerő vallomás esetére mértékes indítványt tett a bíróság felé, a bíróságot az – egyfajta súlyosítási tilalomként – köti a szankció meghatározása során, amennyiben már az előkészítő ülésen a beismerésre figyelemmel ítéletet hoz. Amennyiben a beismerésre a tárgyaláson kerül sor, ez a tilalom már nem érvényesül /Be. 565.§ (2) bek./.

¹⁷ Gondolunk itt például társas bűnelkövetési alakzatokra, vagy akár a részesi, társtettesi elkövetői formákra.

elő, hogy egy – akár jogerős – ügydöntő határozat indokolásában olyan személy büntetőjogi felelősségét is megalapozó tényállás kerül megállapításra, melyben olyan vádlott is érintett, nevesítve van, akinek a büntetőjogi felelőssége vizsgálata körében ugyanazon bíróság még érdemi bizonyítást be sem fejezte a tárgyaláson¹⁸. A magunk részéről ezért azt az álláspontot képviseljük, hogy ebben az esetben csak akkor dönt helyesen a bíróság, ha nem fejezi be előkészítő ülésen az ügyet a beismerő vallomást tevő vádlottak esetében sem, hanem a vádról egységesen, tárgyalás eredményeként határoz. Ennek oka pedig az, hogy attól, hogy bizonyos vádlottak esetében a beismerő vallomás elfogadásának feltételei egyébként az előkészítő ülésen fennállnak¹⁹, még közel sem biztos, hogy a bíróság a váddal egyező tényállást fog a bizonyítás eredményeként megállapítani. A Be. 504.§ (3) bekezdése szerint: „*ha a (2) bekezdésben meghatározott feltételek fennállnak, a bíróság a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozatát végzéssel elfogadja.*” Azaz a feltételek fennállása esetén technikailag kötelező a beismerő vallomás elfogadásáról végzéssel határoznia a bíróságnak. Ugyanakkor a büntetőügy ítélettel történő befejezésére vonatkozóan ebben az esetben kötelező rendelkezést a Be. nem tartalmaz. A Be. 504.§ (4) bekezdése²⁰, valamint a Be. 505.§ (1)²¹ bekezdésének helyes értelmezése

szerint a bíróságnak mérlegelnie kell az ügynek az előkészítő ülésen történő elintézésének kérdését még akkor is, ha egyes vádlottak beismerő vallomást tettek. Az összefüggő okkal érintett vádirati tényállások esetén ezért akkor jár el helyesen a bíróság, ha a beismerő vallomást tevő vádlottakra – bár a vallomás elfogadása tárgyában végzéssel dönt – nem fejezi be az ügyet előkészítő ülésen, azaz nem alkalmazza az elkülönítés jogintézményét²².

IV. Az egyezség jóváhagyása előkészítő ülésen

Amennyiben a büntetőügy egyezség megkötését követően érkezik a bíróságra, az előkészítő ülésre, és az eljárásra vonatkozó szabályokat élesen meg kell különböztetni az egyszerű, beismerő vallomás elfogásával kapcsolatos általános eljárástól. Az első lényeges különbség, hogy a vádemelést az ügyészség és a terhelt közötti egyezség megkötése előzte meg. Az egyezségkötés lehetősége a vizsgálati szakban adott, azaz a megalapozott gyanú közlését követően. A kérdéssel foglalkozó 9/2018. (VI.29.) LÜ utasítás 50.§ (2) bekezdése alapján az ügyészség nem köthet egyezséget a terhelttel, ha a beismerő vallomás hiányában a rendelkezésre álló bizonyítási eszközök nem lennének elegendők a vádemeléshez. Azaz megfordítva az utasításban foglaltakat, kizárólag felderített tényállás mellett van lehetősége az ügyészségnek a vizsgálati szakban az egyezségkötés lehetőségét megvizsgálni. Bár sokak szerint az egyezségkötés újraszabályozott intézménye a védelem hatékonyságához is kapcsolódó, azt elősegítő eljárásjogi lehetőség, azonban álláspontunk szerint ez korántsem ennyire egyértelműen jelenthető ki. Ténykérdés, hogy a

¹⁸ Kérdés ebben az esetben, hogy a már jogerős, bűnösséget megállapító ítélet jogerejének hatása mennyiben érintheti a harmadik vádlottal szemben folyamatban lévő bizonyítás eredményét. Amennyiben ugyanis a jogerős ítéletben foglalt tényállást az objektív igazsággal megegyezőnek fogadjuk el a tényállás igazságtartalmára vonatkozó, fentebb említett statikus szabály alapján, akkor kétséges, hogy mennyiben lehet eredményes az ezzel szembe menő terhelti védekezés a tárgyaláson.

¹⁹ Elképzelhető ugyanis olyan eset, hogy a harmadik, beismerő vallomást nem tevő vádlott az előkészítő ülésen személyesen, vagy akár védője útján olyan bizonyítási indítványt tesz, melynek eredményeként a csoportos elkövetés megállapíthatósága kérdőjeleződik meg.

²⁰ A hivatkozott rendelkezés szerint: „ha a bíróság nem látja akadályát az ügy előkészítő ülésen való elintézésének, a vádlottat a büntetés kiszabási körülményekre is kihallgatja”.

²¹ A rendelkezés szerint: „ha az ügy előkészítő ülésen nem intézhető el, a vádlott és a védő a vádirati tényállás megalapozottságát és a bűnösség kérdését nem érintő (a) bizonyítás lefolytatására és egyéb eljárási cselekményre vonatkozó

indítványt, (b) bizonyíték kirekesztésére vonatkozó indítványt terjeszthet elő”.

²² Megjegyezzük, hogy bár a beismerő vallomást elfogadó végzés fellebbezéssel nem támadható, az elkülönítés hiányában a beismeréssel érintett vádlottakkal szemben is alakulhat eltérően a megállapítható tényállás a beismeréssel nem érintett vádlottal szemben folytatott bizonyítás eredményeként. Ebben az esetben a Be. 521.§ (3) bekezdése teremti meg a lehetőséget, hogy a beismerő vallomással érintett vádlottak a kapcsolódó jogkövetkezmények alól szabaduljanak.

vizsgálatai szakasz célja annak eldöntése, hogy a megalapozott gyanú közlését követően a büntetőeljárás miként folytatódjon. Természetesen gyakori, hogy további, alapvetően a felderítő tevékenységhez kapcsolódó nyomozati cselekmény végrehajtására is sor kerül a nyomozás ezen szakaszában, ezzel is alakítva az objektív igazságra való törekvés érdekében az irányadó tényállást. Ugyanakkor azon eset is előfordulhat, hogy a megalapozott gyanú keretei között közölt tényállást tekinti az ügyészség irányadónak, hiszen az azt alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzése megtörtént, amely – amennyiben távol van az anyagi igazság szintjétől, és csak a megalapozott gyanú közléséhez szükséges szinten marad – kevéssé lehet alapja egy egyezségkötési folyamatnak. A védelem hatékonyságát súlyosan erodáló szabály továbbá az egyezségkötési eljárásban, hogy a terhelt és a védő a büntetőjogi főkérdést leginkább meghatározó kérdésekben semmilyen egyeztetési jogkörrel nem rendelkezik. Ugyan az egyezség – amennyiben megkötésre kerül – már körvonalazza a későbbi bűnösséget megállapító ítélet ténybeli és jogi kereteit, a terheltnek és a védőnek az ezen kereteket meghatározó elemek alakításába kevés beleszólási lehetőséget biztosít az eljárási törvény. Az ügydöntő határozat ténybeli keretét maga a történeti tényállás, míg jogi kereteit a bűnösség kérdésében hozandó döntés, a cselekmény jogi minősítése, a szankciókiszabás, valamint a járulékos kérdésekben való döntés határozza meg. Ugyanakkor egy egyezségkötési folyamat során a terheltnek és a védőnek a Be. 408.§ (1) bekezdése alapján nincs lehetősége sem a tényállást, sem pedig annak jogi minősítését érintően egyeztetéseket folytatni az ügyészséggel²³. Ez a szabály pedig a védelem hatékonyságát erősen erodálja, hiszen pont azokban a kérdésekben nincs a védelemnek jogköre egyeztet-

²³ Természetesen, ha a védelem nem ért egyet az irányadó tényállással, akkor egyrészt vagy nem kezdeményezi az egyezségkötési folyamatot, vagy másrészt nem köt egyezséget, és bizonyítási indítványokkal törekszik a tényállás alakítására. Más kérdés, hogy amennyiben az ügyészség az irányadó legfőbb ügyészi utasítás szerint csak felderített tényállások mellett vizsgálhatja meg az egyezségkötés lehetőségét, annak az esélye, hogy érdemben helyt fog adni az ügyészség a további védelmi indítványoknak, igencsak csekély.

ni²⁴, melyek alapvetően meghatározzák a büntetőjogi főkérdéseket, illetve az azokban hozandó bírói döntést²⁵.

Amennyiben az ügyészség és a terhelt egyezséget kötött, a vádnak szerves részét képezi maga az egyezség is. Az egyezség törvényességi szempontú vizsgálatát a bíróság az előkészítő ülésen végzi el azzal, hogy az egyezség jóváhagyása, vagy annak megtagadása felől már ezen az ülésen döntést kell hoznia a bíróságnak. Utóbbi esetben pedig az egyezség ismételt megkötésére immáron a tárgyalás keretei között nincsen perjogi lehetőség. Összevetve tehát ezen jogintézményt a bűnösséget beismerő vallomás elfogadásával kapcsolatos általános szabályokkal, az alábbi eltérések rögzíthetők: (a) a vádemelést megelőzően fontos, hogy a terhelt és az ügyészség között az egyezségi megállapodás írásban létrejöjjön; (b) tekintettel arra, hogy a bűnösséget megállapító ítéletnek ebben az esetben nemcsak a vádlotti beismerés és az ügyiratok, hanem az egyezség is az alapját képezi, így annak törvényességi vizsgálata is megtörténik az előkészítő ülésen; (c) amennyiben az egyezség jóváhagyása megtörténik, a bíróságot nemcsak az egyezséggel megegyező vád szerinti tényállás, és a bűnösség kérdése köti, hanem immáron az egyezséggel megegyező vád szerinti jogi minősítés és a szankció, valamint a járulékos kérdéseket érintő megállapodás is; (d) egyezség jóváhagyása tárgyaláson nem történhet meg; (e) egyezségen alapuló ítélet esetén a fellebbezési korlát a váddal egyező szankció kiszabásra és a járulékos kérdésekben a váddal egyezően meghozott döntésekre is kiterjed.

²⁴ Bár a Be. rögzíti, hogy bizonyos szankciók tekintetében sincs lehetőség az egyeztetésre, de ezen szabályt nem lehet aggályosnak tekinteni, hiszen olyan szankciók kerülnek ki az egyeztetéssel érintett kérdések hatálya alól, amelyek alkalmazása jellemzően a Btk. kötelező rendelkezésén alapszik (pl. elkobzás, vagyoneklobzás, kényszergyógykezelés)

²⁵ Tovább gyengíti a védelem hatékonyságát az egyezségkötés során, hogy a Be. 3.§ (6) bekezdése alapján az ügyészségnek minden felelősséget mentő, illetve enyhítő körülményt hivatalból kell figyelembe vennie, így az ügyészség által felajánlott szankció már ezekre a körülményekre is figyelemmel van.

V. Zárszó

A beismerő vallomás eljárásjogi szerepe – a büntetőeljárás időszerűsége és hatékonysága, mint jogpolitikai célok érvényesülése érdekében – az új eljárásjogi rendszerben jelentősen átalakult. Több új, az eljárás gyorsabb lezárását célzó jogintézmény épült rá, mások pedig ennek mentén alakultak át²⁶. Tanulmányunk a tudományos diskurzusok tárgyát leginkább meghatározó két, alapvetően a beismerő vallomáson alapuló, illetve ahhoz kapcsolódó jogintézmény bemutatására vállalkozott. Minthogy a beismerő vallomás ezen eljárásokban nem csupán egy bizonyítási eszköz, hanem az eljárás későbbi alakulását, illetve az ügydöntő határozat tartalmát is meghatározó terhelti nyilatkozat, fontos, hogy a terhelt valamennyi anyagi és eljárásjogi következmény ismeretében mérlegelje ezen nyilatkozat megtételét az eljárásban. Ehhez pedig elengedhetetlen a védő, a hatékony védő, aki az eljárás tárgyának pontos ismeretében lássa el a szükséges tanácsokkal védencét. Az új jogintézmények tehát nemcsak a hatóságokat, de az ügyvédi kart is komoly kihívások elé állították, és e kihívásnak való megfelelés fundamentuma a védelem hatékonysága.

---

²⁶ Gondolhatunk itt például a büntetővégzés meghozatalára irányuló külön eljárás (korábbi nevén: tárgyalás mellőzése) szabályaira, ahol a 3 évet meghaladó, azonban az 5 évet meg nem haladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén szükséges immáron csak a beismerő vallomás megléte a külön eljárás alkalmazásához.

A DE FACTO ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA – 3. RÉSZ: A DE FACTO ÉLETTÁRSI TARTÁS**

1. Bevezetés

A de facto élettársi kapcsolat egyik újdonsült joghatásaként jelentkezik a Ptk.-ban a tartás kérdése. Korábban a jogalkotó nem szabályozta az élettársi kapcsolatokból eredő tartási viszonyokat, amiből az következett, hogy a feleknek nem volt családjogi alapokon nyugvó kötelezettsége a tartás rendezésére, arra kizárólag az önkéntes megállapodásuk alapján volt lehetőség. Ennek megfelelően az érintettek a Ptk. szerinti tartási vagy életjáradéki szerződésben rögzíthették ezt a kérdést, annak azonban családjogi hatásai nem voltak. A Ptk. változtatott ezen és a de facto élettársi kapcsolat családjogi hatásaként nevesíti a tartáshoz fűződő jogot. Ezzel a lépéssel a de facto élettársi tartás elfoglalta helyét a rokонтartás speciális formái között. A jogalkotói indokolás szerint a volt élettárs tartását ugyanaz a megfontolás támasztja alá, mint a volt házastárs tartását, nevezetesen a kapcsolat megszűnése utáni szolidaritás követelménye, az a megfontolás, hogy ilyen jellegű együttélés után elvárható lehet a pénzbeli támogatás.¹

* tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományi Intézet, Polgári Jogi Tanszék

** A tanulmányban ismertetett kutató munka az EFOP-3.6.1-16-00011 jelű „Fiatalodó és Megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros – a Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése” projekt részeként – a Széchenyi 2020 keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

¹ Ptk. indokolása – 485-486.o.

A Ptk. további, szintén fontos újítása a rokонтartás szabályainak általános és különös normákra történő szétbontása. Ezzel a megoldással a jogalkotó nemcsak a közös szabályokat egységesítette, hanem valamennyi, a Családjogi Könyv által szabályozott tartás számára biztosít egy általános részt, egy törzset, amelyhez a tartás különös eseteinek ágai: a kiskorú gyermek tartása, a nagykorú gyermek tartása, a házastársi tartás és az élettársi tartás is csatlakoznak. E megoldás előnye abban rejlik, hogy olyan új követelmények, amelyek minden tartásnál jelentkeznek (például a rászorultság, önhiba, teljesítőképeség, érdemtelenység), egységesen vagy egymásra tekintettel, a jogalkalmazó számára áttekinthetőbben kerültek kidolgozásra. Ezen általános feltételekhez kapcsolódnak aztán a különös, egyes tartási formákra jellemző egyedi normák, amelyek külön fejezetben is kerülnek megjelölésre.

2. A de facto élettársi tartás feltételrendszere – a jogosult oldalán

A fentiekben kifejtettekben adódóan a de facto élettársi tartás feltételrendszere kettős. Egyfelől vizsgálni szükséges a rokонтartás általános feltételeit, emellett pedig a speciális kritériumokat. A tartás legalapvetőbb feltétele a *rászorultság*, amely fogalmat a bíróságok több évtizedes gyakorlata tölti meg tartalommal. A rászorultság olyan objektív tény, ami azt jelenti, hogy a tartást igénylőnek nincs olyan jövedelme, keresete, vagy egyéb olyan vagyoni lehetősége, melyből a saját megélhetését teljesen vagy részben biztosítani tudja. A rászorultságot keletkeztető leggyakoribb okok között szerepel az olyan a betegség, amely teljes vagy részleges munkaképtelenséggel jár.² A betegség munkaképességre való kihatását, illetve annak mértékét a kialakult bírói gyakorlat szerint elsősorban orvosi szakvélemény alapján lehet meghatározni. A részleges munkaképesség-csökkenés esetén az orvosi véleményből figyelembe vehető körülmények között szerepel, hogy a tartásra szoruló személy korlátozott munkavégzési képességét

² BH 2014.181.

milyen körben tudja hasznosítani. Ehhez képest kell megítélni, hogy az igénylőtől - körülményeire és képességeire tekintettel - milyen részvétel várható el a munkaerőpiacon, továbbá azt is, hogy a betegre nézve a helyi viszonyok között, a szóba jöhető munkalehetőségek betöltése nem jár-e aránytalan erőfeszítéssel. Ezeknek a tényezőknek a beható és feltáró vizsgálata elengedhetetlen a rászorultság, valamint annak mértéke tárgyában hozandó döntés kialakításában.³ Az életkornak a keresőképeség szempontjából szintén jelentősége lehet, több más tényezővel együtt rászorultságot eredményezhet, ugyanakkor egységes a bírói gyakorlat a tekintetben, hogy a nyugdíjkorhatár elérése automatikusan nem alapozza meg a rászorultságot. Ilyen esetekben szükséges a tartást igénylő egészségi állapotának, családi viszonyainak és életkörülményeinek körültekintő vizsgálata is.⁴ A nyugdíjkorhatár elérése azonban olyan tényező, amire tekintettel kell lenni, emellett jellemzően különös súlya van az egészségi állapotnak.⁵

Az objektív rászorultság önmagában a tartási igény megalapozottságához azonban nem elegendő. A törvény szövegéből⁶ következik, hogy az önhiba a rászorultság körében szubjektív tényezőként vizsgálendő. Az önhiba a felelősségnek a felróhatóságot el nem érő foka: a jogos és a jogellenes magatartások között foglal helyet. Olyan magatartás, amely a jogosult rászorultságának kialakulásához vezethet, a jogosult azonban csak olyan esetekben élhet tartási igénnyel, ha önhibáján kívül keletkezett a rászorultsága. Eppen ezért e magatartás megvalósulását a jog nem tekinti jogellenesnek, de nem is biztosítja azt a védelmet, amit a jogos magatartásokhoz fűz. Az önhiba mindig a konkrét eset körülményeihez igazodva, a felekkel szemben érvényesülő elvárások megvalósulásához viszo-

nyítva, de mindkét fél méltányos szempontjait figyelembe véve képezheti a jogi értékelés alapját.⁷ Önhibának minősíthető az, ha a tartásra jogosult a hasznosítható vagyonával nem úgy rendelkezik, hogy az a megélhetését biztosítsa (például elajándékozta), vagy nem tesz meg mindent az önálló jövedelem megszerzéséért.⁸

A tartás általános feltételeinek harmadik eleme az érdemtelenység hiánya. Az érdemtelenység a tartásra szoruló jogosult tudatos, felróható magatartása, mely azzal az eredménnyel jár, hogy a kötelezett a tartás teljesítését eredményesen tagadhatja meg.⁹ A de facto élettársak esetén az érdemtelenység több módon jelentkezhethet. Érdemtelenné válik a tartásra az a de facto élettárs,

- akinek súlyosan kifogásolható életvitele, illetve magatartása járult hozzá alapvetően az élettársi kapcsolat megszűnéséhez,
- aki az életközösség megszűnését követően volt élettársának vagy vele együtt élő hozzátartozójának érdekeit durván sértő magatartást tanúsított.¹⁰

Az érdemtelenység elbírálásánál figyelembe kell továbbá venni az arra hivatkozó volt élettárs magatartását is.

Az általános feltételek mellett azonban a jogalkotó speciális követelményeket is beiktat a de facto élettárs tartására vonatkozóan. A kodifikációs munkálatok során két tényezőt kívánt a jogalkotó értékelni, egyfelől az együtt töltött életközösség idejét, másrészt a közös gyermek létét. Ennek megfelelően a Ptk. tervezetében az is meglapozta volna az élettárs tartási jogosultságát, ha a felek tíz

³ BH 2014.181. BH 2001.577.

⁴ BARZÓ Tímea: *A magyar család jogi rendje*. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2017. 496.o.

⁵ SZEIBERT Orsolya: Rokontartás. In: Kőrös András (szerk.): *Polgári Jog – Családjog*. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 302.o.

⁶ Rokonaival szemben az jogosult tartásra, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani, és akinek tartásra kötelezhető házastársa, volt házastársa vagy volt élettársa nincs. – Ptk. 4:194. § (1) bekezdés

⁷ BH 2014.49.

⁸ BH 2019.205.

A Legfelsőbb Bíróság korábban kifejtette, hogy ilyen esetben az ajándékozót nem lehet megfosztani attól a személyes jogától, hogy az általa választott módon lépjen fel létfenntartása biztosítása végett, tehát belátása szerint választhassa az ajándék visszakövetelését vagy a tartásdíj iránti igény érvényesítését. A választási joga gyakorlásának azonban a joggal való visszaélés gátat szab. Ennél fogva - egyebek mellett - vizsgálni kell, hogy az ajándékozás nem olyan helyzetben történt-e, amikor az ajándékozónak és a megajándékozottnak is okszerűen számolnia kellett azzal, hogy az ajándékozó rövidesen rászorulttá válik. – BH 2008.89.

⁹ BH 2014.49.

¹⁰ Ptk. 4:87. §

évet élnek együtt életközösségben. Ez a megoldás azonban nem került bele a Ptk. normaanyagába, csupán a másik esetet nevesíti ma a jogszabály. Ennek megfelelően a de facto élettárs tartási jogosultságának megállapításához két konjunktív feltétellel együttes fennállása szükséges még:

- a felek között az életközösség legalább egy évig fennállt, és
- az élettársak kapcsolatából gyermek született.

A speciális feltételek jelentősen leszűkítik a tartás igénylésének lehetőségét, azáltal, hogy a de facto élettársi kapcsolatban élőket szükségtelenül két csoportra bontják. Azoknak az élettársaknak ugyanis, akik esetében valamennyi fentebb említett feltétel teljesül, jogszabályon alapuló tartási igényük lehet egymással szemben. Azon de facto élettársak esetében viszont, ahol a rászorultság, az önhiba hiánya, az érdemtelenység hiánya és a tartós, egy évet meghaladó életközösség megvalósul ugyan, de nincs gyermekük, ők csak megállapodás útján, saját maguk rendezhetik a tartást.¹¹ Felmerülhet a kérdés, hogy ez alapján a de facto élettársi kapcsolat több típusa is megkülönböztethető a joghatások alapján? Erre *Kőrös András* azon gondolatával mélyen egyetértve kívánok válaszolni, mely szerint a de facto élettársi kapcsolat kötelmi jogi és családjogi joghatásai összefonódnak egymással, mint ahogy a valóságban sincs kétféle – szerződéses és családjogi – élettársi kapcsolat sem.¹²

---

¹¹ Igen magas azon élettársi kapcsolatok száma is, amelyben a felek saját akaratelhatározásuk alapján, vagy egyéb objektív tények miatt – például a korukra tekintettel vagy mert már előző partnerkapcsolatból származik gyermeke – nem vállalnak közös gyermeket.

¹² KÖRÖS András: Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői javaslat összevetése. Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat. *Családi Jog* 2013/3. szám 8. o.

A rendelkezés felveti azt – a talán túlgondoltnak tűnő – értelmezési kérdést is, hogy a jogszabályon alapuló tartás csak azon de facto élettársakat illeti-e meg, akiknek a kapcsolatából közös gyermek származik? Maga a jogalkotó ugyanis nem használja a közös kifejezést, amiből arra a következtetésre is juthatunk, hogy a kapcsolat alatt (mint kapcsolatból) született, de csak az egyik élettárs vérszerintinek minősülő gyermeke - akit a felek közösen nevelnek - szintén megalahozható a jogosultságot? Ezt támaszthatja alá a Ptk. azon

---

rendelkezése, mely szerint a nevelt gyermek köteles eltartani azt a nevelőszülőt, ha az ellenszolgáltatás nélkül hosszabb időn át a saját háztartásában gondoskodott a gyermekről, és nem vér szerinti-, örökbefogadó- vagy mostoha- szülője a gyermeknek. A de facto élettárs ilyen nevelőszülőnek minősülhet ezen kritériumok alapján. - Lásd részletesen: BARZÓ (2017) 509.o.

3. A de facto élettársi tartás feltételrendszere – a kötelezett oldalán

A tartásra kötelezett személy szempontjából a legfontosabb feltétel a tartási képesség, amelyről a rokонтartás általános szabályai között úgy rendelkezik a Ptk., hogy nem köteles mást eltartani az, aki ezáltal saját szükséges tartását vagy a tartás sorrendjében a jogosultat megelőző személy tartását veszélyeztetné.¹³ A *teljesítőképeség* tehát nemcsak azt jelenti, hogy a tartásra kötelezett személy saját tartása veszélyeztetése nélkül legyen képes a tartásra, hanem azon személyek tartását se veszélyeztesse, akiket a tartásra igénylőt megelőző sorrendben köteles a kötelezett eltartani.¹⁴ A kötelezett teljesítőképeségét elsősorban a jövedelmi és vagyoni viszonyai határozzák meg, emellett a teljesítőképeség vizsgálatánál a tartásra való kötelezettség, illetve jogosultság sorrendje is irányadó, ezért nem elegendő a kötelezett vagyonának és jövedelmének ismerete, hanem az általa eltartandó személyek számbavétele is szükséges.¹⁵ A tartásra jogosultak sorrendjében az első helyen a gyermekek szerepelnek, méghozzá oly módon, hogy a kiskorú gyermek megelőzi a nagykorú gyermeket. Őket követi a házastárs, volt házastárs és a volt élettárs egy sorban, majd ezt követően a további rokonok.¹⁶ A tartásra kötelezettek sorrendjében a jogalkotó az egyenesági rokonokat helyezi előre, ugyanakkor már a rokонтartás általános feltételei között rögzíti, hogy „*rokonával szemben az jogosult tartásra... akinek tartásra kötelezhető házastársa, volt házastársa vagy volt élettársa nincs.*” A Ptk. ezzel a tartásra kötelezettek sorrendjében első helyre teszi a házastársat és az élettársat, akik így megelőzik az egyenesági rokonokat.¹⁷ Ők azonban egy sorban kötelezhetőek, így amennyiben a rászoruló élettársnak volt házastársa és élettársa is van, úgy a Ptk. szerint a tartási kötelezettség a kereseti, jövedelmi, vagyoni viszonyaik és teljesítőképeségük arányában oszlik meg. Amennyiben azonban

egyikük mentesül a tartási kötelezettség alól, úgy a tartási kötelezettség a másik kötelezetre hárul, ha pedig mind mentesülnek, úgy a tartásra kötelezettek sorrendjében következő egyéb rokonok következnek.¹⁸ Emellett pedig kérelemre és indokolt esetben el is térhetnek a tartási kötelezettség sorrendjétől.¹⁹ Ebben a rendelkezésben a méltányosság, mint családjogi alapelv érvényesülése figyelhető meg, illetve az a megfontolás, hogy a családi viszonyok rendkívül különbözőek, egyediek, és a legkülönbözőbb módon alakulhatnak, így a jogalkalmazó nagyobb mozgásteret kap, hogy értékelni tudja az adott jogviszonyban ezeket az egyedi körülményeket.²⁰

A tartási kötelezettséggel kapcsolatban problémaként jelentkezik a de facto élettársi kapcsolat életkori határainak hiánya. Ha ugyanis az élettársi kapcsolat fogalmi elemeit megvizsgáljuk, azt tapasztalhatjuk, hogy más jogilag szabályozott párkapcsolati formákhoz képest nincs jogszabályi korlát. Ebből az következhet, hogy de facto élettársi kapcsolatot akár kiskorú személy is létesíthet, mivel azonban a de facto élettársi kapcsolatot – bizonyos esetekben családjogi joghatásokkal járó – szerződéses jogviszonynak minősíti a Ptk., ennek megfelelően a kapcsolat létesítését a cselekvőképesség Ptk. Második Könyvben való szabályai befolyásolják.²¹ Felmerül azonban ebből a kérdés, hogy ha az élettárs kiskorú, akkor kötelezhető-e a tartás teljesítésére? Amennyiben a kiskorúnak van jövedelme, akkor a Ptk. értelmében annak erejéig akár kötelezettséget is vállalhat, ráadásul önállóan, a törvényes képviselő hozzájárulása nélkül.²² Ebből adódóan, ha a kiskorú de facto élettárs a jövedelme által teljesítőképesnek bizonyul a fentebb

¹³ Ptk. 4:195. §

¹⁴ BARZÓ (2017) 503.o.

¹⁵ BH 2014.49.

¹⁶ Ptk. 4:202. §

¹⁷ Vesd össze a Ptk. 4:194. § (1) bekezdést és a Ptk. 4: 196. §

¹⁸ Ptk. 4:201. §

¹⁹ Ptk. 4:203. §

²⁰ SZEIBERT (2013) 310.o.

²¹ Lásd részletesen: HEGEDŰS Andrea: Életkorokat érintő dilemmák a nagykorúság megszűnéjén : II. rész: Az élettársi kapcsolat és annak regisztrált változata. *Családi Jog* 2017/3. szám 9-13.o. és

HEGEDŰS Andrea: Eligazodás az élettársi kapcsolat különféle változatainak útvesztőjében. FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA 2011/1. szám 95-108.o.

²² Ptk. 2:12. § (2) c pont

kifejtetteknek megfelelően, akkor akár kötelezhető is a tartás teljesítésére.

4. A de facto élettársak közötti tartási megállapodások

A tartás rendezésének elsődleges módja a felek közötti megállapodás, ennek megfelelően a Ptk. szabályanyaga a szerződési szabadság magasfokú érvényesítését teszi lehetővé ezen a területen. Ebből következőleg a de facto élettársak szabadon megállapodhatnak arról, hogy a kapcsolatuk megszűnését²³ követően a rászoruló de facto élettárs tartást kapjon. Ez a fajta megállapodás a felek közötti szerződéses viszonyt eredményez, amelyre vonatkozóan a de facto élettársi szabályozás körében nem találunk normákat, ezért a Ptk. 6:491. § és 6:497. §-ban nevesített tartási és életjáradéki szerződések szabályainak hatálya alá tartoznak. A tartási szerződés meghatározása alapján a tartásra kötelezett a tartásra jogosult körülményeinek és szükségleteinek megfelelő ellátására, illetve gondozására, a tartásra jogosult pedig ellenérték teljesítésére köteles főszabály szerint, ugyanakkor később hozzáteszi a jogalkotó, hogy a szerződés megköthető ingyenes formában is, azaz a tartásra jogosultnak nem szükséges minden esetben ellenszolgáltatást teljesítenie.²⁴ Az ingyenesség vélelmezett a közeli hozzátartozók között, viszont a de facto élettársakat csupán hozzátartozóként²⁵ értelmezi a Ptk., ugyanakkor a családjogi jogviszonyokból eredő tartások sajátossága az ingyenes jelleg.²⁶ A tartási kötelezettség ezen szerződéstípu-

²³ A szerződési szabadságból adódóan arról is megállapodhatnak, hogy akár az együttélésük alatt is kap tartást a rászoruló élettárs.

²⁴ Ptk. 6:496. §

²⁵ Ptk. 8:1. § 2. pont

²⁶ SZEIBERT (2013) 312.o.

Az 1959-es Ptk.-hoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlat alapján az élettársak szabadon szerződhetnek a tartásra vonatkozóan, ugyanakkor ellenszolgáltatás csak az élettársi jogviszony tartalmát kitevő, az együttéléssel szükségszerűen vele járó tevékenység kereteit meghaladó tartási vagy egyéb szolgáltatásért járt. – BH 2005.141.

A de facto élettársi kapcsolat esetén az együttélés alatt nyújtott tartásból és támogatásból eredő megtérítési igény csak

sokban a tartásra jogosult lakhatásának biztosítását, élelemmel és ruházattal való ellátását, gondozását, betegsége esetén ápolását és gyógyíttatását, halála esetén illő eltemettetését foglalja magába, míg az életjáradéki szerződésekben a járadékszolgáltatás képezi a főkötelezettséget.²⁷ Ebből is következik, hogy a de facto élettársi tartásról szóló megállapodás közelebb áll az életjáradéki szerződésekhez, hiszen a gyakorlatban sokszor a felek külön költözése után kerül rendezésre a tartás, és a jogosultnak legtöbbször pénzben történő teljesítésre van igénye, nem pedig a természetbeni tartásra. A megállapodás formai követelménye a kötelmi jogi szabályok szerint az írásbeliség.²⁸ Minősített alakszerűségi szabály csak akkor érvényesül, ha a tartás fejében kikötött ellenérték ingatlan tulajdonjogának átruházása, hiszen az ingatlannyilvántartásra vonatkozó törvényi szabályozás szerint ilyen esetekben a közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalás szükséges.²⁹

A CsJK szabályaival összefüggésben azonban említést érdemel az az eset, amikor a de facto élettársak egyszeri nagyobb juttatással (vagyontárggyal vagy pénzüsszeggel) kívánják a tartást rendezni, azaz amikor a tartási kötelezettség jogszabályon alapul és a felek csupán a teljesítés módja tekintetében állapodnak meg. Ebben az esetben nem elegendő az írásbeliség teljesülése, a megállapodást közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni. A szerződés megköté-

---

abban a részében megalapozott, amely részében meghaladja az élettársaktól kölcsönösen elvárható támogatás mértékét. – Pfv. 22401/2017.

Fontos azonban annak kiemelése, hogy az idézett döntések olyan esetekre vonatkoznak, amikor az élettársak együtt élnek és az együttélés ideje alatt kerül teljesítésre a tartási szerződés.

²⁷ Ptk. 6:492. § és 6:497. § (1) bekezdés

Ez a meghatározás azonban példálózó jellegű, a felek ettől eltérő szolgáltatás teljesítésében is megállapodhatnak. – ZSIROS Gábor: A tartási és életjáradéki szerződés. In: Osztovcics András: *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. III. kötet*, Opten Kiadó, Budapest, 2014. 1274.o.

²⁸ Ptk. 6:491. § (2) bekezdés

²⁹ Lásd részletesen: 1997. évi CXLI. törvény az ingatlannyilvántartásról 32-33. § és ZSIROS (2014) 1274.o.

senek legfontosabb joghatása, hogy a tartásra jogosult de facto élettárs a későbbiekben nem léphet fel újbóli tartási igénnyel a kötelezett felé, akkor sem, ha a tartás törvényi feltételei megvalósulnak.³⁰

A tartási szerződések kapcsán a gyakorlatban felmerült ezen kontraktusok érvényességének kérdése. Az érvénytelenség régi eleme a magyar magánjognak, *Vékás Lajos* egy olyan „biztonsági szűrőként”³¹ jellemzi, amely segíti a társadalmilag nem kívánatos, illetve a valamely fél lényeges érdekét súlyosan sértő joghatások elkerülését. Tekintettel arra, hogy az ilyen kontraktusok megkötésére olyan esetekben kerül sor, amikor a jogosult rászorul a nyújtott tartásra, így a gyakorlat is elsősorban a szerződések jóerkölcsbe ütközését vizsgálta. A jogalkotó generálklauzulaként rögzíti a 6:96 §-ban, hogy semmis az a szerződés, amely nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik. A generálklauzula nyitott tényállásként kerül megfogalmazásra, így nehéz a tartalmi elemekre következtetni. A jóerkölcsbe ütközés kritériumainak meghatározásánál a bíróságok a társadalom általános értékítéletét veszik alapul, amihez *Kőrös András* megjegyzi, hogy azt nem lehet kiterjesztően értelmezni, mert az a szerződési szabadságot és ezen keresztül a jogalanyok privátautonómiáját sértené.³² Ennek megfelelően a jóerkölcsbe ütközés megállapítása során nem a szerződő fél érdeksérelmét, hanem azt kell vizsgálni, hogy maga a jogügylet társadalmilag elítélendő-e.³³ A másik nagyon fontos jellemzője a tényállásnak, hogy szubszidiárius jellegű, vagyis csak akkor alkalmazható, ha nincs az eldöntendő tényállás megítélésére vonatkozó konkrét jogi norma.³⁴

³⁰ Ptk. 4:89. §

³¹ VÉKÁS Lajos: Szerződési jog. Általános rész. ELTE Eöt-vös Kiadó, Budapest, 2016. 109.o.

³² KÖRÖS András: A magánautonómia korlátai a házastársak szerződési jogában. In: Görög Márta - Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege Duce, Comite Familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2017. 313.o.

³³ BARZÓ Tímea: A szerződési szabadság korlátai a házassági vagyoni jogban. In: Görög Márta - Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege Duce, Comite Familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2017. 37.o.

³⁴ VÉKÁS (2016) 128.o.

A tartási szerződés nem minősülhet jóerkölcsbe ütközőnek akkor, amikor az ellenszolgáltatást kapó kötelezett az eltartott halálának várható időpontját nem ismerhette, a várható hosszabb élettartam ismeretében kötötte a megállapodást, amellyel az eltartott utóbb szükségessé váló gondozásának, ápolásának terhet egészében magára vállalta és ezáltal az eltartásra törvény szerint köteles közeli hozzátartozót is mentesítette ezen terhek alól.³⁵

A tartási szerződés nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütköző volta és ez okból semmissége az ítélkezési gyakorlat szerint csak akkor állapítható meg, ha a tartást vállaló személy a szerződés megkötésekor tudomással bír egyrészt az eltartott gyógyíthatatlan betegségéről, másrészt arról, hogy e betegség következtében bizonyossággal számíthat az eltartott közeli időpontban bekövetkező halálára. Nem alkalmas viszont az utóbbi feltétel megállapítására önmagában az eltartónak az arról való tudomása, hogy az eltartott olyan gyógyíthatatlan betegségben szenved, amely viszonylag nem hosszú idő után a halálát eredményezi. A társadalom általános erkölcsi felfogásával nem ellentétes, és ezért nyilvánvalóan a jóerkölcsbe sem ütközik az élettársal kötött olyan tartási szerződés, amelyet az eltartott gyógyíthatatlan betegségének és várható élettartamának az ismeretében köt ugyan meg, de amellyel az eltartott bizonyosan vagy nagy valószínűséggel szükségessé váló gondozásának és ápolásának terhet teljes egészében magára vállalja, és ezáltal a jogosult eltartására a törvény szerint köteles közeli hozzátartozót az említett terhek viselése alól mentesíti.³⁶

A másik gyakori hivatkozási alap a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti feltűnő értékaránytalanság. A Ptk. rögzíti, hogy ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke között - anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné - a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság, a sérelmet szenvedett fél a

A jóerkölcsbe ütközés kiegészítő jogcím, ami azt jelenti, hogy önmagában olyan körülmények alapján nem állapítható meg, amelyek törvényben nevesített érvénytelenségi ok alapján szolgálnak. – EBH 2010.P.17

³⁵ BH 2012.8.

³⁶ BH 2002.267.

szerződést megtámadhatja.³⁷ Az aránytalanság megállapításához tehát három feltételnek kell együttesen teljesülnie:

- a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti jelentős értékbeli különbség,
- amely már a szerződéskötés pillanatában fennáll,³⁸
- anélkül, hogy bármelyik felet az ajándekozás szándéka vezetné.

A Kúria a tartási megállapodásokból eredő feltűnő értékaránytalanságról akképp foglalt állást, hogy a tartási szerződés ezen jogcímen nem támadható meg, mert jellegénél fogva nem állapítható meg, hogy a szerződéskötéskor mi volt a szolgáltatás és ellenszolgáltatás aránya, tehát nincs mód a törvényben meghatározott feltételek vizsgálatára.³⁹ Ezt meghaladóan mivel nincs jogszabályi akadálya annak, hogy a felek akár az ellenszolgáltatás hiányáról, azaz az ingyenességről is megállapodjanak, ezért is indokolatlan a feltűnő értékaránytalanság vizsgálata. A családjogi jogviszonyokon alapuló tartásoknak pedig – ahogy már korábban is említésre került – kifejezetten jellegzetessége az ingyenesség, ami kizárja az értékaránytalanság vizsgálatát.

A tartási szerződések fontos jellemzője a tartósság, így leggyakrabban ezek a megállapodások határozatlan időre jönnek létre, ugyanakkor annak sincs akadálya, hogy határozott időre vagy feltétel bekövetkeztéhez (jellemzően a rászorultságra okot

adó körülmény megszűnéséhez) kössék a felek a szerződés megszűnését. Az idő előrehaladtával azonban változások állhatnak be a felek körülményeit illetően, amelyre megoldást jelenthet a szerződés módosítása vagy megszüntetése. A módosítás vagy megszüntetés megvalósulhat a felek konszenzusa alapján, ugyanakkor a jogalkotó a bírói beavatkozás lehetőségét is fenntartja, sőt a bírói szerződésmódosítás szabályaihoz képest szélesebb körben biztosítja ezt a jogosultságot.⁴⁰ Ennek megfelelően a bíróság bármelyik fél kérelmére módosíthatja a tartási szerződést – a felek érdekeinek figyelembevételével – ha a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartása indokolatlan. A gyakorlatban leginkább előforduló okot erre vonatkozóan meg is nevezi a Ptk., ami a felek viszonyának megromlása, ugyanakkor a kommentárium szerint az sem elképzelhetetlen, hogy akár a fél felróható magatartása vezessen ahhoz a körülményváltozáshoz, amely indokolatlanná teszi a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartását.⁴¹ A családjogi tartásra vonatkozó megállapodásokban azonban speciális szabály érvényesül, mely szerint ha a szerződésen alapuló tartás meghatározásának alapjául szolgáló körülményekben olyan változás következett be, hogy a tartás változatlan teljesítése valamelyik fél lényeges jogi érdekét sérti, a tartás mértékének vagy szolgáltatása módjának a megváltoztatását lehet kérni. Nem kérheti viszont a megállapodáson alapuló tartás megváltoztatását az a fél, akinek a körülmények megváltozásának lehetőségével a megállapodás időpontjában számolnia kellett, vagy akinek a körülmények megváltozása felróható.⁴² Amennyiben a kötelezett körében a bekövetkező változás a teljesítőképesség nem felróható módon történő megszűnése, akkor a bíróság akár meg is szüntetheti a felek közötti tartási szerződést.⁴³

5. A de facto élettársi tartás egyéb szabályai

⁴⁰ ZSIROS (2014) 1279.o.

⁴¹ ZSIROS (2014) 1280.o.

⁴² Ptk. 4:210. § (1) bekezdés

⁴³ Vesd össze: Ptk 4:210. § (2) bekezdés és 6:495. § (3) bekezdés és PK 113. BH 2019.165.

³⁷ Ptk. 6:98. (1) bekezdés

³⁸ Fontos, hogy az értékaránytalanságnak már a szerződéskötés pillanatában fenn kell állnia. Amennyiben később áll elő, akkor már nem a szerződés érvénytelenségéről, hanem körülményváltozásról (clausula rebus sic stantibus) beszélhetünk, aminek a bírói szerződésmódosításnál van szerepe.

A szerződésnek a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnően nagy értékkülönbségére alapított megtámadására nem ad okot az, hogy az alperesnek nem váltak be a számításai, a szerződésből nem származott olyan haszna, mint amivel a szerződéskötéskor kalkulált. BH 2012.225.

Nem eredményez érvénytelenséget a szerződés szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnően nagy értékkülönbség miatti megtámadása akkor, ha a forgalmi érték hirtelen emelkedését kizárólag egy, a szerződés megkötését követően bekövetkezett körülmény árfelhajtó hatása okozta. BH 2015.126.

³⁹ BDT 2009.2002

A jogszabályon alapuló tartás főszabály szerint mindaddig terheli a kötelezettet, amíg a tartás feltételei fennállnak. A tartási igény érvényesítésére az együttélés ideje alatt is lehetőség van, ugyanakkor a gyakorlatban azok az esetek lesznek többségben, amikor a kapcsolat megszűnése után érvényesíti igényét a jogosult. Előfordulhat olyan eset is, amikor a kapcsolat megszűnését követő, jóval későbbi időpontban válik rászorulttá a jogosult. Ez az időpont azonban limitált a Ptk. szabályrendszerében, ugyanis a jogalkotó az életközösség megszűnésétől számított egy éves időtartamra korlátozza az igényérvényesítés lehetőségét, azt követően már csak különös méltánylást érdemlő esetben követelhet tartást az élettárs.⁴⁴

A további kérdéskörök rendezését utaló szabály útján rendezi a Ptk., kimondja ugyanis, hogy az alábbiakra vonatkozóan a rokонтartás általános szabályai irányadóak:

- A tartás mértéke,
- a tartás szolgáltatásának módja,
- a tartás időtartama és ezek megváltoztatása,
- a tartási igény visszamenőleges érvényesítése,
- a tartáshoz való jog megszűnése
- a tartás megszüntetése.

Amennyiben a felek nem állapodnak meg, a tartás mértékét a bíróság határozza meg a jogosult indokolt szükségleteinek és a kötelezett teljesítőképességének összevetésével.⁴⁵ Az indokolt szükségletek tekintetében a jogszabály a megélhetés indokolt költségeit nevesíti, a többéves bírói gyakorlat azonban rámutatott arra, hogy az életviszonyok figyelembevételével egy elvárható szintet kell biztosítani a jogosult számára.⁴⁶ A szükséges tartás tehát nem azonosítható a szűkös tartással, így nem lehet megszorító módon értelmezni és a létminimummal azonosítani. Ezzel összhangban a tartás mértékének meghatározására vonatkozó rendelkezés szerint a tartásdíjnak a jogosult indokolt

szükségeit és ennek keretében elsősorban megélhetésének – lakhatás, ételmezés, ruházkodás – költségeit kell magába foglalnia.⁴⁷ Ez azonban nem feltétlenül jelenti a korábbi életszínvonalának fenntartását, és nem jelentheti a luxuskiadások fedezését.⁴⁸ A betegség és az időskor kapcsán a Ptk. kiemeli a gondozás és ápolás költségeit, amelyek szintén az indokolt szükségletek körébe tartoznak.⁴⁹ A tartás módja tekintetében elsősorban a pénzbeli teljesítés, azaz a tartásdíj megfizetése irányadó, ugyanakkor az egyedi körülmények alapján a természetbeni teljesítés is elképzelhető. A tartásdíj összegét határozott összegben kell megállapítani, a százalékos marasztalás nem került bele a Ptk. szabályanyagába. Amennyiben azonban a felek maguk határozzák meg a tartásdíj mértékét, úgy nincs akadálya akár a százalékos formában történő megegyezésnek.⁵⁰ A tartásdíjat az adott időszakonként előre kell teljesíteni, ezt meghaladóan hat hónapnál régebbi tartási igény visszamenőleges érvényesítésére nincs lehetőség, kivéve ha a jogosult a követelés érvényesítésével alapos ok miatt késlekedett.⁵¹ Ezen túlmenően a jogalkotó egy további határidőt is rögzít a rokонтartás általános szabályai között. Ennek megfelelően a három évnél régebbi tartási igény bírósági úton nem érvényesíthető. Ennek oka, hogy a tartás célja – alimentációs jellegére tekintettel – a jogosult létfenntartásának biztosítása, így amennyiben a jogosult huzamosabb ideig alapos ok nélkül nem érvényesíti a követelését, abból az következhet, hogy a jogosultnak nem feltétlenül van szüksége a nyújtott tartásra. A tartás így már nem képes eredeti funkcióját betölteni. A tartási kötelezettség azonban

⁴⁷ Pfv. 20569/2016.

⁴⁸ SZEIBERT (2013) 311.o.

⁴⁹ Ptk. 4:205. § (4) bekezdés

⁵⁰ Ptk. 4:207. §

⁵¹ Ptk. 4:208. § (3) bekezdés

Fontos annak kiemelése, hogy az említett határidőket a bírói gyakorlat nem tekinti elévülési jellegűnek, ugyanakkor alkalmazza rá az elévülés nyugvására és megszakadására vonatkozó előírásokat.

Lásd ehhez részletesebben:

PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015. 309-310.o.

Vesd össze: BH 2014.340.

⁴⁴ Ptk. 4:86. § (2) bekezdés

⁴⁵ Ptk. 4:205. § (1) bekezdés

⁴⁶ BH 2001.17.

ilyen esetekben sem szűnik meg, inkább naturalis obligatio-vá alakul a határidő leteltével.⁵²

A tartáshoz való jog a jogosult halálával, a határozott idő elteltével vagy a feltétel bekövetkeztével szűnik meg, a tartási kötelezettség pedig a kötelezett halálával szűnhet meg. A kötelezett haláláig esedékessé vált és meg nem fizetett tartásdíj teljesítésének kötelezettsége átszáll a kötelezett örököseire.⁵³

Ezen kívül a tartás teljesítése meg is szüntethető, amire olyankor kerül sor, ha a tartás feltételei időközben megszűnnek. Ennek megfelelően a bíróság által megállapított tartás esetében a jogosult köteles lesz bejelenteni a bíróság felé – a kötelezett egyidejű értesítésével – ha a rászorultsága megszűnt. Ha elmulasztja ezen kötelezettségének teljesítését, akkor az ebből eredő károk megtérítéséért a deliktuális felelősség szabályai szerint felel. Ezt meghaladóan a kötelezett is kérheti a tartás megszüntetését, amennyiben a kötelezettségének alapjául szolgáló körülmények megváltoztak és a teljesítőképessége megszűnt, vagy ha a jogosult elmulasztott eleget tenni a fentebb részletezett bejelentési kötelezettségének.⁵⁴

---

⁵² KISFALUDI András: A teljesítés és beszámítás. In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári jog – Kommentár a gyakorlat számára*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 1997. 473.o.

⁵³ Ptk. 4:212. §

⁵⁴ Ptk. 4:211. §

A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGE A HARMADIK SZEMÉLYEKSEL SZEMBEN

I. Bevezetés

A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelősségét „külső” felelősségnek is nevezzük, mikor is a gazdasági társaság kifele irányuló kapcsolatai során őt e minőségében eljárva harmadik személyeknek okozott károkért terheli helytállási kötelezettség. Ebből a szempontból kiemelkedő jelentősége van a hitezőkkel szembeni felelősségének, melyre speciális szabályok vonatkoznak. Megjegyzendő az, hogy amennyiben nem e minőségében okoz kárt a vezető tisztségviselő, hanem mint „magánszemély”, akkor a károkozásért önállóan felel.

II. A vezető tisztségviselő felelőssége a hitezőkkel szemben

A vezető tisztségviselőt a társaság hitelezőivel szemben helytállási kötelezettség terheli.

A Ptk. Harmadik Könyve a hitelező fogalmát nem határozza meg. A társasági jog hitelező fogalma különbözik a kötelmi jog hitelező fogalmától és a Cstv.-ben használt hitelező definíciójától. A társasági jogban a hitelező az, akinek a gazdasági társasággal szemben vagyoni követelése van. A társasági jogban a hitelezői minőség független attól, hogy a hitelezőnek polgári jogi vagy nem polgári jogi követelése van a gazdasági társasággal szemben, és független attól, hogy a követelést a gazdasági társaság elismeri-e vagy sem, hogy a követelés esedékessé vált-e és attól is, hogy az szerződésből ered-e vagy

szerződésen kívüli jogviszonyban keletkezett.¹

A vezető tisztségviselő felelőssége a hitelezőkkel szemben az intézményes felelősségátvitel területére tartozik. Ez azt jelenti, hogy valamennyi társasági formánál a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetében a vezető tisztségviselő felelősségének hiánya átalakul teljes felelősségé a társaság hitelezőivel szemben „a vezető tisztségviselőt védelmező társasági pajzsot az intézményes felelősségátvitelre vonatkozó szabályozás áttöri.”²

A vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátvitelt előíró szabályok a következők:

- a vezető tisztségviselő felelőssége az előtársasági létszakasz idején keletkezett kötelezettségeikért (Ptk. 3:101.§ (4)-(6) bekezdés)
- a vezető tisztségviselő felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért” (a Ptk. 3:118.§, a Cstv. 33/A.§, és a Ctv. 118/B.§-118/C.§-ok)
- a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társasággal egyetemleges felelőssége szándékos károkozás esetén (Ptk. 3:24.§ (2) bekezdés).

II.1. A vezető tisztségviselő felelőssége az előtársasági létszakasz idején

Mivel a hatályos szabályozás szerint a társaság gazdasági tevékenységet már a létesítő okirat közjegyzői okiratba foglalásától vagy ügyvédi, illetve kamarai jogtanácsosi ellenjegyzésétől kezdődően folytathat, ebből adódóan már ebben az időszakban is létrejöhetnek hitelezői követelések.³ A Ptk. szabályozza az előtársasági létszakasz alatt keletkezett, és ki nem elégített hitelezői követelésekért való felelősséget arra az esetre, ha az előtársaságot bármilyen ok – akár alaki, akár tartalmi „hiba” folytán – mégsem jegyzik be a cégnyilvántartásba.

¹ TÖRÖK Tamás: *Felelősség a társasági jogban*, Hvg Orac Lap – és Könyvkiadó Kft. 2015. 99. o.

² TÖRÖK Tamás: i.m. 373. o.

³ Ptk. 3:101.§ (1) bekezdés

* bírósági titkár, Kaposvári Járásbíróság

II.1.1. A Ptk. 3:101. § (4) bekezdése szerinti felelősségi alakzat

A Ptk. 3:101.§ (4) bekezdése szerint ha a gazdasági társaság nyilvántartásba vételét jogerősen elutasítják, az erről való tudomásszerzés után az előtársaság a működését késedelem nélkül köteles megszüntetni. E kötelezettség megszegésével okozott károkért az előtársaság vezető tisztségviselői a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felelnek.

Ez a felelősségi alakzat szankciós jellegű és felróhatóságon alapul. A felelősség bekövetkezésének különös előfeltétele az, hogy a tudomásszerzést követően a vezető tisztségviselő nem gondoskodik a létre nem jött gazdasági társaság működésének megszüntetéséről.

Az előtársaság által megkötött szerződések teljesítésének lehetetlenné válásáról van szó abban az esetben, ha a cégbíróság jogerősen elutasítja a gazdasági társaság nyilvántartásba vételét. Ebben az esetben a szerződést kötő fél egy létre nem jött gazdasági társaság. Ezért a Ptk. a megkötött szerződésért való felelősséget a vezető tisztségviselőre telepíti abban az esetben, ha késedelem nélkül nem gondoskodik a létre nem jött gazdasági társaság működésének megszüntetéséről.⁴

A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége

- vagyoni felelősségtípus,
- saját magaratásért való,
- teljes,
- egyetemleges,
- elsődleges,
- felróhatóságon alapuló,
- kontraktuális felelősségtípus.⁵

A vezető tisztségviselő a cégjegyzés jogerős elutasítását követően már nem is a gazdasági társaság nevében jár el, hanem a sajátjában. A létre nem jött gazdasági társaság nevében nem lehet jogviszonyt fenntartani és újat sem létesíteni. Több

⁴ TÖRÖK Tamás: i.m. 374. o.

⁵ TÖRÖK Tamás: i.m. 376. o.

vezető tisztségviselő felelőssége akkor egyetemleges a hitelezők irányában, ha a közös károkozás objektív tényállása megvalósul. A harmadik személlyel szerződést nem kötő és a szerződéskötésről tudomással nem bíró vezető tisztségviselő felelőssége nem áll fenn. Mivel a vezető tisztségviselő felelőssége kontraktuális típusú, ezért a kártérítés bíróság általi mérséklésének nincsen helye. A vezető tisztségviselővel szembeni követelés elévülési ideje 5 év.

II.1.2. A Ptk. 3:101. § (5) bekezdése szerinti felelősségi alakzat

A Ptk. 3:101.§ (5) bekezdés értelmében az előtársaság működésének (4) bekezdés szerinti megszűnése esetén a megszűnésig vállalt kötelezettségeket a létrehozni kívánt társaság rendelkezésére bocsátott vagyonból kell teljesíteni. Az ebből ki nem egyenlíthető követelésekért az alapítók harmadik személyekkel szemben egyetemlegesen kötelesek helytállni. Ha a létrehozni kívánt gazdasági társaságnál a tag felelőssége a társaságot terhelő kötelezettségeként korlátozott volt, és a tag helytállása ellenére ki nem elégített követelések maradtak fenn, e tartozásokért harmadik személyek irányában a létrehozni kívánt gazdasági társaság vezető tisztségviselői korlátlanul és egyetemlegesen kötelesek helytállni. Ezen felelősségi alakzat kockázattelepítő és felróhatóságtól független.

A felelősség bekövetkezésének két különös előfeltétele van:

- az előtársaság kft. vagy rt. legyen⁶, és
- a tag (részvényes) helytállása ellenére maradjon fenn ki nem elégített hitelezői követelés.

A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége

⁶ A tag mögöttes felelőssége mellett működő társasági formáknál nincs szükség hitelezővédelmi szempontból a vezető tisztségviselő helytállására, mivel kkt. -nál és bt.-nél a vezető tisztségviselő és a tag (beltag) személye azonos. In.: TÖRÖK Tamás: i.m. 377. o.

- vagyoni felelősségtípus,
- más személy magatartásáért való,
- teljes,
- egyetemleges,
- másodlagos,
- felróhatóság nélküli,
- deliktuális felelősségtípus.⁷

A vezető tisztségviselő ebben az esetben tehát nem saját magatartásáért, hanem az előtársaság magatartásáért tartozik felelősséggel.

Több vezető tisztségviselő felelőssége akkor egyetemleges, ha a közös károkozás tényállása megvalósul. A tag (részvényes) felelőssége elsődleges, hozzájuk képest a vezető tisztségviselő felelőssége másodlagos. A vezető tisztségviselő felelőssége felróhatóság nélküli, vagyis nem mentesül a felelőség alól azzal, ha bizonyítja, hogy az ilyen tisztséget betöltő személytől általában elvárható gondossággal járt el. A felelőssége deliktuális típusú, mert nem a vezető tisztségviselő, hanem az előtársaság áll szerződéses kapcsolatban a hitelezővel.

A kártérítés bíróság általi mérséklésének van helye. A vezető tisztségviselő felelőssége hasonlóan a tagi felelőséghez 5 éves jogvesztő határidőn belül áll fenn. A határidő jogvesztő jellegére tekintettel az elévülés nyugvására és megszakadására vonatkozó szabályok nem vehetők figyelembe. A hitelező bármelyik vezető tisztségviselővel szemben indíthat kártérítési pert, sőt a tagokkal együtt is perelheti őket. Ebben az esetben a vezető tisztségviselő felelőssége csupán feltételes lehet, a tagoktól való behajthatatlanság esetén kell helytállnia. A kártérítési per vagyoni jogi pernek minősül és a pertárgy értékétől függően járásbírói vagy törvényszéki hatáskörbe tartozik. A perre való illetékességet az általános illetékességi ok mellett a károkozás helye is megalapozza.

A Ptk. a fenti szabályokat rendeli megfelelően alkalmazni abban az esetben is, ha a társaság a nyilvántartásba-vételi kérelmet visszavonja.

Összegzésként elmondható, hogy a vezető

tisztségviselők helytállási kötelezettsége csak a harmadik lépcsőfokot jelenti az előtársaság által vállalt kötelezettségek teljesítésének szabályozásában. Az előtársaság hitelezői elsődlegesen a létrehozni kívánt társaság rendelkezésére bocsátott vagyonából kaphatnak kielégítést. Ha az előtársaság vagyona nem elégséges a felhalmozott kötelezettségek teljesítésére, akkor következik második lépcsőként az alapítók hitelezőkkel szemben fennálló egyetemleges helytállása, s amennyiben a tag helytállása a létrehozni kívánt társaságot terhelő kötelezettségeikért korlátozott volt, és a tag helytállása ellenére is kielégítetlen követelések maradtak fenn, akkor jutunk csak el a harmadik lépcsőfokhoz, amin a vezető tisztségviselők korlátlan és egyetemleges helytállása található.⁸

II.2. A vezető tisztségviselő felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”

A vezető tisztségviselőre vonatkozó hitelezőkkel szembeni felelősségátviteli szabályokat a Ptk.-ban, a Cstv.-ben és a Ctv.-ben szabályozta a jogalkotó.

A Ptk. szerinti általános, valamint a Cstv. és a Ctv. szerinti speciális wrongful trading tényállások célja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően a vezető tisztségviselő a hitelezők megkárosításának elkerülése érdekében tegyen meg mindent, ami az adott helyzetben általában vagy az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható.⁹

⁷ TÖRÖK Tamás: i.m. 377. o.

⁸ MOHAI Máté: *Felelőség és helytállási kötelezettség a társaságok jogában* Pécs, 2017. június, 46. o. In.: ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/mohai_mate/mohai-mate-muhelyvita-ertekezes.pdf, (Letöltés ideje: 2018. augusztus 30.)

⁹ KOBL Tamás: *A vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége, különös tekintettel az új Ptk. változásaira*, ART-PR 2005 Kft., 105. o.

II.2.1. A Ptk. 3:118.§-ban foglalt általános szabály¹⁰

A 2006-os Gt. intézményesítette a vezető tisztségviselő felelősségét az úgynevezett „jogszerűtlen gazdálkodásért”, mely az angol csődjog mintájára került be a magyar jogba.¹¹

A Ptk. a vezető tisztségviselőnek a jogi személy hitelezőivel szembeni felelősségét az egyesület, a gazdasági társaságok, és a szövetkezet esetén írja elő.

A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni

felelősségének együttes (konjunktív) feltételei:

- a gazdasági társaság felszámolással vagy kénysztöreléssel történő megszűnése,
- bekövetkezzen a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet,
- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet után a vezető tisztségviselő nem vette figyelembe a hitelezői érdeket,
- a gazdasági társaság hitelezőjének követelése kielégítetlen maradjon és
- okozati összefüggés álljon fenn a vezető tisztségviselő magatartása és a hitelezői követelés kielégítetlenül maradása között.

A felelősség alapja az, hogy a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzetének beállta után a vezető tisztségviselő a hitelezői érdekeket felróható módon figyelmen kívül hagyta.

Az okozati összefüggés fennállásának a vezető tisztségviselő magatartása és a hitelezői követelés kielégítetlenül maradása között kell fennállnia.

A **fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet** fogalmát a Ptk. nem definiálja, a fogalom meghatározása két eljárásjogi normában, a Cstv. 33/A.§ (3) bekezdésében és a Ctv. 118/B.§ (3) bekezdésében található. Ezen jogszabályhelyek alapján a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet (cég) vezetői előre látták vagy az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mellett látniuk kellett, hogy a gazdálkodó szervezet (cég) nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

A „fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet” fogalmának meghatározása azt a követelményt támasztja a vezető tisztségviselővel szemben, hogy minden szerződéses jogviszony esetében előre lássa azt, hogy az általa irányított gazdasági társaság képes lesz-e az esedékességkor kielégíteni a követelést.¹²

¹⁰ Ptk. 3:118. §-a szerint ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ez a rendelkezés végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható.

¹¹ A helytelen vezetést szankcionáló tényállás az angol jogban már régóta ismert. Az Insolvency Act 214. §-a rendelkezik a hanyag vállalatvezetésről (wrongful trading). A szó szerinti fordításban „jogellenes kereskedés” a legáltalánosabb és a legrövidebb definíció szerint a fizetéseképtelenné válást követően is folytatott üzleti tevékenységet jelenti. A régi Gt. által a magyar jogba bevezetett „wrongful trading” felelősségnek nevezett hitelezővédelmi jogintézmény a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően tanúsított, a hitelezők érdekeit sértő magatartásért állapítja meg a vezető tisztségviselők hitelezők felé fennálló kártérítési felelősségét, ha a társaság a felszámolási eljárás során kielégítetlenül maradt hitelezői igényeket hagyva szűnt meg. A jogintézmény célja tehát a társaság vezetőinek kényszerítése arra, hogy a közeli csődhelyzet felismerését követően a hitelezők jogos érdekeit figyelembe vegyék. In.: TIHANYI Márk: *A vezetői felelősséggel kapcsolatos megállapítási per (wrongful trading) lehetséges hatásai a vétkes gazdálkodással elkövetett csödbűncselekmény miatt indult büntetőeljárásokra*, <http://www.mabie.hu/index.php/cikkek-tanulmanyok/130-dr-tihanyi-mark-a-vezetoi-felelosseggel-kapcsolatos-megallapitasi-per-wrongful-trading-lehetsleges-hatasai-a-vetkes-gazdalkodással-elkovetett-csodbuncselekmény-miatt-indult-buntetoeljarasokra>, (Letöltés ideje: 2018. augusztus 30.)

¹² A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet akkor következik be, amikor az adós tartozásait likvid vagyton hiányában nem képes kifizetni (objektív feltétel) és erről a vezető tisztségviselő tudomást szerzett, vagy gondos eljárás esetén tudomást kellett

A hitelezői érdekek figyelembevételét előíró törvényi követelmény több kérdést is felvet:

I. Létezik -e valamennyi hitelező érdekét magába foglaló úgynevezett „közös hitelezői érdek”?

Általánosan elmondható, hogy nem létezik közös hitelezői érdek. Az egyes hitelezőknek egymástól eltérő, önálló érdeke létezik. Sőt lehetséges, hogy érdekeik egymással ellentétesek. A törvényi követelmény alapján elvárható, hogy csak olyan teljesítések történjenek, amelyek reálisan megteremthetik annak a lehetőségét, hogy a gazdasági társaság a működését tovább tudja folytatni, a bevételek és ezáltal a követelések kielégítésének esélye növekedjen. A vagyonszökkenést eredményező cselekmények abból a szempontból vizsgálandók és ítélendőek meg, hogy azok a hitelezők összességének kielégítése szempontjából célszerűnek, indokoltak minősíthetők-e.¹³

II. Tagi kölcsön esetén az úgynevezett „külső” hitelezők követeléseik kielégítéshez fűződő érdeke megelőzi-e a kölcsönt nyújtó tag, mint hitelező érdekét?

A hitelezői érdekek összeütkezésének tipikus esete a tagi kölcsön visszafizetésének kérdése. A gazdasági társaság érdekének szempontjából elvileg mindegy, hogy melyik hitelező tartozását csökkentí a visszafizetés, ha a követelés valóban

fennáll. A kielégítési sorrendet illetően a jogirodalomban több álláspont is kialakult.

Az egyik nézet szerint nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amiből levezethető lenne, hogy különbséget kell tenni a hitelezők között aszerint, hogy az a jogi személy tagja, avagy „külső” hitelező. A vezető tisztségviselő nem jár el jogellenesen abban az esetben, ha előbb a tagi kölcsönt elégíti ki, ha az ténylegesen fennálló, valós tartozás.¹⁴

A másik álláspont szerint másként kell megítélni a követeléseik kielégítése szempontjából a „külső” hitelezőket, illetve a társaság tagjait, ügyvezetőit, mint a tagi kölcsönöket nyújtó és így a társaság hitelezőivé váló személyeket. Ez alapján a tagi kölcsönök kielégítése ugyanis nem hiúsíthatja meg a társaság „külső” hitelezői követelésének kielégítését. Dr. Zámbo Tamás szerint amennyiben azonos megítélés alá esne a tagi kölcsön és a külső hitelezői követelések visszafizetése, akkor a vezető tisztségviselő „büntetlenül” válogathatna a fennálló tartozások közül, egyeseket előre sorolva, mások kielégítési lehetőségét ezzel csorbítva, vagy megakadályozva. „Elvárható, hogy csak olyan teljesítések történjenek, melyek reálisan várhatóan megteremtik a lehetőségét a működés továbbfolytatásának, a bevételek és ezáltal a kielégítési esélyek növelésének. Olyankor azonban, amikor a tartozások kielégítése nem ezen szempontok szerint történik, a vezető tisztségviselő felelőssége megállapítható.”¹⁵

Véleményem szerint a második álláspont a helytálló. Bár ténylegesen nincsen kifejezett jogszabályi rendelkezés arra vonatkozóan, hogy a hitelezői követelések között különbséget kellene tenni aszerint, hogy a kölcsönt a jogi személy tagja nyújtotta-e vagy harmadik személy, mégis a Ptk. 3:118.§-a, a Cstv. 33/A.§-a és Ctv. 118/B.§-a mögött meghúzódó jogalkotói szándék a „külső” hitelezők védelmének elsődlegességét indokolja. Ezt fejezi ki a Ptk. 3:118. § -ának címe is, mely a

---

volna szereznie (szubjektív feltétel). Nem áll fenn a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet akkor, ha a tartozás kifizetésére annak esedékességekor az adós képes, de fizetési kötelezettségének egyéb okból nem tesz eleget. „A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye – A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoport 2016.El.II.JGY.G.2. 20. o., ld: <http://www.lb.hu/hu/joggyakorlat-elemzo-csoportok-osszefoglalo?page=1>, (Letöltés ideje: 2018. augusztus 30.)

¹³ DZSULA Marianna: *A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján*, (szerk: Csehi Zoltán – Szabó Marianna), Wolters Kluwer Kft. Budapest, 2015., 99. o.

¹⁴ Ezt az álláspontot képviselte a Fővárosi Ítéltábla a 12.Gf.40.469/2013/5. számú határozatában, In.: DZSULA Marianna: i. m. 99. o.

¹⁵ DZSULA Marianna: i. m. 100. o.

következő: „A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelőssége”.

III. Az új Ptk. szerint a vezető tisztségviselőnek a „hitelezői érdekek figyelembevételével” kell eljárnia. Míg 2014. március 15. napját megelőzően hatályos Gt. 30.§ (2) bekezdése a „hitelezői érdekek elsődlegességét” írta elő követelményként. Felmerül a kérdés, hogy az eltérő szóhasználat jelent-e tartalmi változást?

Kisfaludi András szerint az eltérő szóhasználat eltérő tartalmi megközelítést tesz lehetővé. Ugyanis „ha a hitelezői érdekek elsődlegessége lenne a követelmény, akkor lehet, hogy be kéne szüntetni a kockázatos gazdasági tevékenységet, s a jogi személy vagyont konzerválni kéne a hitelezői igények fedezeteként. Ez azonban túlzott követelménynek tűnik, akadályozhatja a kibontakozást, a reorganizációt.”¹⁶

IV. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően a vezető tisztségviselőnek kinek az érdekét kell figyelembe venni: a gazdasági társaságét vagy a hitelezőét?

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekeket is figyelembe kell vennie, azonban elsődlegesen továbbra is a társaság érdekeit szem előtt tartva kell eljárnia.¹⁷ Az esetek túlnyomó többségében az említett két érdek ellentétben áll egymással, ami megnehezíti a vezető tisztségviselő működését. Ha a gazdasági társaság és a hitelezők érdekei ütköznek, azt kell vizsgálni, hogy a gazdasági társaság érdekében állt-e a felrótt magatartás akkor is, ha az nem szolgálta valamennyi hitelező érdekét.

---

¹⁶ KISFALUDI András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, In.: *(Lex Cathedra et praxis – Ünnepi Kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*, (szerk: Csehi Zoltán – Koltay András – Landi Balázs – Pogácsás Anett), Pázmány Press Budapest, 2014. 332. o.

¹⁷ Lásd Ptk. 3:112.§

II.2.2. A Cstv. 33/A.§-ában rögzített speciális szabályok

A hitelező vagy – az adós nevében – a felszámoló a felszámolási eljárás alatt keresettel kérheti az illetékes bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezzel okozati összefüggésben a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése más okból megghiúsulhat. Hitelezői érdekeket figyelmen kívül hagyó tevékenységnek minősül az is, ha a vezető elmulasztotta a környezetkárosodás megelőzésére, a környezetkárosítás abbahagyására, illetve a kármentesítésre vonatkozó, jogszabályban meghatározott kötelezettségeket, és ennek következtében a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése megghiúsulhat. Ha többen közösen okoztak kárt, felelőségük egyetemleges.¹⁸

A Cstv. „kétlépcsős” rendelkezést tartalmaz. A felszámolási eljárás tartama alatt indítható meg a megállapítási per, melynek célja a vezető tisztségviselő felelőségének vizsgálata a bekövetkezett vagyonsökkenésért, és a felszámolási eljárás jogerős befejezését követő jogvesztő határidőn belül kezdeményezhető a marasztalási per, amelyben a felszámolási eljárásán kívül a hitelezők a megállapítási perben meghatározott összeg erejéig kérhetik a vezető tisztségviselő fizetésre kötelezését.

A megállapítási pert egyrészt a hitelező, másrészt az adós nevében a felszámoló jogosult megindítani. Hitelezőnek minősül a felszámolás kezdő időpontja után mindenki, akinek az adóssal szemben pénzkövetelése, vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt a felszámoló nyilvántartásba vette. A kereset a felszámolási eljárás ideje alatt nyújtható be. A felszámolási eljárás kezdő időpontja a felszámolást elrendelő

---

¹⁸ Cstv. 33/A.§ (1) bekezdés

végzés közzétételének napja. A megállapítási per kizárólag a vezető tisztségviselő felelőssége jogalapjának megállapítására irányulhat. A jogszabályhely egyértelműen rögzíti azt, hogy okozati összefüggésnek kell fennállnia a vezető tisztségviselő mulasztása és gazdasági társaság vagyonsökkenése között.

A Legfelsőbb Bíróság a Gfv.X.30.047/2011/3. számú ítéletében rámutatott, hogy a „kereseti kérelem alapján ugyanis – a jelen perben alkalmazandó rendelkezések szerint – nem a ki nem elégített hitelezői igények összessége érvényesíthető a vezető tisztségviselővel szemben, hanem az az összeg, amely az alperes mulasztása miatt jelenik meg vagyonsökkenésként az adós társaságnál.”¹⁹

Ha többen közösen okozták a kárt, felelősségük egyetemleges. Ebben az esetben a Ptk. 6:524.§-ában foglalt, közös károkozásra vonatkozó rendelkezés az irányadó. Az egyetemleges felelősség a hitelezők vagyoni érdekeit hivatott biztosítani.

A Cstv. alapján a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt, vagyis a törvény a vezető tisztségviselő mellett az ún. „árnyékigazgató” hitelezőkkel szembeni felelősségét is előírja.

A Cstv. 33/A.§ (4) bekezdése értelmében a vezető tisztségviselő mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy – bár bekövetkezett a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet -

- nem vállalt az adós pénzügyi helyzetéhez képest indokolatlan üzleti kockázatot;
- az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése érdekében; továbbá
- az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette az adós gazdálkodó szervezet legfőbb

szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.

A felperesnek a peres eljárás során azt kell bizonyítania, hogy az alperes vezetői feladatainak teljesítése során a hitelezők érdekeinek figyelmen kívül hagyásával vagyonsökkenés következett be, mert a vezető indokolatlan üzleti kockázatot vállalt az adós pénzügyi helyzetéhez képest, nem tett meg minden intézkedést a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése érdekében, illetve nem kezdeményezte a legfőbb szerv intézkedését. Tehát a vezető tisztségviselő felelőssége fennáll, ha a vezető tisztségviselő – jóllehet tudja, vagy tudnia kell, hogy nincs ésszerű lehetősége a felszámolás elkerülésére – ennek ellenére folytatja az adós tevékenységét.²⁰

A Cstv. speciális bizonyítási kötelezettséget ró a vezető tisztségviselőre amennyiben a felszámolás kezdő időpontját megelőzően neki felróhatóan nem vagy nem megfelelően tett eleget a gazdálkodó szervezet éves beszámolója külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a beszámolóképzési, az irat- és vagyontadási, továbbá a tájékoztatási kötelezettségét. Ugyanis ezekben az esetekben a vezető tisztségviselőnek kell bizonyítania, hogy a vezetői tisztségének időtartama alatt nem következett be fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet, vagy ha ilyen körülmény fennállt, a vezetési feladatai ellátása során a hitelezők érdekeit is figyelembe vette.

A keresetlevélben vagyoni biztosíték nyújtása is kérhető a hitelezői követelések kielégítése céljából. A biztosítéknyújtásról a bíróság külön végzésben köteles dönteni, mely ellen fellebbezésnek van helye, és amelyre bírósági végrehajtás kezdeményezhető.

Az 1/2013. (II. 28.) Polgári jogegységi határozat kimondta, hogy a peres eljárás illetékét a meg nem határozható pertárgyérték alapul vételével kell megállapítani, tekintet nélkül arra, hogy a felperesnek a keresetlevélben az állított

¹⁹ JUHÁSZ László: Két Jogterület találkozása (A vezetői felelősség egyes kérdései a Ptk. és a Cstv. szabályai alapján) *Gazdaság és Jog*, 2015. február, 2. szám. 13. o.

²⁰ CSÖKE Andrea: Nagykommentár a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez, <https://uj.jogtar.hu>

vagyoncsökkenés mértékét meg kell jelölnie, és azt a bíróságnak ítéletében összezszerűen meg kell határoznia.²¹

A megállapítási per után marasztalási per indítható. Ezt a pert a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról hozott határozat Cégeközlönyben való közzétételét követő 90 napos jogvesztő határidőn belül bármely hitelező megindíthatja. Amennyiben a megállapítási perben a bíróság a vezető tisztségviselő felelősségét jogerősen kimondja, akkor a marasztalási perben a hitelező kérheti a bíróságtól, hogy az okozott vagyoni hátrány mértékéig kötelezze az adós volt vezetőjét a felszámolási eljárásban nyilvántartásba vett, de ott meg nem térült követelésének kifizetésére.

Ha több hitelező terjeszt elő marasztalási keresetet, a bíróság a pereket egyesíti, és a hitelezők pernyertessége esetén a hitelezői követelések arányos kielégítéséről rendelkezik oly módon, hogy a Cstv. 57. § szerinti kielégítési sorrendre vonatkozó szabályokat nem kell alkalmazni.

Mind a megállapítási per, mind a marasztalási per vagyoni jogi pernek minősül és a pertárgy értékétől függően járásbírói vagy törvényszéki hatáskörbe tartozik.

A jogalkotó azért alakította ki a kétlépcsős rendszert a vezető tisztségviselő felelősségre vonását illetően, mert a bíróságnak külön perben kell döntenie arról, hogy a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító ítélet hatálya a megszűnt gazdasági társaság valamennyi hitelezőjére kiterjed, ellenben, ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló keresetet ítélettel elutasítja, akkor ez csak a keresetet előterjesztő hitelezőre figyelemmel eredményez res iudicata-t.²² Álláspontom szerint a pergazdaságosság elvére figyelemmel indokolt lenne – a Ctv. szabályozási rendjéhez hasonlóan – egy perben döntenie a vezető tisztségviselő felelősségének fennállásáról és marasztalásáról is.

II.2.3. A Ctv. 118/B – 118/C. §-ában írt speciális szabályok

²¹ 1/2013. (II. 28.) Polgári jogegységi határozat

²² TÖRÖK Tamás: i.m. 385. o.

A Ctv. 118/B.§-a és 118/C.§-a alapján a jogalkotó a kényszertörlési eljárás során megszünt gazdasági társaságok hitelezőit kívánja védelemben venni.²³

Alapvető különbség a Cstv. vonatkozó szabályozásával összevetve, hogy a cégek kényszertörlésére nem azért kerül sor, mert a cég fizetéseképtelenné vált, hanem a Ctv. 116. §-ában rögzített okokból.²⁴

A hitelező jogosult pert indítani a vezető tisztségviselő ellen. Egylépcsős, marasztalásra irányuló perindításról van szó. Ugyanis külön megállapítási keresetet a felperesnek ebben a perben a marasztalási kereset mellett nem kell előterjesztenie, a keresethalmazat feltételei nem állak fenn. Az más kérdés, hogy a bíróságnak az egykori vezető tisztségviselő marasztalásához először abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy a fizetéseképtelenséghez vezető helyzet bekövetkezte miatt vagy azt követően a cég vezető tisztségviselője az ügyvezetési feladatait a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján látta-e el, és ezáltal a vagyoncsökkenés, vagy a hitelezői követelések kielégítése, illetve a környezeti terhek rendezése megghiúsult-e, avagy elmaradt-e.

A hitelező fogalmát a Ctv.118/C. § (1)

²³ Ctv. 118/B. § (1) bekezdése szerint ha a cégbíróság a céget kényszertörlési eljárásban törölte a cégjegyzékből, a cég vezető tisztségviselője – ideértve a kényszertörlési eljárás előtt a cégjegyzékből törölt vezető tisztségviselőt is – az okozott hátrány erejéig felel a kielégítetlenül maradt hitelezői követelésekért, ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el, és ezáltal a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése megghiúsult. Több vezető tisztségviselő esetén felelősségük egyetemleges.

²⁴ Ctv. 116. § (1) bekezdése szerint cégbíróság kényszertörlési eljárás megindítását rendeli el, ha

a) a céget megszüntnek nyilvánítja,

b) a cég a végelszámolást három éven belül nem fejezte be és törlése iránt kérelmet nem terjesztett elő,

c) a cég a végelszámolás általános szabályaira történő áttérést nem hajtotta végre, vagy

d) a cég jogutód nélküli megszűnését előidéző ok következett be, és végelszámolási eljárás lefolytatásának nincs helye.

bekezdése határozza meg, mely szerint hitelező az a személy, aki a követelését a kényszertörési eljárásban bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott, illetve elismert, pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés. A hitelező a keresetét kizárólag a cég kényszertörési eljárásban való törlését elrendelő határozat Céglőnyben közzétételét követően nyújthatja be a bíróságra. Közös károkozás esetén a vezető tisztviselők felelőssége egyetemleges.

A Ctv. rendelkezései alapján vezető tisztviselő a cég által megválasztott végelszámoló is, továbbá a cég vezető tisztviselőjének minősül az a személy is, aki a cég döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ugyanis a kényszertörési eljárás alatt már a végelszámoló képviseli a társaságot és nem a vezető tisztviselő.

A Ctv. 118/B. § (4) bekezdése kimentő vagyis exkulpációs bizonyítást ír elő. Ugyanis e szabály értelmében mentesül a felelősség alól a vezető tisztviselő, ha bizonyítja, hogy a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztviselői jogviszonya alatt vagy ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően pedig az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, illetve csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.

A Ctv. speciális bizonyítási kötelezettséget ír elő a vezető tisztviselőre nézve. Ugyanis amennyiben a vezető tisztviselő a kényszertörési elrendelését megelőzően vagy a kényszertörési eljárás alatt neki felróhatóan nem tett eleget a számviteli beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy – végelszámolás esetén – nem vagy nem teljes körűen teljesítette a Ctv. 98. § (3) bekezdés *a)*, *c)* és *d)* pontja szerinti kötelezettségét²⁵, bizonyítania

kell azt is, hogy a vezető tisztviselői jogviszonya, illetve a végelszámoló tevékenysége alatt nem következett be vagyonvesztés.

A Ctv. 118/C. § (2) bekezdése alapján a hitelező a keresetét a cég törlését elrendelő jogerős határozat Céglőnyben való közzétételét követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül a cég utolsó bejegyzett székhelye szerint illetékes törvényszéken terjesztheti elő.²⁶ A perben a felperes a hitelező lehet, az alperes a vezető tisztviselő (árnyékigazgató). Alperesi pozícióban több vezető tisztviselő is lehet. Alperesként perelt vezető tisztviselők nem alkotnak egységes pertársaságot, mivel védekezésük eltérő is lehet, továbbá a másik pertárs felelősségét nem érintő kifogásokat is előterjeszhetnek.

II.2.4. A Ptk. 3:118.§-a, a Cstv.33/A.§ (1) bekezdése és a Ctv. 118/B.§ (1) bekezdése szerinti felelősségi tényállás egymáshoz való viszonya

A Ptk. hatályba lépését követően a joggyakorlat számára nem volt teljesen egyértelmű a Ptk., a Cstv. és a Ctv. vezető tisztviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró rendelkezéseinek az egymáshoz való viszonya. A Kúria Joggyakorlat-
elemző Csoportja 2016.-ban foglalkozott a fenti

---

kezdő időpontját követő harminc napon belül a cég korábbi vezető tisztviselője

a) a végelszámolás kezdő időpontját megelőző nappal a számviteli törvény alapján a cég tevékenységét lezáró beszámolót készíti,

b) elvégzi mindazon feladatokat, melyeket számára a számviteli, az adóügyi vagy egyéb jogszabályok előírnak, és ezeket az okiratokat, valamint a cég iratanyagát a végelszámolónak legkésőbb a végelszámolás kezdő időpontjától számított harmincadik napon átadja,

c) a folyamatban lévő ügyekről a végelszámolót tájékoztatja,

d) a nem selejtezhető és titkos minősítésű iratokról iratjegyzéket készít, és azokat, valamint az irattári anyagokat a végelszámolónak átadja.

²⁶ Mivel a 90 napos határidő jogvesztő, így Kúria 4/2003. számú Polgári jogegységi határozata értelmében a keresetlevélnek határidőben meg kell érkeznie a bírósághoz, nem elég a keresetlevelet a határidő utolsó napján postára adni.

²⁵ Ctv. 98.§ (3) bekezdése szerint a végelszámolás

rendelkezések kapcsolati rendszerével. A jogalkotás számára a Joggyakorlat-elemző Csoport egy olyan megoldást fogalmazott meg, mely szerint célszerű lenne, ha csak a Cstv.-ben és a Ctv.-ben jelennének meg a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályok, figyelemmel arra, hogy mindkét jogszabály az eljárásjogi rendelkezések mellett anyagi jogi normákat is tartalmaz. „A Cstv., Ctv. szabályainak pontosításával egyértelművé lehetne tenni, hogy e rendelkezések a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségére vonatkozó speciális rendelkezések, amelyre irányuló igények csak meghatározott feltételek fennállása esetén, speciális eljárásrend keretében érvényesíthetőek.”²⁷

A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szemben felelősségét előíró szabályok egymáshoz való viszonya kapcsán dr. Dzsula Marianna hasonló álláspontra helyezkedett, leszögezve azt, hogy a Cstv. és a Ctv. szerinti felelősségi rendezés a Ptk.-ban szabályozott felelősségátviteli tényálláshoz képest speciális, ezért elsődlegesen azokat kell alkalmazni. „Ugyanis a kártérítési igény érvényesítésének a jogutód nélküli megszűnés mellett a kielégítetlen hitelezői igény fennmaradása is feltétele, ennek mértéke pedig csak akkor állapítható meg, ha a Cstv. 33/A.§ szerinti marasztalási per vagy a Ctv. 118/B.§-a szerinti per jogerősen befejeződött. Ezért nincs lehetőség a jogcímek párhuzamos, egymástól független alkalmazására. Eltérő jogértelmezés esetén a Cstv. 33/A.§-ban és a Ctv. 118/B.§-ban meghatározott jogvesztő perindítási határidők is céljukat veszítenék.”²⁸

Kisfaludi András a fent említett véleménnyel szemben ellentétes álláspontra helyezkedve kifejtette, hogy „kerülni kell a felelősség anyagi jogi feltételeinek és a felelősségen alapuló igényérvényesítés eljárási szabályainak

keveredését, a jelenleg fennálló átfedéseket pedig indokolt lenne jogalkotással megszüntetni úgy, hogy a Csódtörvényből, illetve a Ctv.-ből kiiktatják a felelősség anyagi jogi feltételeire vonatkozó szabályokat. Amíg az azonos szintű, azaz törvényi szabályozások átfedése fennáll, a Ptk. és a Csódtörvény, illetve a Ctv. közötti esetleges ellentmondásokat a Ptk. elsődlegessége alapján kellene feloldani.”²⁹

Végül a jogalkotó a 2017. július 1-jén hatályba lépő, 2017. évi XLIX. számú módosító törvénnyel a Cstv. 33/A.§-ába beiktatta a (14) bekezdést és a Ctv. 118/B.§-ába pedig a (7) bekezdést, amivel igyekezett a Cstv. valamint a Ctv. és a külön törvényekben a vezető tisztségviselők ugyanazon magatartásával összefüggő deliktualis felelősségi szabályok között megteremteni az összhangot. Ezen módosító rendelkezések szerint a Ptk. 3:118. §-ában a vezető tisztségviselők polgári jogi felelősségének megállapítására és velük szemben a szerződésen kívüli kártérítési igény érvényesítésére a Cstv. 33/A.§-ába és a Ctv. 118/B.§-ába foglaltak alapján kerülhet sor, ha a jogi személy jogutód nélküli megszüntetésére felszámolási, illetve kényszer törlési eljárásban kerül sor.

A wrongful trading körébe tartozó tényállások egymáshoz való viszonyát, és a jogi szabályozás anomáliáit várhatóan az új Cégtörvény fogja teljes körűen rendezni. Ugyanis az új Cégtörvény tervezete szerint a Ctv. 118/B. §-ába, valamint a Cstv. 33/A. §-ába foglalt, a vezető tisztségviselőkre szabott felelősségátviteli tényállások hatályon kívül lesznek helyezve. Ezzel a jogalkotónak az a szándéka, hogy a felelősségátvitelre vonatkozó normákat elsősorban a Ptk. tartalmazza.³⁰

²⁷ Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoport Összefoglaló Véleménye 2016.El.II.JGY.G.2. 20. o.,

²⁸ DZSULA Marianna: A vezetők tisztségviselők Cstv. illetve Ctv. szerinti felelőssége (változások az új Ptk. hatályba lépése után) In.: *A vezető tisztségviselő felelőssége* (szerk: Csehi Zoltán- Szabó Marianna) Wolters Kluwer Kft., 2015 101. o.

²⁹ KISFALUDI András: Anyagi jogi és eljárási szabályok a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelőssége körében, In.: Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoport Összefoglaló Véleménye 2016.El.II.JGY.G.2. 20. o., 179. o. <http://www.lb.hu/hu/joggyakorlat-elemzo-csoportok-osszefoglalo?page=1> megtekintés: 2018. augusztus 30.

³⁰ MOHAI Máté: Felelősség és helytállási kötelezettség a társaságok jogában Pécs, 2017. június, 115. o.

II. 3. A vezető tisztségviselő felelőssége harmadik személyeknek szándékosan okozott kárért

A 2014. március 15-én hatályba lépett Ptk. a 6:541. §-ban deliktualis alapon szabályozta a vezető tisztségviselő felelősségét, ha e minőségben eljárva harmadik személynek okozott kárt, kimondva, hogy ebben az esetben a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel.

Ugyanakkor a fent említett egyetemleges felelősséget megállapító szabály a joggyakorlatban jelentős bizonytalanságot okozott, és a gazdasági életben komoly aggodalmat keltett.³¹ Ezért a jogalkotó a 2016. július 1-jén hatályba lépő 2016. évi LXXVII. törvénnyel hatályon kívül helyezte Ptk. vezető tisztségviselő deliktualis kárfelelősségét rendező 6:541. §-át, és egyben újraszabályozta a vezető tisztségviselő felelősségét rendező 3:24. §-t, akként, hogy azt a következő (2) bekezdéssel egészítette ki: „A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta.”³²

Az új szabályozás a korábban kialakult bírói gyakorlatra épült. Ezt a gyakorlatot a Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2008. számú kollégiumi véleményével módosított 1/2005. számú kollégiumi véleménye foglalta össze,³³

amely kimondta, hogy „ha a jogi személy tagja, vezető tisztségviselője vagy alkalmazottja a jogi személy tevékenységi körében eljárva vagyoni érdeksérelmet okoz, a polgári jogi felelősségi jogkövetkezmények a jogi személlyel szemben alkalmazhatóak. A taggal, a vezető tisztségviselővel és az alkalmazottal szemben közvetlenül e jogkövetkezmények akkor sem alkalmazhatóak, ha a magatartás egyúttal bűncselekményt valósít meg. Közvetlen igényérvényesítésre csak akkor kerülhet sor, ha a tag, a vezető tisztségviselő vagy az alkalmazott a jogi személy elkülönült felelősségéből származó előnyökkel, az ebből eredő jogosultságaival szándékosan és súlyosan visszaélt. Ilyen magatartás az, ha a jogi személyt olyan célból működtetik, amely a jogrenddel ellentétes, a harmadik személyek (hitelezők) kifejezett megkárosítását célozza, vagy ha a tag, a vezető tisztségviselő vagy az alkalmazott azt a látszatot kelti, hogy a jogi személy nevében és érdekében jár el, ténylegesen azonban a vagyoni előnyöket a magánvagyonára javára vonja el. Ilyen esetekben sor kell, hogy kerüljön a felelősség áttörésére, azaz a károsult közvetlenül igényt érvényesíthet a taggal, a vezető tisztségviselővel, illetve az alkalmazottal szemben, aki a jogi személy elkülönült felelősségére hivatkozással nem mentesülhet a felelősség alól.”³⁴

Tehát a jogalkotó a jogi személy felelősségének áttörését csak szándékos, visszaélésszerű magatartások tanúsítása kapcsán tette lehetővé. A károsult érdekeinek védelme érdekében szándékos károkozás esetében a jogi személy vagyona is fedezetül szolgál azáltal, hogy a vezető tisztségviselő és a jogi személy egyetemlegesen

---

elemek megvalósulása esetén kerülhet sor, amelynél fogva a magatartása – a jogi személyiség leple alatt – a saját egyéni érdekei, vagyona javára való szándékos visszaélésnek minősül. A természetes személy tag részéről megvalósított többlétegyállás valójában a rendeltetésszerű joggyakorlás súlyos megsértése, a joggal való visszaélés tilalmának tényállása”. <http://www.lb.hu/hu/elvdont/32014-szamu-gazdasagi-elvi-dontes>. 2018. március 31.

³⁴ Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2008. számú kollégiumi véleményével módosított 1/2005. számú kollégiumi véleménye

---

³¹ VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2014.,

³² A Ptk. fenti §-át módosító 2016. évi LXXVII. törvény indokolása szerint „elkerülhetlenné vált a vezető tisztségviselők és a harmadik személyek viszonyának egyértelmű rendezése. A Ptk. 6:541. §-a a vezető tisztségviselő és a jogi személy egyetemleges felelősségét írja elő kívülálló harmadik személyek irányában. A vonatkozó szakirodalomból pedig az derül ki, hogy a jogalkotó eredeti szándéka nem arra irányult, ahogyan ezt az új felelősségi szabályt a gyakorlatban értelmezik. A törvény ezért ezt a rosszul megszővegezett és nehezen értelmezhető kárfelelősségi szabályt hatályon kívül helyezi.”

³³ A Kúria is azonos álláspontra helyezkedett a 3/2014. számú gazdasági elvi döntésében, melyben kimondta azt, hogy „a „felelősség-áttörés” folytán a jogi személy társaság vezető tisztségviselőjének (tagjának) közvetlen marasztalására olyan többlétegyállási

felel. A vezető tisztségviselő felelősségének egységes meghatározása azzal az előnnyel is jár, hogy immár nem merül fel értelmezési kérdésként az, hogy a károsult és a jogi személy között fennállt-e jogviszony vagy sem, hanem annak a kérdésnek van csupán jelentősége, hogy a vezető tisztségviselő a károkozaskor e jogkörében járt-e el.³⁵

III. Büntetőjogi kitekintés: A vezető tisztségviselő bűncselekmény elkövetésével való károkozása

A vezető tisztségviselő felelősségét a magánjogi felelősségtől függetlenül a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény is szabályozza abban az esetben, ha az adott magatartás társadalomra veszélyessége indokolja annak bűncselekménnyé való minősítését. A Btk. több szakaszt is tartalmaz, melyek a gazdasági társaságok tisztességes működését, valamint a vezetők és a tagok általi jogszerű működtetést hivatottak ösztönözni. Ilyen például a Btk. 404. §-a szerinti csődbűncselekmény tényállása, és a Btk. 409. §-ában szabályozott gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása megnevezésű bűncselekmény.

Kérdésként merül fel az, hogy amennyiben a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság „felhasználásával” bűncselekményt vagy szabálysértést követ el és ezzel harmadik személynek kárt okoz, akkor a gazdasági társaságnak betudható-e a vezető tisztségviselő károkozó magatartása?

Ebben a kérdésben nem létezik egységes jogirodalmi álláspont.

Az egyik nézet szerint a Ptk. 3:21.§ (1) bekezdése értelmében kijelenthető, hogy a vezető tisztségviselő hatáskörébe a jogi személy irányításával kapcsolatos döntések, vagyis a polgári jog által megengedett döntések meghozatala tartoznak. Vagyis nem tartoznak a

³⁵ VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*.2014.,

vezető tisztségviselő hatáskörébe az olyan közjog által tiltott magatartások, mint a bűncselekmények és szabálysértések elkövetése. Amikor a vezető tisztségviselő bűncselekményt követ el az általa irányított gazdasági társaság „felhasználásával”, soha nem a gazdasági társaság irányításával kapcsolatos döntést hoz.³⁶

A másik álláspont alapján a természetes személy vezető tisztségviselő bűncselekménnyel okozott kárért való felelőssége (Ptk. 6:519.§) fennáll akár létező gazdasági társaság, akár jogutód nélkül megszűnt gazdasági társaság „felhasználásával” okozta a kárt. A kárt okozó vezető tisztségviselő nem hivatkozhat alappal a társasági jog területére eső felelősségkorlátozó szabályra. Következésképpen a bűncselekménnyel okozott kárra vonatkozó felelősségi alakzatnak nincsen társasági jogi vetülete, nincsen szó felelősségátvitelről.³⁷

Saját véleményem szerint az utóbbi, vagyis a vezető tisztségviselő büntetőjogi felelősségét kimondó nézet a helytálló. Indokolatlannak tartom azon az alapon mentesíteni a vezető tisztségviselőt a büntetőjogi felelősségre vonás alól – amennyiben a Büntetőtörvénykönyvbe ütköző magatartást valósít meg –, hogy a magatartása a gazdasági társaságnak tudható be. Ezt támasztja alá az büntetőjogi tétel is, miszerint társadalomra veszélyes, és egyben büntetni rendelt magatartást csak természetes személy követhet el.

IV. Összegzés

A vezető tisztségviselő felelősségének szabályozása a Ptk. hatályba lépésével jelentősen módosult.

A vezető tisztségviselő „külső” felelőssége körében több kérdés, jogértelmezési feladat merül

³⁶ A Legfelsőbb Bíróság egy eseti döntésében kimondta, hogy a bűncselekmény elkövetése semmiképpen sem minősülhet az ügyvezető ügykörébe eső tevékenységnek, mert egyetlen gazdasági társaság tevékenységi körébe sem tartozhat bűncselekmény elkövetésének elősegítése (BH. 2004. 408.) ld.:TÖRÖK Tamás: *i.m.* 407. o.

³⁷ TÖRÖK Tamás: *i.m.* 408. o.

fel. A hitelezőkkel szembeni felelősség tekintetében a Ptk. kiterjesztett felelősségi szabályokat állapít meg a vezető tisztségviselő fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben folytatott tevékenységére vonatkozóan, ha az eljárás végül a társaság jogutód nélküli megszűnéséhez vezet. Ebben a helyzetben a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekek figyelembe vételével kell eljárnia. Ekörben a wrongful trading Ptk., Cstv. és Ctv. tényállások egymáshoz való viszonya, együttes, illetve egymás melletti alkalmazása okoz problémát a jogalkalmazás számára. Ezen probléma némileg orvoslásra került a 2017. július 1-jén hatályba lépett, Cstv.-t és Ctv.-t módosító jogszabállyal, de a kielégítő megoldás az új Cégtörvénytől várható, mely a Ptk.-ba kívánja egységesen szabályozni a vezető tisztségviselő jogszerűtlen gazdagodásért fennálló felelősségének anyagi jogi szabályait.

A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szemben fennálló felelősségének korábbi deliktuális alapon történő szabályozása komoly vitákat váltott ki és várható volt a jogalkotói akarattól eltérő, szigorúbb helytállási kötelezettség keletkezése. Ezért szükségessé vált ezen szabály megváltoztatása, mely a Ptk. 2016 júliusában bekövetkezett módosításával történt meg. A jogalkotó a korábban kialakult joggyakorlatot emelte a jogi normába, rögzítve azt, hogy a vezető tisztségviselőt csak a szándékos károkozó magatartásért terheli a jogi személlyel egyetemleges felelősség.

A vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi tényállások többnyire keretszabályok, illetve nyitott tényállások, melyeknek az adott helyzet körülményeihez igazodó, rugalmas alkalmazása, valamint a Ptk. által a felelősségi szabályok körében bevezetett új fogalmak, kategóriák értelmezése, és azok tartalommal való kitöltése a joggyakorlatra váró feladat.

VÉGREHAJTÁS MEZŐ- ÉS ERDŐGAZDASÁGI HASZNOSÍTÁSÚ FÖLDEKRE

Jelen tanulmányban a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földekre vezetett végrehajtási eljárás szabályait, az eljárás menetét, a végrehajtás során eljárók feladatait, hatáskörét kívánom bemutatni. Mindezek során elsődlegesen a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezi eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól szóló 191/2014. (VII. 31.) Korm. rendelet (továbbiakban: Árvr.), a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) és a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (továbbiakban: Fftv.) rendelkezéseit, valamint az eddig született bírósági határozatokat vetem górcső alá, megemlítve az Árvr. egyes módosításaival érintett rendelkezéseket is.

I. Az Árvr. megalkotásának előzménye

Első körben szükségesnek tartom vázolni az Árvr. megalkotásának körülményeit, előzményeit. A 2003. szeptember 23-i csatlakozási szerződés hét év moratóriumot biztosított Magyarországnak számára a földszerezésről szóló jogszabály vonatkozásában,¹ mely alapján eltérő szabályokat tarthattunk fenn a magyar és a nem magyar személyek földtulajdonszerzése tekintetében,² majd a Bizottság az átmeneti időszakot 2014. április 30-ig meghosszabbította. Ezen időponttól már a tagállamok földművesei is vásárolhatnak termőföldet Magyarországon a magyar földművesekre irányadó szabályok szerint.

Ennek megfelelően született meg a Fftv., majd kiegészítéseként az Országgyűlés elfogadta a 2013. évi CXXII. törvényt, mely a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról rendelkezik. Ezen jogszabályok alapjaiban változtatták meg a földforgalom szabályait és így a földekre vezetett végrehajtás szabályait is.

Figyelemmel az új földforgalmi szabályozásra és a Fftv. által meghatározott célokra,³ felmerült az igény a termőföld tulajdonjogának bírósági árverés útján – illetve felszámolási és önkormányzati adósságrendezi eljárás során - történő megszerzését részletesen szabályozó rendelet megalkotására, mely képes érvényre juttatni a fenti szabályozási célokat és kezelni a termőföld megszerzésére jogosultak speciális jogi helyzetét. Ilyen előzmények után született meg a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezi eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól szóló 191/2014. (VII. 31.) Kormányrendelet, mely 2014. augusztus 1. napján lépett hatályba. Ezt követően a földárverésekre nem a Vht. szerinti ingatlanárverésekre vonatkozó általános szabályok az irányadók,⁴ hanem az Árvr.-ben meghatározott speciális rendelkezések. A Fftv. és az Árvr. hatálybalépése előtt sem a Vht., sem a termőföldről szóló

3 Az agrártársadalom a vidéki családi közösségek termelési közösségként történő megszerveződése és a helyi vállalkozások gyarapodása révén tovább erősödjön, a mezőgazdaságban a közepes méretű agrárüzemek elterjedjenek, valamint a kis gazdaságok stabil működése és további fejlődésük biztosított legyen, a mező- és erdőgazdasági föld forgalma és a mező- és erdőgazdasági föld, mint a jelzálogjogon alapuló hitelezés biztosítója, a kialakuló új üzemi szervezetek működését hatékonyan elősegítse, élet- és versenyképes mezőgazdasági termelés folytatására alkalmas méretű földbirtokok jöjjenek létre, a birtokelaprózódások hátrányos következményei a mezőgazdaság tulajdoni szerkezetét ne terheljék, a földműves zavartalan mezőgazdasági termelést folytathasson.

* egyéni ügyvéd

¹ KURUCZ Mihály: Gondolatok a magyar földforgalmi törvény uniós jogi feszültségpontjainak kérdéseiről

² HOLLÓ Klaudia – HORNYÁK Zsófia – NAGY Zoltán: Az agrárjog fejlődése Magyarországon 2013 és 2015 között (Agrár- és Környezetjog 2015. 19. szám; 74. o.)

⁴ GYOVAI Márk – KISS-KONDÁS Eszter: A mező- és erdőgazdasági földek árverés útján történő megszerzésének szabályai. In: Agrár- és Környezetjog 2016/20. 64.o.

1994. évi LV. törvény nem tartalmazott speciális rendelkezéseket a földek bírósági végrehajtás keretében folytatott árverés szabályaira.

II. A mező- és erdőgazdasági hasznosítású földekre vezetett végrehajtás általános szabályai

A mező- és erdőgazdasági hasznosítású földekre vezetett végrehajtás során elsődlegesen a Fftv. rendelkezéseiből kell kiindulni, melynek hatálya az ország területén fekvő valamennyi földre kiterjed, ugyanakkor a tanyára is a földre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, amennyiben a Fftv. másként nem rendelkezik.

A fenti jogszabály értelmező rendelkezései szerint mező-, erdőgazdasági hasznosítású földnek minősül a föld fekvésétől (belterület, külterület) függetlenül valamennyi olyan földrészlet, amely az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő és fásított terület művelési ágban van nyilvántartva, továbbá az olyan művelés alól kivett területként nyilvántartott földrészlet, amelyre az ingatlan-nyilvántartásban Országos Erdőállomány Adattárban erdőként nyilvántartott terület jogi jelleg van feljegyezve. Ezen szabályokat kell alkalmazni arra a földrészletre is, amely az ingatlan-nyilvántartás szerint a település zártkertjében fekszik, és a földrészlet - annak ingatlan-nyilvántartási adatai alapján - megfelel a Fftv-ben meghatározott föld, illetve tanya fogalmának.

A Vht. rendelkezései szerint az adós tulajdonában levő ingatlant az ingatlan jellegére, művelési ágára és az ingatlant terhelő jogra vagy tilalomra, továbbá az ingatlanhoz kapcsolódó, az ingatlan-nyilvántartásba feljegyzett tényekre tekintet nélkül végrehajtás alá lehet vonni. Ez alól kivétel, és így mentes a végrehajtás alól az az ingatlan, amelyet a felszámolási eljárás során nem lehet az adós vagyónához tartozóként figyelembe venni.⁵

⁵ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról (továbbiakban: Csődtv.) 4. § (3) bekezdés szerint: a jogszabályban meghatározott természetvédelmi oltalom alatt álló földterület (nemzeti park, fokozottan védett terület, nem-

A Vht. 3. § alapján a bírósági végrehajtás szabályai irányadók a közigazgatási végrehajtás során foganatosított ingó- és ingatlan-végrehajtás esetén is, így a közigazgatási végrehajtás során lefoglalt föld esetében is a Vht., Fftv. és az Árvr. rendelkezései szerint kell lefolytatni a végrehajtást és a föld árverését.

A mező- és erdőgazdasági földre vezetett végrehajtás három fő szakaszra osztható:

1. A végrehajtó a Vht. szabályai szerint lefoglalja az ingatlant és intézkedik a becsértéke megállapítása iránt, közli a becsértéket az érintettekkel, majd megkeresi a mezőgazdasági igazgatási szervet. Az első szakasz tehát alapvetően a végrehajtó intézkedéseivel kapcsolódik.
2. A mezőgazdasági igazgatási szerv az Árvr. rendelkezései szerint kitűzi, majd lefolytatja az árverést, illetve a föld tulajdonjogának árveréssel történő megszerzésének jóváhagyására irányuló eljárást, végül a tulajdonszerzés hatósági jóváhagyását követően megküldi a végrehajtónak az árverési jegyzőkönyvet és a vételárat, illetve intézkedik az árverési vevő tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése iránt. A második szakasz tehát a mezőgazdasági igazgatási szerv eljárását öleli fel.
3. Amennyiben a mezőgazdasági igazgatási szerv megtagadja az árverési vevő javára a tulajdonszerzés jóváhagyását, vagy az árverés sikertelen, az árverést lefolytató mezőgazdasági igazgatási szerv megkeresi a végrehajtót a Vht. sze-

zetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület), külön jogszabályban meghatározott nemzeti vagyonban lévő műemlék, valamint az olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló vagyon, amely tekintetében a gazdálkodó szervezet jogszabály vagy szerződés alapján tulajdonosi jogokat, vagyonekezelői jogot vagy más, használatot biztosító jogot gyakorol, az említett vagyonekezelői jog és más, a használatot biztosító jog; a kárpótlás céljára elkülönített föld, a törvényben meghatározott földalap és a kárpótlási árverésre kijelöléssel nem érintett, illetve a kárpótlási árverésből visszamaradt földterület; a gazdálkodó szervezet vagyonából az az ingatlan, amely - a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. törvény 7. § (1) bekezdésében foglaltak alapján - a Kormány által jóváhagyott jegyzékben szerepel.

rinti folyamatos árvezési hirdetmény közzététele érdekében. Ha a föld tulajdonjogára vételi ajánlat érkezik, a végrehajtó árverés lefolytatása érdekében ismételten megkeresi a mezőgazdasági igazgatási szervet, s az eljárás ismételten folytatódik az első szakasztól.

III. A végrehajtó eljárása a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld végrehajtása során

A végrehajtás első szakaszának, a végrehajtónak a Vht. szerinti eljárásának csupán a lényegi rendelkezéseit kívánom ismertetni az alábbiakban.

III.1. Az ingatlan lefoglalása

Ha a végrehajtható okirat tartalmazza az ingatlan adatait, a végrehajtó a végrehajtási költség megelőlegezését, ha pedig a végrehajtható okirat az ingatlan adatait nem tartalmazza, a végrehajtási költség előlegezését és az ingatlan adatainak beszerzését követő 3 munkanapon belül foglalja le az ingatlant.⁶

A végrehajtó az ingatlan lefoglalása végett megkeresi az ingatlanügyi hatóságot, hogy a végrehajtási jogot jegyezze be az ingatlan-nyilvántartásba, egyúttal felhívja a hatóságot, hogy a végrehajtási jog bejegyzésével kapcsolatos határozatának megküldésével együtt tájékoztassa a végrehajtót azoknak a nevről és lakóhelyéről illetve székhelyéről, akiknek az ingatlanra vonatkozóan az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, valamint a lefoglalt ingatlant érintően a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett földhasználat jogcíméről és időtartamáról.

A foglalás a végrehajtási jog ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésével valósul meg, melynek részletes szabályait az ingatlan-

⁶ A végrehajtási eljárás során valamely jog bejegyzésére vagy törlésére irányuló ingatlan-nyilvántartási eljárásokat a végrehajtó akkor is kezdeményezi az ingatlanügyi hatóság előtt, ha a jogszerezésre jogosult az eljárások költségét nem fizeti meg, ebben az esetben azonban az ingatlanügyi hatóság a beadvány széljegyzését követően a jogosultat hiánypótlás keretében szólítja fel az igazgatási szolgáltatási díj megfizetésére. A díj meg nem fizetése esetén az ingatlanügyi hatóság az érintett ingatlanok vonatkozásában a kérelmet elutasítja.

nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról szóló 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet (továbbiakban: Inyvtvhr.) tartalmazza, eszerint végrehajtási jogot a jogszabályok korlátai között egész ingatlanra vagy egész tulajdoni illetőségre lehet bejegyezni.

Az ingatlanügyi hatóság a végrehajtási jog bejegyzését - ideértve a megelőző beadványokat is - az igazgatási szolgáltatási díj megfizetését követően soron kívül intézi el és a bejegyzésről szóló határozatát a végrehajtónak, a feleknek és azoknak kézbesíti, akiknek az ingatlanra vonatkozóan az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van⁷; egyúttal megadja a végrehajtónak a fentiek szerinti tájékoztatást.

Lakóingatlan lefoglalásának tényéről a végrehajtó - a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozat részére történt kézbesítését követő 15 napon belül - tájékoztatja az ingatlan fekvése szerint illetékes jegyzőt. Jelen rendelkezést azért lényeges jelen tanulmány keretében is megemlíteni, mert a Vht. 147. § (4) bekezdés b) pontja szerint lakóingatlanok kell tekinteni az ingatlan-nyilvántartásban tanyaként feltüntetett lakó-, illetőleg gazdasági épületet, épülecsoportot és az azonos helyrajzi szám alatt hozzá tartozó föld együttesét. Tehát tanya lefoglalása esetén a foglalás tényéről a végrehajtónak az illetékes jegyzőt is tájékoztatnia kell.

III.2. Az ingatlan becsértékének megállapítása és közlése

A végrehajtó ezt követően megállapítja az ingatlan becsértékét, mely az árverés során az ingatlan kikiáltási ára lesz. A végrehajtó a becsértéket közli a felekkel és azokkal, akiknek az ingatlanra vonatkozóan az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, valamint a Nemzeti Földalappal. Ha a közléstől számított 15 napon belül végrehajtási kifogást terjesztettek elő, a becsértéket a bíróság

⁷ Kivéve a telki szolgálmi jog, és az állandó jellegű földmérési jelek, földminősítési mintatermek, valamint villamos berendezések elhelyezését biztosító használati jog, továbbá vezetékjog, vízvezetési és bányaszolgálmi jog, valamint törvény rendelkezésén alapuló közérdekű szolgálmiak és használati jogok jogosultjait.

szükség esetén szakértő közreműködésével állapítja meg.

A végrehajtó a lefoglalt ingatlan értékesítése iránt a végrehajtást kérő kérelmére akkor intézkedhet, ha a követelés viszonylag rövidebb időn belüli behajtása másképpen nem lehetséges, és a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatnak a végrehajtó részére történt kézbesítésétől számított 45 nap vagy tanya esetén az ingatlan fekvése szerinti jegyző tájékoztatásától számított 60 nap eltelt.⁸

III.3. A végrehajtó megkeresése a mezőgazdasági igazgatási szervhez

A végrehajtó az értékesítés feltételeinek bekövetkeztétől számított 60 napon belül⁹ az árverés kifizetése, az árverési hirdetmény közzététele, továbbá az árverés lefolytatása érdekében megkeresi a föld fekvése szerint illetékes megyei kormányhivatal mezőgazdasági igazgatási szervként végrehajtási feladatkörében eljáró megyeszékhely szerinti járási hivatalát (a továbbiakban: mezőgazdasági igazgatási szerv), amely a végrehajtó megkeresésére folytatja le az árverést. Itt jelenik meg az első lényeges újítása az Árvr.-nek, illetve a Fftv.-nek az ingatlanárverések általános szabályaihoz képest, ebben az esetben ugyanis nem árverési hirdetményt állít ki a végrehajtó, hanem megkereséssel él a mezőgazdasági igazgatási szerv felé.¹⁰

A megkeresésben az alábbi adatokat kell megjelölni:

- a megkereső nevét (megnevezését), hivatali helyiségének címét, telefonszámát, letéti vagy pénzforgalmi számlájának számát,

- a végrehajtást kérő és az adós nevét és címét, a főkövetelések jogcímét és összegét, az árverésen tehető Vht. 147. § (2) és (3) bekezdése vagy a 204/B. § szerinti legalacsonyabb vételi ajánlat összegét, és azt, hogy a földön található, a földrészlettel együtt nyilvántartott lakóingatlanra van-e az önkormányzatnak vagy a tulajdonostársnak előárverezési joga,

- a föld ingatlan-nyilvántartási adatait, a tulajdonos nevét, a földön fennálló telki szolgálmat, a közérdekű használati jogot, az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett haszonélvezeti jogot, a törvényen alapuló haszonélvezeti jogot, a zálogjogot, a földhasználati nyilvántartásba, illetve erdőgazdálkodói nyilvántartásba bejegyzett földhasználatot és annak időtartamát,

- a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény fő rendeltetés szerinti jellegét, valamint az árverezők számára történő megtekintésének lehetőségét, annak módját és feltételeit,

- a föld becsértékét,

- azt, hogy a föld folyamatos árverezése iránti hirdetménye közzétételre került-e, a földre vételi ajánlat érkezett-e, illetve a becsérték módosításra került-e.

A megkeresés megküldése mellett a megkeresőnek igazolnia kell azt is, hogy eleget tett az Árvr. 17. §-ban foglaltaknak, vagyis hogy a becsérték megállapítását megküldte a Nemzeti Földügyi Központ¹¹ (továbbiakban: NFK) részére is. Az igazolás hiányában árverés nem tűzhető ki.¹²

⁸ Ha a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatnak a végrehajtó részére történt kézbesítésétől számított 8 napon belül igényper indítottak, az igényelt ingatlan értékesítése iránt az igényper jogerős befejezése után lehet intézkedni. Ha az ingatlan a közfoglalkoztatáshoz nyújtható támogatásokról szóló kormányrendeletben meghatározott közfoglalkoztatási programban használt ingatlan, becsértékének megállapítása iránt csak a támogatási időszak befejezése után lehet intézkedni.

⁹ Az Árvr. hatályba lépésekor a jogszabály 30 napot határozott meg, az 523/2017. (XII.29.) Korm. rendelet 13. § a) pontja módosította a végrehajtói megkeresés határidejét 60 napra.

¹⁰ GYOVAI – KISS-KONDÁS: i.m., 69.o.

¹¹ 2019. július 1. napja előtt Nemzeti Földalapkezelő Szervezet. Az elnevezést a Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek hasznosításával, valamint a Nemzeti Földügyi Központ létrehozásával összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 159/2019. (VI. 28.) Korm. rendelet módosította

¹² Árvr. 2/A. §, mely 2018. január 3. napjától hatályos

IV. A mezőgazdasági igazgatási szerv eljárása a mező és erdőgazdasági hasznosítású föld végrehajtása során

A végrehajtási eljárás második szakaszát, a végrehajtó megkeresése alapján a mezőgazdasági igazgatási szerv eljárását az Árvr. tartalmazza. Ugyan a rendelet hatálya a végrehajtási eljárás mellett a felszámolási és önkormányzati adóssághozrendezési eljárásra is kiterjed, jelen tanulmányban kizárólag a végrehajtási eljárás szabályait ismertetem.

IV.1. Az árverési hirdetmény szabályai

A mezőgazdasági igazgatási szerv a megkeresés kézhezvételétől számított 45 napon belül¹³ az árverést árverési hirdetménnyel tűzi ki.

Az árverési hirdetményben fel kell tüntetni az Árvr. 2. § (2) bekezdésében megjelölt adatokat a megkeresésnek megfelelően:

- az árverést lefolytató mezőgazdasági igazgatási szerv megnevezését, címét, telefonszámát, letéti számlájának számát,
- az árverés helyét és idejét, azonosító számát,
- a végrehajtást kérő és az adós nevét, a főkövetelések jogcímét és összegét,
- a föld ingatlan-nyilvántartási és földhasználati adatait,¹⁴
- a föld lényeges sajátosságait,
- a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény fő rendeltetés szerinti jellegét,
- a föld becsértékét,
- az árverési előleg és a licitdíj összegét,

¹³ Az Árvr. hatályba lépésekor a jogszabály 15 napot határozott meg, az 523/2017. (XII.29.) Korm. rendelet 13. § b) pontja módosította az árverés kitűzésének határidejét 45 napra

¹⁴ A település nevét, a föld fekvését, a helyrajzi számot, területnagyságot, aranykorona értéket, alrészlet szintű bontásban a művelési ágat, a tulajdonos nevét, a telki szolgalmat, a közérdekű használati jogot, a haszonélvezeti jogot, a zálogjogot, a földhasználati nyilvántartásba, illetve erdőgazdálkodói nyilvántartásba bejegyzett földhasználatot és annak időtartamát.

- az árverésen tehető legalacsonyabb vételi ajánlat összegét,
- a licitküszöböt,
- az elővásárlásra jogosultak részére szóló figyelemfelhívást, hogy az elővásárlási jogosultság gyakorlásának feltétele az árverésen történő részvétel,
- figyelemfelhívást az árverés kép- és hangfelvételel történő rögzítésének a lehetőségéről,
- a földrészlettel együtt nyilvántartott épület vagy építmény árverezők számára történő megtekintésének lehetőségét, annak módját és feltételeit,
- az árverezőket érintő egyéb tudnivalókat.

Az árverési hirdetményt a megkeresésben foglaltak alapján kell kiadni, azon a mezőgazdasági igazgatási szerv nem módosíthat. Erre mutatott rá a Kúria Kfv.III.37.122/2016/5. számú ítélete, melyben a Kecskeméti Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 4.K.27.415/2015/11. számú ítéletét hatályában fenntartotta. A bíróság által megállapított tényállás szerint az árverési hirdetmény a végrehajtó megkereséséhez képest több elírást tartalmazott, melyet a mezőgazdasági igazgatási szerv határozatával javított, majd a módosítást az árverési hirdetmény mellékleteként kifüggesztette. A felperesi jogi képviselőt az általa benyújtott több kifogást követően a kormányhivatal tájékoztatta, hogy az árverési hirdetmény elkészítésekor a végrehajtói megkeresésben foglaltak alapján járt el, azt felülvizsgálni nincs hatásköre. 2015. március 9. napján az árverés jogszerűen lefolytatásra került. Az árverési jegyzőkönyvbe foglalt I. és II. határozattal szemben a felperes az alpereshez címezve fellebbezést nyújtott be, a fellebbezés elbírálása során alperes a határozatokat helybenhagyta az Árvr. 2. § (1) bekezdésére hivatkozással, mely szerint a megkeresésben foglaltak alapján készíti el az árverési hirdetményt. A megkeresésben a felperes adósként került feltüntetésre, ezért úgy foglalt állást alperes, hogy az Igazgatóság a hirdetményben jogszerűen tüntette fel adósként a felperest. A felperes keresetlevelében kérte az alperesi határozat bírósági felülvizsgálatát, azonban a bíróság a keresetét elutasította. A határozat ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelem elbírálása során a Kúria is rámutatott arra, hogy az iratokhoz csatolt árverési hirdetményből megállapítható, hogy azokat az adatokat, melyeket

az Árvr. 2. § (2) bekezdése szükséges elemként felsorolt, a hirdetmény tartalmazta, ezért alaptalan a hirdetmény hiányosságával, valamint a hirdetmény kifüggesztésével kapcsolatban előterjesztett felperesi kifogás is, tekintettel arra, hogy a hirdetmény megfelelő időtartamban és megfelelő ideig kifüggesztésre került ahhoz, hogy az árverést jogszerűen lehessen megtartani.

Az árverési hirdetményt, annak elkészítésétől számított 8 napon belül kézbesíteni kell:

- a végrehajtást kérőnek és az adósnak,
- azoknak, akiknek a földre vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van,
- ha a föld közös tulajdonban áll, a tulajdonostársnak,
- a föld fekvése szerinti községi, városi, fővárosi kerületi jegyzőnek kifüggesztés céljából,
- a föld fekvése szerint illetékes ingatlanügyi hatósági hatáskörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatalnak (továbbiakban: ingatlanügyi hatóság) az árverés kitűzése tényének az ingatlan-nyilvántartásba történő feljegyzése végett,
- a megkeresőnek,
- NFK-nak.

Az árverési hirdetményt a kézbesítésen túl ki kell függeszteni:

- a mezőgazdasági igazgatási szerv hirdetőtábláján,
- a föld fekvése szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala, illetve a közös önkormányzati hivatal hirdetőtábláján és a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó önkormányzat hirdetőtábláján,
- az ingatlanügyi hatóság hirdetőtábláján és
- a végrehajtást foganatosító bíróság hirdetőtábláján.

Az árverési hirdetményt közzé kell tenni a kormányhivatal internetes honlapján is, ezen túlmenően a végrehajtást kérő vagy az adós kérelmére és költségére az árverést egyéb megfelelő módon is közhírré kell tenni.

Az árverési hirdetményt az árverést megelőzően legalább 30 napon át és legalább az árverést megelőző 5. napig kell a hirdetőtáblán kifüggesztve

tartani és a kormányhivatal internetes honlapján elérhetővé tenni. Az árverés közhírré tételéhez fűződő jogkövetkezmény a mezőgazdasági igazgatási szerv hirdetőtábláján történő kifüggesztéshez kapcsolódik.

Az árverési hirdetmény tartalmát, valamint kézbesítésének és kifüggesztésének szabályait áttekintve megállapíthatjuk, hogy azok lényegében megegyeznek a Vht-ben rögzített szabályokkal, csupán néhány eltérést fedezhetünk fel a speciális eljárási szabályok miatt. Az árverési hirdetményben a Vht-hoz képest többlet-tartalom az árverés helyének, idejének, azonosító számának megjelölése, a licitdíj összege, az árverésen tehető legalacsonyabb vételi ajánlat összege, az elővásárlásra jogosultaknak szóló arra vonatkozó figyelemfelhívás, hogy jogosultságuk gyakorlásának feltétele az árverésen való részvételük, továbbá az árverés kép- és hangfelvételen történő rögzítésének lehetőségére vonatkozó figyelemfelhívás. A Vht-hoz képest szintén speciális az Árvr. atekintetben, hogy az árverési hirdetményt a végrehajtónak és az NFK-nak is kézbesíteni kell, továbbá a mezőgazdasági igazgatási szerv hirdetőtábláján is ki kell függeszteni.

Föld árverése esetén az elektronikus árverés szabályait nem lehet alkalmazni a Fftv. 35. § (3) bekezdése alapján, nyilván a fentiekben részletezett, Vht-hoz képest többlet-tartalom ennek tudható be. Ezen eljárás során a föld árverésen kívüli eladásának és a végrehajtást kérő általi átvételének sincs helye. Álláspontom szerint ugyanakkor amennyiben a végrehajtást kérő az árverezési feltételeknek megfelel, a szükséges igazolásokat csatolja, a magam részéről nem látnám aggályosnak a föld végrehajtást kérő általi átvételét, természetesen a tulajdonszerzés hatósági jóváhagyása mellett. Álláspontom szerint az adós jogát nem sértené a föld végrehajtást kérő általi átvétele, sőt így növelhető lenne az eljárás eredményessége.

Az árverést a föld fekvése szerinti járási hivatal hivatali helyiségében kell megtartani, időpontját pedig úgy kell meghatározni, hogy az nem lehet korábbi az árverés kitűzésének napjától számított 60. napnál, de nem lehet későbbi a 90. napnál, mely határidők számításába az árverés kitűzésének napja nem számít bele.

IV.2. Az árverezésre jogosultak köre

Az árverezésre jogosultak körét és az árverésen való részvételük feltételeit meglehetősen részletesen és bonyolultan tartalmazza az Árvr., álláspontom szerint nagy odafigyelést és szaktudást igényel az árverésen való részvételhez szükséges dokumentáció összeállítása.

A földre az árverezhet, aki

- a) előlegként a föld becsértékének 10%-át legkésőbb az árverés megkezdése előtt a mezőgazdasági igazgatási szervnél letétbe helyezte,
- b) a licitdíjat¹⁵ megfizette,
- c) a Fftv. 35. § (3) bekezdés harmadik mondata szerinti körülmények fennállásáról szóló hatósági bizonyítványt és a 13-15. §-a szerinti nyilatkozatokat csatolja,
- d) a Fftv. 18. § (1) bekezdés e) pontja¹⁶ szerinti, legfeljebb 20 km-es távolságra vonatkozó feltételnek megfelel, és azt igazolja.

Az a-b) pont kapcsán meg kell említeni, hogy az előleg letétbe helyezése és a licitdíj megfizetése átutalással is történhet, amelynek során az árverés azonosító számát az átutalás közleményében fel kell tüntetni. Az előleg és a licitdíj összegét olyan időpontban kell átutalni, hogy az az árverés időpontját megelőzően megérkezzen a mezőgazdasági igazgatási szerv letéti számlájára, mivel a letétbe helyező akkor árverezhet, ha az átutalásról szóló igazolást legkésőbb a licit megkezdése előtt a mezőgazdasági igazgatási szerv árverezést lebonyolító képviselőjének (továbbiakban: kikiáltó) bemutatja, annak másolatát pedig részére átadja.

¹⁵ A licitdíj a föld becsértékének 1%-a, de legalább 2.000.- Ft és legfeljebb 10.000.- Ft. A licitdíj a föld fekvése szerint illetékes megyei kormányhivatal bevétele az Árvr. 5. § (3) bekezdése alapján.

¹⁶ Fftv. 18. § (1) bekezdés e) pontja: „az olyan földművest, akinek a lakóhelye vagy a mezőgazdasági üzemközpontja legalább 3 éve azon a településen van, amelynek közigazgatási határa az adás-vétel tárgyát képező föld fekvése szerinti település közigazgatási határától közúton vagy közforgalom elől el nem zárt magánúton legfeljebb 20 km távolságra van.”

A c)-d) pontok kapcsán az alábbi igazolások és nyilatkozatok csatolása szükséges:

- tulajdonszerzési képesség igazolása: a kormányhivatal hatósági bizonyítványt állít ki arról, hogy a fél földművesnek minősül vagy a Fftv. 10. §-az alapján a föld tulajdonjogát megszerezheti, továbbá megfelel a Fftv. 16. § (1) bekezdésében foglaltaknak,¹⁷ és nem állnak fenn a Fftv. 27. § (2) bekezdés b) pont bb) alpontjában foglalt elutasítási feltételek,¹⁸ valamint a hatósági bizonyítvány tartalmazza a Fftv. 18. § (1) bekezdés e) pontja szerinti, legfeljebb 20 km-es távolságra vonatkozó feltétel fennállását is;¹⁹

- teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozat, melyben a szerző fél vállalja, hogy a föld használatát másnak nem engedi át, azt maga használja, és ennek során elegendő tesz a földhasznosítási kötelezettségének, továbbá vállalja, hogy a földet a tulajdonszerzés időpontjától számított 5 évig - a Fftv. 13. § (3) bekezdésben meghatározott esetek kivételével - más célra nem hasznosítja;

- teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozat, mely szerint a szerző félnek nincs a földhasználatért járó ellenszolgáltatásának teljesítéséből eredő bármilyen korábbi földhasználattal kapcsolatos jogerősen megállapított és fennálló díj-, vagy egyéb tartozása; bár a fentiekben említett hatósági bizonyítvány erre vonatkozóan is tartalmaz rendelkezést, azon-

¹⁷ Föld tulajdonjogát a Fftv.-ben meghatározott természetes személy, jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet szerezheti meg. Belföldi természetes személy és tagállami állampolgár, amennyiben nem minősül földművesnek, akkor szerezheti meg a föld tulajdonjogát, ha a birtokában álló föld területnagysága a megszerezni kívánt földdel együtt nem haladja meg az 1 hektárt, míg földműves esetében ez a mérték 300 hektár (földszerzési maximum), ha azonban a földműves állattartó telep üzemeltetője, vagy szántóföldi és kertészeti növényfajok vetőmagjának előállítója, akkor a birtokmaximum mértéke 1800 hektár (kedvezményes birtokmaximum).

¹⁸ A szerző félnek jogerősen megállapított földhasználati díjtartozása nem áll fenn.

¹⁹ Az egyes földügyi eljárások részletes szabályairól szóló 384/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 27. § (1) bekezdése. A hatósági bizonyítvány a föld tulajdonjogának megszerzésére nem jogosít, az csak a kérelemben megjelölt földnek végrehajtási eljárással összefüggő szerzési képességet igazolja.

ban a c) pont szerint a Fftv. 13-15. § szerinti nyilatkozatok, így álláspontom szerint ezen nyilatkozat csatolása is szükséges;

- teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozat, melyben a szerző fél nyilatkozik, hogy vele szemben a szerzést megelőző 5 éven belül nem állapították meg, hogy a szerzési korlátozások megkerülésére irányuló jogügyletet kötött;

- a pályakezdő gazdálkodónak a fentiekben túl kötelezettséget kell vállalnia arra is, hogy a tulajdonszerzéstől számított 1 éven belül a föld helye szerinti településen állandó bejelentett lakosként életvitelszerűen fog tartózkodni, vagy a tulajdonszerzéstől számított 1 éven belül a föld helye szerinti településen mezőgazdasági üzempontot létesít, és mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve kiegészítő tevékenységet folytat; erre vonatkozóan szintén nyilatkozatot kell csatolnia;

- az elővásárlásra jogosultnak az elővásárlásra jogosultságát bizonyító okiratokat is csatolnia kell.

A Fftv. 13. § (4) bekezdése szerint, ha a föld harmadik személy használatában van, a szerző félnek kötelezettséget kell vállalnia, hogy a fennálló földhasználati jogviszony időtartamát nem hosszabbítja meg, és a megszűnését követő időre az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségeket vállalja. Noha az Árvr. 5. § (1) bekezdés c) pontja szerint a földre az árverezhet, aki a Fftv. 13-15. § szerinti nyilatkozatokat csatolja, a hivatkozott nyilatkozat csatolására nincs szükség álláspontom szerint, hiszen a Vht. 137. § (3) bekezdése szerint, ha a földön szerződés alapján keletkezett földhasználati jogosultság áll fenn harmadik személy javára, a földet megszerző új tulajdonos tulajdonjogát a Vht.-ben meghatározott jogok²⁰ mellett a földhasználati jogosultság is korlátozza. A földhasználati jogosultság az új tulajdonos tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követő 6. hónap utolsó napján megszűnik, kivéve ha az új

²⁰ Vht. 137. § (1) bekezdés szerint a telki szolgálat, a közérdekű használati jog, az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett haszonélvezeti jog és a törvényes alapuló haszonélvezeti jog akkor is, ha nincs az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezve, kivéve, ha a jogosult a követelés kielégítéséért felelős, vagy a jelzálogjog létesítését követően szerződéssel létesítették.

tulajdonos ezen határnapig a földhasználati jogosultság fenntartására vonatkozó írásbeli nyilatkozatot tesz a földhasználó felé, vagy a földhasználó a földhöz kötődő, olyan európai uniós vagy nemzeti forrásból folyósított agrár-vidékfejlesztési támogatást vett igénybe, amelynek feltételül jogszabály meghatározott időtartamra földhasználati kötelezettséget ír elő. Ebben az esetben ugyanis a földhasználati jogosultság az azt létesítő szerződés megszűnésére irányadó szabályok szerint és időpontban szűnik meg.

A nyilatkozatok átvételekor a mezőgazdasági igazgatási szerv nem ellenőrzi, hogy a nyilatkozatok tartalmukban is megfelelnek-e a jogszabályi rendelkezéseknek, éppen ezért fontos, hogy a nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát pontos, a jogszabályban meghatározott módon és formában állítsa ki. Erre mutat rá a Kúria Kfv.VI.37.158/2018/7. számú ítélete, mellyel a Kaposvári Törvényszék 2017. november 20-án kelt 2.Kf.21.018/2017/4. számú ítéletét hatályában fenntartotta. A megállapított tényállás szerint alperes árverést folytatott le egy külterületi ingatlanra, az árverési vevő a felperes lett. A felperes elfogadó nyilatkozatában vállalta többek között, hogy a földet a birtokba lépés időpontjától számított 5 évig más célra nem hasznosítja. Az árverezésről készült jogerős árverési jegyzőkönyvet hatósági jóváhagyás céljából az alperesi mezőgazdasági igazgatási szervnek küldte meg, melynek eredményeként alperes az árverési jegyzőkönyv jóváhagyását megtagadta. Megállapította, hogy felperes a nyilatkozatában nem a Fftv. 13. § (1) és (4) bekezdésében meghatározottak szerint vállalt kötelezettséget. A Fftv. egyértelmű rendelkezést tartalmaz, az kétséget nem hagyó módon írja elő, hogy a földhasználati kötelezettséget a tulajdonszerzés – és nem a felperesi nyilatkozat szerinti birtokba lépés - időpontjától számított 5 évig kell vállalni. A törvénynek megfelelő tartalmú vállalást a felperes nem tette meg, ezért a tulajdonszerzési jogosultság egyik feltétele hiányzik. Mivel a Fftv. diszpozitivitást nem tűr, ezért a Ptk. rendelkezései alapján sem lehet átértelmezni a felperes nyilatkozatát. Az árverési hatóság feladata

kizárólag annak vizsgálatára terjed ki, hogy a szükséges nyilatkozatok megvannak-e, szögezte le a Kúria.

Visszatérve az Árvr. 5. § (1) bekezdés d) pontjára, ki kell emelni, hogy az árverezési jogosultság ezen feltételét az 523/2017. (XII.29.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése iktatta be,²¹ jelentősen korlátozva ezzel azon személyi kört, akik árverésen részt vehetnek. Ezen rendelkezés beiktatása egyrészt ugyan megfelel a Fftv. fentiekben említett céljainak, ugyanakkor álláspontom szerint aránytalanul és indokolatlanul korlátozza az árverésen résztvevők körét. Ezen korlátozás a földforgalomban sem jelenik meg ilyen nagy hangsúllyal, hiszen a Fftv.-ben felállított elővásárlási rangsornak a végén szerepel csupán ezen területi korlátozás. Míg tehát egy adásvételnél egy földműves tulajdonostársat – lakóhelyére tekintet nélkül – elővásárlási jog illeti meg, méghozzá az államot követően második helyen; addig egy árverésen a földműves tulajdonostárs elővásárlási jogát csupán akkor gyakorolhatja, ha lakóhelye vagy mezőgazdasági üzemközpontja legalább három éve az árverezett földtől legfeljebb 20 km-re van, vagy legalábbis volt a rendelkezés hatálya alatt.

A rendelkezést a 103/2018. (VI. 11.) Korm. rendelet 21. §-a²² 2018. június 19-i hatállyal módosította, s lazított a szabályozáson annyiban, hogy az árverezőnek a Fftv. 18. § (1) bekezdés e) pontja szerinti, legfeljebb 20 km-es távolságra vonatkozó feltételnek kell megfelelnie. Ebből következően tehát ezen időponttól már nem szükséges, hogy legalább 3 éve legyen az árverezőnek a lakóhelye vagy mezőgazdasági üzemközpontja olyan településen, amelynek közigazgatási határa az árverezett

²¹ (A földre az árverezhet, aki)

„d) a Földforgalmi törvény 18. § (1) bekezdés e) pontja szerinti feltételeknek megfelel, és azt - az egyes földügyi eljárások részletes szabályairól szóló 384/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 27. §-a szerinti hatósági bizonyítvánnyal - igazolja.”

²² (A földre az árverezhet, aki)

„d) a Földforgalmi törvény 18. § (1) bekezdés e) pontja szerinti, legfeljebb 20 km-es távolságra vonatkozó feltételnek megfelel, és azt - az egyes földügyi eljárások részletes szabályairól szóló 384/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 27. §-a szerinti hatósági bizonyítvánnyal - igazolja.”

föld fekvése szerinti település közigazgatási határától közúton vagy közforgalom elől el nem zárt magánúton legfeljebb 20 km-re van.

Az elővásárlási jog akkor gyakorolható, ha annak jogosultja a jelen fejezetben foglalt feltételeknek megfelel és az elővásárlási jogosultságát bizonyító okiratokat a licit megkezdése előtt a kikiáltó részére átadja.

Korábban a tulajdonostársat nem illette meg árverésen az elővásárlási jog a PK 9. számú állásfoglalás alapján, azonban az új Ptk. 5:81. § (5) bekezdése alapján már a tulajdonostárs az elővásárlási jogát végrehajtási eljárás esetén is gyakorolhatja. Az új Ptk. szabályozásának jogpolitikai alapja az volt, hogy az elárverezett tulajdoni hányad volt-tulajdonosának jogai megszűnnek, a hitelező érdekeit nem sérti; ugyanakkor a tulajdonostársnak jelentős érdekei fűződnek ahhoz, hogy ki lesz a végrehajtást követően az új tulajdonostárs.

Az Árvr. 15. § (3) bekezdés b) pontja szerint, ha a tulajdonostársak is kérik a tulajdonukban álló hányad árverezését, akkor a földre az adós kivételével bármelyik – a rendelet feltételeinek megfelelő – kérelmező tulajdonostárs is árverezhet. Ebből álláspontom szerint az a következtetés vonható le, hogy közös tulajdonban álló föld esetében a tulajdonostársat csak akkor illeti meg az elővásárlási jog, ha ő maga is kérte a saját tulajdoni illetőségére az árverés megtartását, más esetekben a tulajdonostársat elővásárlási jog nem illeti meg. Ezzel kapcsolatosan az álláspontom megegyezik a korábban kifejtettekkel, vagyis, hogy ezen szabályozás is aránytalanul korlátozza a végrehajtásra jogosultak körét és így az árverés és a végrehajtás sikerességét. A magam részéről nem tartom aggályosnak azt, hogy a tulajdonostárs megszerezhesse árverésen – amennyiben más, őt megelőző elővásárlásra jogosult nem jelentkezik – a föld tulajdonjogát, akár a 20 km-es szabály figyelmen kívül hagyása mellett is, anélkül, hogy a saját tulajdoni illetőségének árverését kérnie kellene, hiszen egy tulajdonostársnak jelentős érdeke fűződik ahhoz, hogy a későbbiekben kivel marad fenn a közös tulajdon. A fenti szabályozás megkerülésére szolgálhat például a tulajdonostárs és az adós megállá-

podása a lefoglalt ingatlan értékesítése tárgyában, mely akár az eljárás eredményességét is növelheti, hiszen ebben az esetben az Árvr. korlátozásaitól mentesen, szokásos forgalmi értéken köthetnek adásvételi szerződést, s az abból eredő követelést a Vht. 110. § alapján a végrehajtó lefoglalhatja, vagy akár abban is megállapodhatnak a felek, hogy a vevő a vételárat – a végrehajtási jog törlése fejében - közvetlenül a végrehajtó letéti számlájára fizeti meg. Ezáltal nem sérül sem a végrehajtást kérő, sem az adós joga, és a végrehajtás eredményessége sem kerül veszélybe.

Nem árverezhet és a földet árverésen nem szerzheti meg:

a) a Vht. 123. § (2) bekezdésében meghatározott személy, így tehát a végrehajtó, végrehajtó-helyettes, végrehajtójelölt, végrehajtó egyéb alkalmazottja, végrehajtói iroda, végrehajtói iroda tagja és alkalmazottja, az a jogi személy, gazdasági társaság, amelyben az előbbieken megjelölt személy vagy szervezet többségi befolyással rendelkezik, az ügyben eljáró végrehajtónak, végrehajtó-helyettesnek és a végrehajtói iroda tagjának, valamint a végrehajtó és a végrehajtói iroda alkalmazottjának közeli hozzátartozója és élettársa, az ügyben eljáró végrehajtást foganatosító bíróság állományába tartozó személy és az adós, sem személyesen, sem megbízottja vagy képviselője útján, az árverező képviselőjében sem járhatnak el, és a dolgot árveréssel közvetve sem szerzhetik meg, kivéve, ha a dolog megszerzésére végrehajtást kérői vagy tulajdonostársi jogállásuk miatt van jogosultságuk, vagy ha külön törvény biztosít számukra a dolog eladása esetére elővásárlási jogot;

b) a Fftv. 9. §-ában meghatározott személy, vagyis külföldi természetes személy, az államon kívüli más állam, illetve annak valamely tartománya, helyhatósága, ezek bármely szerve, valamint a Fftv-ben meghatározott esetek kivételével jogi személy;²³

c) a fővárosi és megyei kormányhivatal, illetve az árveréssel kapcsolatos jogorvoslatot elbíráló hatóság állományába tartozó olyan személy, aki az árverés lebonyolításában, illetve az árverési jegyzőkönyv szerinti határozatok meghozatalában, illetve a jogorvoslat során történő elbírálásában részt vesz,

d) az Árvr. 5. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek meg nem felelő személy.

IV.3. Az árverés menete

Az árverező személyesen vagy megbízottja, illetve képviselője útján árverezhet. Az árverésen az árverést lefolytatón, a megkeresőn és a megkereső eljárásában szereplő feleken kívül az árverezők vehetnek részt.

Ha ahhoz valamennyi megjelent írásban hozzájárult, a mezőgazdasági igazgatási szerv az árverésről kép- és hangfelvételt készít, az eljárás jogszerű lefolytatásának ellenőrizhetősége érdekében, melyet a mezőgazdasági igazgatási szerv 3 hónap elteltével, de legkésőbb az Árvr. alapján megindult jogorvoslati eljárás befejezéséig törli.

Az árverés megkezdésekor a kikiáltó az árverezőkkel közli a föld kikiáltási árát, ismerteti az árverési feltételeket, ellenőrzi az árverezők árverezésre jogosultságát, felhívja a jelenlevő elővásárlásra jogosultakat, hogy jelöljék meg elővásárlási jogosultságuk mely törvényen, és az ott meghatározott sorrend mely ranghelyén áll fenn, továbbá felhívja az árverezőket ajánlatuk megtételére.

A föld kikiáltási ára a becsérték összege. Az árverésen legalább a kikiáltási ár felének megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat. Ezen szabályozás alól kivételt képez a tanya, mely esetben legalább a kikiáltási ár 70%-ának - fogyasztóval kötött szerződésen alapuló követelés behajtása esetén legalább a kikiáltási árának - megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat, ha az adósnak ez az egyetlen lakóingatlana, lakóhelye ebben

²³ A Fftv. 11. § alapján föld tulajdonjogát - a Nemzeti Földalapról szóló törvényben meghatározott földbirtok-politikai irányelvek érvényesítése, valamint közfoglalkozás, illetve más közérdekű cél megvalósítása érdekében - az állam, valamint a bevett egyház vagy annak belső egyházi jogi szemé-

lye tartási, életjáradéki, gondozási, ajándékozási szerződés alapján, valamint végintézkedéssel; jelzálog-hitelintézet a jelzálog-hitelintézettről és a jelzáloglevélről szóló törvényben foglalt korlátozásokkal és időtartamra; a föld fekvése szerint illetékes települési önkormányzat közfoglalkoztatás és szociális földprogram és településfejlesztés céljára szerzheti meg.

van, és a végrehajtási eljárás megindítását megelőző 6 hónapban is ebben volt.

Ha azonban a föld, mint zálogtárgy egyszerűsített végrehajtási értékesítése esetére megállapított legalacsonyabb eladási ár megadásával kerül árverésre, csak e legalacsonyabb eladási árat elérő összegű vételi ajánlat tehető.

A licitküzőb összege 10 millió Ft-ot meg nem haladó becsérték esetén a becsérték 2%-a, de legalább 1.000.- Ft, 10 millió Ft-ot meghaladó becsérték felett a becsérték 1%-a, ezer forintra kerekítve. Az Árvr. ezen 7. § (5) bekezdésébe foglalt rendelkezése azonos a Vht. 143. § (1) bekezdés j) pontjában foglaltakkal, tehát a licitküzőb mértéke mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld és egyéb ingatlan esetében is megegyezik.

Az a vételi ajánlat érvényes, amelynek összege - legalább a licitküzőb összegével - meghaladja az előzőleg tett érvényes vételi ajánlat összegét. A vételi ajánlatát az árverező nem vonhatja vissza. Érvényes vételi ajánlatnak a fentiek szerinti minimál-árat elérő 3 legmagasabb ajánlat minősül.²⁴ Az árverést addig kell folytatni, amíg érvényes ajánlatot tesznek. Ha nincs további érvényes ajánlat, a kikiáltó a felajánlott legmagasabb vételár háromszori kimondása után felhívja a jelen levő elővásárlásra jogosultakat és előárverezésre jogosultakat elővásárlási jogosultságuk gyakorlására.

Az elővásárlásra jogosult a felajánlott legmagasabb összegű érvényes vételi ajánlattal megegyező összegű vételi ajánlat tételével gyakorolhatja elővásárlási jogát. Vételi ajánlatot elfogadó nyilatkozatnak csak az elővásárlásra jogosult által a felhívásra haladéktalanul megtett nyilatkozat minősül.

A föld árverési vevője a legmagasabb összegű érvényes ajánlatot tevő árverező lesz.

Ha a legmagasabb összegű vételi ajánlatra vonatkozóan elővásárlásra jogosult tesz elfogadó nyilatkozatot, az elővásárlásra jogosult lesz az árverési vevő. Ha több elővásárlásra jogosult tesz vételi ajánlatot elfogadó nyilatkozatot, ahogyan arra korábban már hivatkoztam, közülük az első ranghelycsoportban szereplő elővásárlásra jogosult lesz az árverési vevő, és ha ezen első csoportban

²⁴ Ezen rendelkezést az 523/2017. (XII.29.) Korm. rendelet 5. §-a iktatta be az Árvr-be.

több elővásárlásra jogosult szerepel, a kikiáltó helyben lefolytatott sorsolással – Fftv. szerint a mezőgazdasági igazgatási szerv választása szerint - dönt.

Amennyiben a legmagasabb összegű érvényes ajánlatot tevő árverező a vételárat nem utalta át határidőben, az árverést a következő legmagasabb ajánlatot tevő árverező nyeri, azzal, hogy ha a ki nem fizetett földet alacsonyabb áron vették meg, mint amennyit a fizetést elmulasztó árverező ajánlott, a fizetést elmulasztó köteles a két ajánlat közötti különbözetet 15 napon belül megfizetni a mezőgazdasági igazgatási szerv részére.²⁵

A kikiáltó az árverésről jegyzőkönyvet vesz fel, amely magában foglaltan tartalmazza az árverésen hozott döntéseket, valamint az Árvr. 11. § (1) bekezdésében meghatározott tényeket.

A mezőgazdasági igazgatási szerv az árverésen hozott döntéseket, valamint a felajánlott 3 legmagasabb vételi ajánlat összegét, továbbá az árverési vevő nevét és adatait határozattal állapítja meg, az árverési jegyzőkönyvet az árverési vevő is aláírásával látja el.

A határozat, valamint a határozatba nem foglalt, de az árverési jegyzőkönyv hatálya alá tartozó egyéb eljárási cselekmény is fellebbezéssel támadható, a fellebbezési eljárásban a 2016. évi CL. törvény szabályai szerint kell eljárni. A Vht. szerinti végrehajtási kifogás kizárólag a végrehajtó (és nem más szerv) intézkedése ellen terjeszhető elő.²⁶

Az árverési jegyzőkönyvet kézbesítés útján kell közölni a megkeresővel, az árverési vevővel, azzal az árverezővel, aki az árverésen ezt kifejezetten kéri,²⁷ a végrehajtást kérővel és az adóssal, azokkal, akiknek a földre vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, az NFK-val. A kézbesítést a mezőgazdasági igazgatási szerv a

²⁵ Ezen rendelkezéseket az 523/2017. (XII.29.) Korm. rendelet 6. §-a iktatta be az Árvr-be

²⁶ Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének 2019. április 16-án elfogadott állásfoglalásai a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvénnyel összefüggésben

²⁷ Részükre olyan árverési jegyzőkönyv másolatot kell kézbesíteni, amely az árverezők nevén kívül további személyes adatokat nem tartalmaz.

jegyzőkönyv lezárását követő 3 napon belül megkezd.

Az árverési jegyzőkönyv tartalma és annak kézbesítésének szabályai szintén nagy hasonlóságot mutatnak a Vht-ben rögzített szabályokkal, bár az Árvr. szerinti jegyzőkönyv tartalma részletesebb. A kézbesítés szabályainál itt is, csakúgy, mint az árverési hirdetmény kézbesítésének szabályainál, megjelenik a végrehajtó és az NFK, akik részére szintén kézbesíteni kell a jegyzőkönyvet.

Ha az adós a tartozását megfizette vagy más egyéb okból nem állnak már fenn a föld árverésének feltételei, a megkereső köteles ennek tényéről haladéktalanul, rövid úton értesíteni a mezőgazdasági igazgatási szervet. Ha ezen értesítés legkésőbb az árverés megkezdéséig beérkezik, a mezőgazdasági igazgatási szerv az eljárását megszünteti; az értesítés kézhezvétele után az árverést kitűzni és megtartani nem lehet. Az eljárást meg kell szüntetni akkor is, ha az értesítés az árverés lefolytatása során, de még az árverési vevő személyét megállapító döntés meghozatala előtt érkezik meg. Az eljárás megszüntetése esetén a befizetett előleg és licitdíj visszajár, annak visszautalásáról 8 napon belül intézkedni kell.

Ha azonban a végrehajtó fenti értesítése az árverési vevő személyét megállapító döntés meghozatala után érkezik meg a mezőgazdasági igazgatási szervhez, úgy a döntéssel szemben fellebbezésnek van helye, s ennek keretében van lehetőség az árverés megsemmisítésére álláspontom szerint.

Fentiek szerint kell eljárni a végrehajtás felfüggesztése esetén is azzal, hogy a mezőgazdasági igazgatási szerv az eljárását a végrehajtónak a felfüggesztés megszűnésére vonatkozó értesítéséig felfüggeszti.

IV.4. Tulajdonszerzés hatósági jóváhagyása

A földszerzést jóváhagyó hatósági hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal a tulajdonszerzés jóváhagyására vagy megtagadására irányuló döntését a végleges árverési jegyzőkönyv, valamint az árverési vevő, elővásárlásra jogosultak által csatolt okiratok alapján hozza meg.

Ennek során a kormányhivatal azt vizsgálja, hogy az árverési vevő szerzőképessége, illetve az elővásárlásra jogosultként licitáló személy elővásárlási joga fennáll-e, és az árverési vétel nem eredményezi-e tulajdonszerzési korlátozás megsértését vagy megkerülését.

Az árveréssel történő tulajdonszerzés jóváhagyására irányuló eljárásban a jegyzékről, a tulajdonos választási jogáról szóló rendelkezéseket figyelmen kívül kell hagyni, továbbá a helyi földbizottságot sem kell az állásfoglalásának beszerzése céljából megkeresni.

Ha a mezőgazdasági igazgatási szerv a tulajdonszerzést jóváhagyja, a döntése meghozatalával egyidejűleg az árverési jegyzőkönyvet záradékolja, majd megküldi a végrehajtónak.

Meg kell említeni, hogy a föld tulajdonjogát érintő jogügylet írásba foglalására csak olyan papír alapú okmányon kerülhet sor, amely a Fftv. végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott biztonsági kellékekkel rendelkezik.²⁸ A közokirat esetében a hiteles másolatot, hiteles kiadmányt kell az ingatlan-nyilvántartási bejegyzéshez biztonsági okmányon benyújtani, azzal, hogy a biztonsági okmányon elkészített okirat minden oldalát folyamatos sorszámozással kell ellátni és a lapokat olyan módon kell összefűzni, hogy az okirat sérelme nélkül ne legyen megbontható. A biztonsági okmány védelmi elemekkel (vízjellel, pelyhezőkkel és vegyi védelemmel) ellátott, zöld színű papírlap, amely a jobb oldalán hosszanti irányban 10 mm széles irizáló nyomatot tartalmaz, amelyen a „földátruházási biztonsági okmány” felirat látható. A nyomat olyan nyomdatechnikai eljárással készül, amely a felirat másolását kizárja. A biztonsági okmány tartalmazza ezen felül a következő feliratot nyomtatott formában: „Kizárólag földtulajdont érintő jogügylet írásba foglalására használható”.

²⁸ Föld tulajdonjogának átruházását, vagy a föld tulajdonjogát érintő más írásba foglalt jogügyletet tartalmazó papír alapú okmány biztonsági kellékeiről és kibocsátásainak szabályairól szóló 47/2014. (II. 26.) Kormányrendelet

Ha a mezőgazdasági igazgatási szerv megtagadja az árverési vevő javára a tulajdonszerzés jóváhagyását, az árverést lefolytató mezőgazdasági igazgatási szerv megkeresi a végrehajtót a Vht. szerinti folyamatos árverezési hirdetmény közzététele érdekében. A hirdetmény közzétételét követően, ha a földre vételi ajánlat érkezik a végrehajtóhoz,²⁹ a végrehajtó az ajánlat érkezését követő 30 napon belül az árverés kitűzése, az árverési hirdetmény közzététele, továbbá az árverés lefolytatása érdekében ismét megkeresi a mezőgazdasági igazgatási szervet. Ha az ismételt megkeresést követően az árverés sikertelen, a mezőgazdasági igazgatási szerv újból megkeresi a végrehajtót a folyamatos árverési hirdetmény közzététele végett.

VI. 5. A mezőgazdasági igazgatási szerv eljárásának befejezése, az iratok végrehajtóhoz küldése

Ha az árverési jegyzőkönyvbe foglalt döntés ellen jogorvoslással nem élnek, vagy azok elbírálásra kerültek, az árverés nem eredménytelen - ide nem értve azt az esetet, ha az árverési vevő nem utalta át határidőben a teljes vételárat – és a kormányhivatal az árverési jegyzőkönyvet záradékolja, a mezőgazdasági igazgatási szerv haladéktalanul felhívja az árverési vevőt - 60 napnál nem hosszabb megfelelő határidő tűzésével -, hogy a teljes vételárat utalja át a mezőgazdasági igazgatási szerv letéti számlájára; ha ezt elmulasztja, előlegét elveszti. A mezőgazdasági igazgatási szerv az árverési jegyzőkönyv szerinti teljes vételárat – valamint azt az előleget, amelynek visszafizetését az árverező nem igényelheti, valamint azt a vételárkülönbözetet, amelyet a fizetést elmulasztó megfizet - átutalja a végrehajtónak, annak beérkezésétől számított 8 napon belül, ezzel egyidejűleg a záradékolt jegyzőkönyvet is megküldi.

A végrehajtó a részére megküldött záradékolt árverési jegyzőkönyv másolatát kézbesíti az adósnak, egyidejűleg felhívja a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény 15 napon belül történő elhagyására. Ha ennek nem tesz eleget, az

²⁹ Vht. 159. § (3) bekezdése szerint írásban a végrehajtónál tehető vételi ajánlat

árverési vevő a Vht. alapján kérelmezheti annak kiürítését.

A tulajdonjog bejegyeztetése iránt a mezőgazdasági igazgatási szerv intézkedik az ingatlanügyi hatóság megkeresésével. A Tatabányai Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 4.K.27.259/2017/18. számú ítéletével rámutatott arra, hogy a tulajdonjog bejegyzéséről rendelkező határozat ellen benyújtott fellebbezés, illetve a határozat felülvizsgálata iránti eljárásban a végrehajtási eljárás szabályszerűsége, a végrehajtó által foganatosított cselekmények, a felperes által előterjesztett végrehajtási kifogások és egyéb okiratok nem vizsgálhatók meg, csak és kizárólag az alperes első- és másodfokú (tulajdonjog bejegyzéssel kapcsolatos) határozatainak szabályszerűsége vizsgálható ezen eljárás keretében.

Előfordulhat, hogy az árverési vevő a tulajdonszerzésének jóváhagyását követően is csak függő hatállyal szerzi meg az ingatlan tulajdonjogát, mely eseteket az Inyvtvhr. rendezi. A föld tulajdonjogának átruházására irányuló szerződés benyújtása tényének feljegyzése esetén, a feljegyzést követően az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett végrehajtási jogon alapuló árverés esetén, az árverési vevő a szerződés alapján történő tulajdonosváltás bejegyzésétől függő hatállyal szerzi meg az ingatlan tulajdonjogát. Az árverési vevő tulajdonjogának bejegyzésében erre utalni kell. Hasonló a helyzet a perfeljegyzés esetében is, az Inyvtvhr. 29. § (2) bekezdése szerint perfeljegyzést követően az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett végrehajtási jogon alapuló árverés esetén az árverési vevő a per, illetve a büntetőeljárás befejezésének eredményétől függő hatállyal szerzi meg az ingatlan tulajdonjogát, melyre a feljegyzésben utalni kell.

V. Eredménytelen árverés esetén irányadó szabályok

Az árverés eredménytelen, ha

- a) nem tettek érvényes vételi ajánlatot,
- b) a felajánlott vételár a megismételt árverésben sem érte el a minimál árat,

c) az árverési vevő nem szerezheti meg a föld tulajdonjogát,

d) az árverési vevő nem utalta át határidőben a teljes vételárat.

Az eredménytelen árverés esetén megismételt árverést kell kitűzni, amelyre az első árverés szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a felajánlott vételár nem lehet kevesebb a minimálár összegénél. Ha a megismételt árverés is eredménytelen, a mezőgazdasági igazgatási szerv az árverést sikertelennek nyilvánítja és a korábbiakban rögzítetteknek megfelelően megkeresi a végrehajtót a Vht. szerinti folyamatos árverezési hirdetmény közzététele érdekében. Ha a föld tulajdonjogára vételi ajánlat érkezik, a végrehajtó árverés lefolytatása érdekében ismételten megkeresi a mezőgazdasági igazgatási szervet és folytatódik az eljárás a második szakasz szerint.

A Fftv. hatálybalépésétől 2018. július 25-ig ez akként volt szabályozva, hogy „ha a mezőgazdasági igazgatási szerv megtagadja az árverési vevő javára a tulajdonszerzés jóváhagyását, vagy az árverés sikertelen, a föld az állam tulajdonába és a Nemzeti Földalapba kerül. A mezőgazdasági igazgatási szerv a jóváhagyás megtagadásáról szóló döntését, illetve az árverés sikertelenségéről felvett jegyzőkönyvet közli a földalapkezelő szervvel is. A földalapkezelő szerv a jogerős döntés, illetve az árverés sikertelenségéről felvett jegyzőkönyv közlését követő 30 napon belül köteles a becsértéket a végrehajtó, illetve a felszámoló részére átutalni.” Magyarország 2019. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2018. évi XL. törvény 127. §-a az Fftv. 35. § (6) bekezdését módosította, s ezzel egyidejűleg a §-t (7) bekezdéssel egészítette ki akként, hogy kizárólag felszámolási és önkormányzati adósságrendezési eljárás lefolytatása során, az árverési vevő tulajdonszerzése jóváhagyásának megtagadása, valamint az árverés sikertelensége esetére írta elő, hogy a föld a magyar állam tulajdonába és a Nemzeti Földalapba kerül. A beiktatott (7) bekezdés pedig a jelenleg is hatályos szabályozást írta elő.

Ezt megelőzően a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezési eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól szóló 191/2014. (VII. 31.) Korm. rendelet és az egyes földügyi eljárások részletes szabályairól szóló 384/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet módosításáról szóló 523/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet 7. §-a az Árvr. 9. § (2) bekezdését kiegészítette azzal, hogy „a megismételt árverés során úgy kell tekinteni, hogy az állam nevében a Földalapkezelő Szervezet ezen minimálárnak megfelelő összeggel vételi ajánlatot tesz függetlenül attól, hogy az árverésen a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet megbíztja, vagy képviselője útján részt vesz-e.” Ez a rendelkezés 2018. január 3. napján lépett hatályba, s ezzel egyidejűleg a kormányrendelet a Földalapkezelő Szervezetet (továbbiakban: NFA) érintő több szabályozást is bevezetett, így a végrehajtónak az árverés kitűzésére irányuló megkeresésével egyidejűleg igazolnia kell, hogy a becsértéket az NFA-val is közölte, az árverési hirdetményt az NFA-nak is meg kell küldeni, a földre az NFA is árverezhet, az árverési jegyzőkönyvet az NFA-val is közölni kell.

Azonban már ekkor is számos hír jelent meg a földárverésekkel kapcsolatos csálásokról, mely szerint a földeket a piaci árakhoz képest jelentősen felértékelik, ezen az áron vevő nem akad a földre, azonban az NFA a fenti jogszabályi rendelkezés alapján, irreális áron is kénytelen volt az árverezett földet átvenni és a vételárat megfizetni. A fő problémát ezen esetekben az okozta, hogy a becsértéket nem kellett közölni az NFA-val, így arról nyilván nem is értesült, csak akkor, amikor a sikertelen árverés után a földet át kellett vennie. Ezt a helyzetet kívánta orvosolni az 523/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet, amikor előírta, hogy a becsértéket az NFA-val is közölni kell, melynek tényét a végrehajtónak igazolnia kell a mezőgazdasági igazgatási szerv felé, ennek hiányában árverés nem volt kiűzhető.

Az NFA becsérték megfizetésére kötelezésével kapcsolatosan hozott határozatot a Fővárosi Ítéltábla Pf.20.917/2017/4. számú határozatával jogerős Fővárosi Törvényszék 31.P.21.125/2017/10.

számú ítéletével. A megállapított tényállás szerint az adós külterületi ingatlanai árverésre kerültek, az ingatlan becsértékét a végrehajtó, majd kifogás alapján szakértő közreműködésével a járásbíróság is megállapította. Az árverések eredménytelenek maradtak, mely határozat az NFA részére kézbesítésre került, azonban a becsértéket nem fizette meg határidőre. A másodfokú bíróság rámutatott, hogy a felperesnek, mint végrehajtást kérőnek nyilvánvaló érdeke fűződik ahhoz, hogy az alperes a Fftv. 35. § (6) bekezdésében foglalt fizetési kötelezettségét teljesítse; a végrehajtó erre irányuló jogszabályi felhatalmazás hiányában perindításra nem jogosult. Rámutatott arra is, hogy nincs mód arra, hogy a peres eljárásban a bíróság aktualizálja a végrehajtó által megállapított becsértéket, ugyanis amikor a végrehajtó intézkedéséről az alperes értesült, akkor, mint egyéb érdekelt kifogás útján érvényesíthette volna a becsértékekkel kapcsolatos kifogásait. Mindezekre tekintettel az alperesi NFA-t az ingatlan becsértékének megfizetésére kötelezte a bíróság az akkor hatályos jogszabályi rendelkezések szerint.

2018. július 26. napjától a Fftv. módosításával az árverés menetének gyökeres megváltoztatására került sor, amikortól már sikertelen árverés esetén a mezőgazdasági igazgatási szerv a végrehajtót kereste meg folyamatos árverezési hirdetmény közzététele érdekében. Ettől függetlenül az Árvr. 9. § (2) bekezdésének módosítására, és ezzel azon rendelkezés hatályon kívül helyezésére, hogy a megismételt árverés során úgy kell tekinteni, hogy az NFA a minimálárnak megfelelő összeggel vételi ajánlatot tesz, az egyes agrárszabályozási tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 186/2018. (X. 9.) Korm. rendelet alapján, 2018. október 14-i hatállyal került sor. Ezen kormányrendelet 10. §-a módosította az Árvr. 18. §-át, mely szerint, ha a tulajdonszerzés jóváhagyása megtagadásra kerül, vagy az árverés sikertelen, a mezőgazdasági igazgatási szerv megkeresése alapján a végrehajtó a Vht. szerint közzéteszi a föld folyamatos árverezése iránti hirdetményét. A hirdetmény közzététele követően, ha a földre vételi ajánlat érkezik a végrehajtóhoz, a végrehajtó az ajánlat érkezését követő 30 napon belül az árverés kitűzése, az árverési

hirdetmény közzététele, továbbá az árverés lefolytatása érdekében ismét megkeresi a mezőgazdasági igazgatási szervet. Ha ezen ismételt megkeresést követően is sikertelen az árverés, a mezőgazdasági igazgatási szerv újból megkeresi a végrehajtót a folyamatos árverezési hirdetmény közzététele érdekében.

VI. Közös tulajdonban álló föld árverésének különös szabályai

Ha az adós és annak tulajdonostársai az árverés kitűzése előtt együttesen kérik a végrehajtótól, hogy az egész földet vagy annak az adós és a kérelmező tulajdonostársak tulajdonában álló hányadát árverezze el, az alábbiakban részletezett eltérésekkel kell alkalmazni az Árvr-t.

A végrehajtó által a mezőgazdasági igazgatási szerv részére árverés kitűzése és megtartása iránti megkeresésben meg kell jelölni, ha az adós és annak tulajdonostársai együttesen kérték, hogy az egész földet vagy annak az adós és a kérelmező tulajdonostársak tulajdonában álló hányadát árverezzék el, valamint azt is, ha a tulajdonostárs hozzájárul ahhoz, hogy az ő tulajdoni hányadát a becsértékénél alacsonyabb áron árverezzék el.

Ebben az esetben

- a) az árverést a kérelmező tulajdonostársak tulajdoni hányadára is ki kell tűzni,
- b) a földre az adós kivételével bármelyik - a rendelet feltételeinek megfelelő - kérelmező tulajdonostárs is árverezhet,
- c) az árverező tulajdonostárs a tulajdoni hányadának megfelelően arányosan csökkentett előleget köteles letétbe helyezni, és ha a földet megvette, nem kell megfizetnie a vételárnak azt a részét, amely az ő tulajdoni hányadára esik,
- d) a nem adós tulajdonostárs tulajdoni hányadának kikiáltási ára az adós tulajdoni hányadára megállapított becsérték egész földrészletre vetített összegének a tulajdoni hányaddal arányos része,
- e) a tulajdonostárs hozzájárulásával lehet az ő tulajdoni hányadát a becsértékénél alacsonyabb áron elárverezni.

Ha a tulajdonostárs hozzájárult ahhoz, hogy az ő tulajdoni hányadát a becsértéknél alacsonyabb áron árverezzék el, akkor a tulajdoni hányadra a 7. § (2)-(4) bekezdésében meghatározott mértékű legalacsonyabb vételi ajánlat tehető.

Megállapítható, hogy az Árvr. közös tulajdonban álló föld árverésére vonatkozó szabályai lényegében megegyeznek a Vht. közös tulajdonban lévő ingatlan árverésének szabályaival, azonban amíg a Vht. szerint a tulajdonostársak kérelmére csak az egész ingatlanra rendelhető el az árverés, addig az Árvr. rendelkezései szerint nemcsak az egész ingatlanra, hanem a kérelmező tulajdonostársak tulajdoni hányadára is. Mindennek az indoka álláspontom szerint az lehet, hogy a földek gyakran osztatlan közös tulajdonban állnak, akár több száz tulajdonostárssal, míg ez egy egyéb ingatlan, például lakóház esetében nehezen elképzelhető.

Záró gondolatok

Leszögezhető álláspontom szerint, hogy a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földekre vezetett végrehajtás szabályozása meglehetősen bonyolult és összetett, hiszen egyrészt több jogszabályban találunk rá vonatkozó rendelkezést, melyek együttes alkalmazása szükséges; másrészt az eljárással kapcsolatosan számos kérdés felmerülhet, melyeket a jogszabályok nem tisztáznak egyértelműen, a jogszabály hatálybalépésétől eltelt öt év alatt történt számos módosítás is erre utal.

TANULMÁNYI SZERZŐDÉS A BÍRÓI GYAKORLAT TÜKRÉBEN

A munkáltató a munkavállalójával kötött szerződésben vállalja, hogy az egyetemi tanulmányai folytatásához biztosítja a tandíjat, a gyakorlaton, vizsgákon való részvételhez a díjazott szabadidőt, és hozzájárul az utazás és szállás költségeihez. Ennek fejében munkavállalója a munkaviszonyát 5 évig nem szünteti meg. Ez egy tipikus példa a tanulmányi szerződésre. De köthet-e a munkáltató egyetemi tanulmányokat folytató hallgatóval, avagy más munkáltató munkavállalójával ugyanilyen szerződést? Csak felsőfokú iskolai végzettség megszerzésére, vagy tanulmányútra, illetve valamely tanfolyam elvégzésére is vállalkozhat ilyen szerződésben a munkavállaló? Köteles-e a vállalt képezés, szakképzés megszerzését követően a munkavállalót a munkáltató az annak megfelelő munkakörben meghatározott ideig foglalkoztatni? Milyen esetekben mentesülhetnek a felek a tanulmányi szerződésben vállalt kötelezettségek alól? Szerződészegéseiknek mik a következményei? A tanulmányi szerződésből eredő igényeiket a felek miként érvényesíthetik?

Ezen kérdések megválaszolását vállalta 2019-ben a Kúria tanulmányi szerződések vizsgálatát végző joggyakorlat-elemző csoportja a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (továbbiakban Mt.) 229. §-a szerint a bírói gyakorlat alapján.

I. A tanulmányi szerződés szükségessége

Az Mt. 51. § (1) bekezdése a munkáltatót a munkavállaló munkaszerződés és munkaviszonyra vonatkozó szabályok szerinti foglalkoztatására és a

munkavégzéshez szükséges feltételek biztosítására kötelezi. Nem tartalmazza már az 1992. évi XX. törvény (továbbiakban régi Mt.) 102. § (3) bekezdés b) pontja előírását, amelynek értelmében a munkáltató köteles a munkavállaló számára a munkavégzéshez szükséges tájékoztatást és irányítást megadni. Ez a kötelezettség azonban továbbra is terheli a munkáltatót az Mt. 42. § (2) bekezdésben és az Mt. 6. § (4) bekezdésben foglalt rendelkezésekből következően. A munkáltatónak ugyanis úgy kell a munkát megszerveznie, hogy a munkavállaló azt megfelelően elláthassa, illetve a jogainak gyakorlása és kötelezettségeinek teljesítése szempontjából lényeges tájékoztatást a munkáltatótól meg kell kapnia.

A tanulmányi szerződés megkötésére a munkáltatónak, illetve a munkavállalónak nincs kötelezettsége, e megállapodás azonban mindkét fél számára előnyös. Munkáltatói oldalról a lényege, hogy a befektetett anyagi tőkét szellemi tőkévé alakítsák át, azaz a munkavállaló a támogatást nyújtó munkáltató javára hasznosítsa a megtanultakat.¹ A munkáltató tehát a szükséges képzettségű szakemberekhez juthat, akik meghatározott időre vállalják a szerzett tudásuk munkáltató érdekében való felhasználását, míg a munkavállaló piacképes ismereteket, képzettséget szerezhethet a munkáltató támogatásával.

A régi Mt. hatálya alatt a munkáltatók nemcsak a meglévő munkavállalóik, hanem a leendő tanulmányait is támogathatták. A hatályos Mt. alapján is van erre lehetőség, de az ilyen megállapodás nem az Mt. 229. §-ában szabályozott tanulmányi szerződés, hanem a polgári jog (2013. évi V. törvény) szabályai hatálya alá tartozó lesz. A régi Mt. 115-116. §-ai „tanulmányi szerződés” címszó alatt a munkavállalót megillető úgynevezett tanulmányi munkaidő-kedvezményeket is szabályozták, amelyek tanulmányi szerződés hiányában is megillették a munkavállalókat: iskolarendszerű képzésben a kötelező iskolai foglalkozásokon, a szakmai gyakorlaton, a vizsgákon való

* tanácselnök, Kúria

¹ PÁNDINÉ BAKOS Eszter: A tanulmányi szerződés munkaerő-piaci és jogi megközelítéséből. *Economica*, 2015. I. szám, 30. o.

részvétel, diplomamunka elkészítése céljából. E rendelkezéseknek megfelelően a munkáltató köteles volt az ott meghatározott szabadidőt biztosítani. Az Mt. ezen munkaidő-kedvezményeket kötelező előírásként már mellőzi [az általános iskolai tanulmányok 55. § (1) bekezdés g) pontjában foglalt szabálya kivételével], így a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja véleménye szerint a BH 1999.276. számú eseti döntésben kifejtett álláspont a jövőben nem irányadó. A felek erre irányuló megállapodása azonban érvényes: az Mt. 43. §, 55. § (1) bekezdés g) pont, 57. § (2) bekezdés, 146. § (2) bekezdése rendelkezésére figyelemmel a felek a kötelező tartalmi elemeken túl egyéb feltételekben is megállapodhatnak. Ilyen lehet a fentebb már jelzett munkaidő-kedvezmény biztosítása a munkavállaló részére, valamint a munkáltató azon kötelezettségvállalása, hogy a munkavállalót a képzettségének, végzettségének megfelelő munkakörben foglalkoztatja tovább. Tekintettel arra, hogy az Mt. a tanulmányi szerződéshez kapcsolódóan nem tartalmaz az eltérő megállapodás lehetőségére utaló, illetve azt valamilyen irányban korlátozó különös szabály, ezért – egyes szerzők szerint² – alkalmazandó az Mt. 43. §-a, miszerint a felek megállapodása csak a munkavállaló javára térhet el.

II. A tanulmányi szerződésből eredő igény érvényesítése

Az Mt.285.§ (1) bekezdés szerint a munkavállaló és a munkáltató – mint munkaviszonyból származó igényét – munkaügyi perben keresettel érvényesítheti az e perekre hatáskörrel rendelkező bíróság előtt a tanulmányi szerződésből származó követeléseit (például elmaradt támogatás, ki nem adott szabadidő, kártérítés, kötbér). A joggyakorlat-elemző csoport véleménye szerint az Mt. 285.§ (2) bekezdésben nevesített fizetési felszólítással is rendezhető a munkáltató tanulmányi szerződésből eredő pénzbeli követelése.

² BANKÓ/BERKE/KISS: *Kommentár a munka törvénykönyvéhez*. Volters Cluwer, Budapest, 2017. 659. o

A munkaviszony hiányában, leendő munkavállalóval tanulmányok folytatására kötött atipikus polgári jogi szerződésből eredő igények elbírálására az általános hatáskörű bíróság jogosult.

III. A tanulmányi szerződés tartalma

A munkavállaló fő kötelezettsége a szerződés szerinti tanulmányok folytatása és a képzettség megszerzése, valamint a meghatározott (legfeljebb öt év) időtartam alatt a munkaviszony fenntartása. Nem vehető ezért figyelembe a munkavállaló által letöltendő időszak számításánál a tanulmányi szerződés megkötésétől a tanulmányok befejezéséig terjedő időszak, minthogy a munkavállaló a tanulmányi szerződést azzal teljesíti, hogy a tanulmányait határidőre befejezi, és az így megszerzett tudását, szakértelmét a munkáltató érdekében hasznosítja. Az erről szóló Mfv.II.10.400/2013/4. számú eseti döntést a joggyakorlat-elemző csoport változatlanul alkalmazandónak ítélte. Egy ügyben arról kellett a bíróságnak dönteni, hogy a munkavállaló öt évre létrejött határozott idejű munkaviszonyát a tanulmányi szerződés meghosszabbította-e. A bíróságok döntése nemleges volt az Mt. 192. § (2) bekezdés alapján. A joggyakorlat-elemző csoport szerint is a munkaszerződés módosítására a felek egybehangzó akaratnyilatkozata alapján kerülhet sor (Mt. 58. §), a tanulmányi szerződésben vállalt kötelezettségek önmagukban a munkaszerződés módosítását nem eredményezhetik.

A tanulmányi szerződés alapján folytatandó tanulmányok változatosak, így továbbra is irányadó az EBH 2001.568. számú elvi határozat, amely szerint gyakorlatszerzésre, továbbá úgynevezett betanításra, vagyis a munkakör ellátásához szükséges gyakorlati ismeretek megszerzésére is köthető. Több ügyben a tanulmányi szerződés érvényességét kellett vizsgálni, amelyben a munkavállalót olyan tanfolyam elvégzésére kötelezte a munkáltató, amely nem nyújtott számára magasabb képesítést. A joggyakorlat-elemző csoport álláspontja szerint, ha az a tanfolyam új ismeretanyag megszerzését szolgálja, az erre kötött tanulmányi szerződés nem érvénytelen.

IV. A tanulmányi szerződés megkötésének kizártsága

A vizsgált ügyekben az Mt. 229. § (2) bekezdés b) pontjával összefüggésben a bíróságok – helyesen – azon álláspontra helyezkedtek, hogy önmagában az a körülmény, miszerint a tanfolyam elvégzése a munkáltató érdekeit is szolgálta – különösen amiatt, hogy a munkavállaló a tevékenységét professzionálisabban, gyorsabban tudta ezután ellátni – nem értékelhető úgy, hogy a felek kölcsönös akarata nem tanulmányi szerződés megkötésére és az abban foglaltak teljesítésére irányult. Ezért a továbbiakban is iránymutató az Mfv.I.10.756/2008/2. sz. eseti döntés. Nem minősült szerződést kizáró oknak, ha a tanulmányi szerződésben foglalt (például alumíniumhegesztési) tanfolyam elvégzése nem a munkavállalók alkalmazásának, hanem a külföldi munkavégzésüknek a feltétele volt. Ha a jogszabály szerint a munkakör betöltéséhez nincs képzettségi előírás, a munkáltató meghatározhatja, hogy az adott feladat ellátásához milyen végzettséget tart szükségesnek, és azt alkalmazási feltételül is szabhatja. Ha a munkavállaló vállalja annak megszerzését alkalmazása érdekében, az a munkavállaló döntése, és nem a munkáltató kötelezésén alapuló képzésben való részvételt jelent.³

Semmis azonban a tanulmányi szerződés azon kikötése, amely olyan kötelezettségek viselését terheli a munkavállalóra, amelyet az Mt. 51. §-a értelmében – mint munkavégzéshez szükséges feltételeket – a munkáltatónak kell biztosítani. Egy adott esetben ezen költség a járművezető-hallgató munkakörben foglalkoztatott munkavállalónak a járművezető-képzésben való részvételi költsége volt. Egy perben a munkavállaló logisztikai vezető munkakörre kötött munkaszerződést, továbbá tanulmányi szerződést a munkakör betöltéséhez szükséges japán tanulmányi úton való részvételre. A tanulmányok befejeztével azonban a munkavál-

³ Ezt az álláspontot fejtette ki a Kúria Mfv.II.10.426/2013/4. számú ítéletében.

láló a munkaviszonyt próbaidő alatt indokolás nélkül megszüntette. A bíróságok – helyesen – nem fogadták el a munkavállaló azon érvelését, hogy a tanulmányi úton a munkáltató kötelezése alapján vett részt. A joggyakorlat-elemző csoport véleménye szerint pedig a munkaszerződés megkötése előtti tárgyalások alapján a jogviszony létesítését követően tanulmányi útra köthető tanulmányi szerződés, így az erre vonatkozó kikötés nem ütközik az Mt. 229. § (2) bekezdés b) pontjába.

V. A tanulmányi szerződés megszegése és annak következményei

Az Mt. 229. § (5) bekezdése alapján a munkavállaló mentesül a tanulmányi szerződésből eredő kötelezettsége alól, ha a munkáltató lényeges kötelezettségszegést követ el, mely objektív jellegű, független a munkáltatói magatartás felróhatóságától. Az Mt. 229. § (6) bekezdése pedig a munkáltató szerződésszegésre alapított elállási jogát szabályozza.

Korábban a bírói gyakorlat lényeges munkáltatói kötelezettségszegésnek minősítette, amikor a munkáltató a szorgalmi időszakban nem biztosította teljes körűen a kötelező iskolai foglalkoztatáson való részvételt és a szabadnapokat.⁴ Az Mt. megváltozott szabályozására figyelemmel azonban ez az elv csak akkor irányadó, ha a szerződésben erre kötelezettséget vállalt a munkáltató. A bíróság egy jogerős ítéletben kifejtette, hogy ha a munkáltató a tanulmányi szerződésben a kötetlen munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére az oktatásokon és a vizsgákon való megjelenés idejére tanulmányi szabadság biztosítását vállalta, de annak kiírását és kivételét nem dokumentálta, az oktatási és a vizsganapokra adott távolléti díj visszafizetését nem követelheti a munkavállalótól. A joggyakorlat-elemző csoport véleménye szerint ez a döntés helytálló, de mindig az adott tényállás-

⁴ BH 2009.191.

től függ az értékelés. Egy konkrét ügyben a bíróság – helyesen – az alperes munkáltató lényeges szerződésszegésének minősítette, hogy nem biztosította a támogatásként vállalt munkaidő-kedvezményt a teljesítményében foglalkoztatott felperes munkavállalónak, akinek pótolnia kellett a kiesett tevékenységet azért, hogy a munkabére ne csökkenjen.

A bíróságok a korábbi bírói gyakorlatnak megfelelően⁵ lényeges kötelezettségszegésnek értékelték, ha a tanulmányi szerződésben rögzítettek ellenére a végzettség megszerzését követően a munkavállalót nem annak megfelelő munkakörben foglalkoztatták. Ezzel nem ellentétesek a Kúria azon döntései, amelyekben kifejtette, hogy nem minősül a munkaviszonyból származó alapvető vétkes kötelezettségszegésnek az, ha a munkáltató a munkavállalót nem a legmagasabb iskolai végzettségének megfelelően, de az SZMSZ-ben foglaltak alapján az abban szabályozottak szerint foglalkoztatja.⁶ Tanulmányi szerződés esetén azonban irányadó ezzel összefüggésben az Mt. 229. § (1) bekezdése is. Vagyis gondosan vizsgálni kell, hogy a tanulmányi szerződésben milyen munkakörben történő foglalkoztatásra vállalt kötelezettséget a munkáltató a végzettség, képesítés megszerzését követően.

A joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta, hogy miként kell értékelni a munkáltató nem vitás szerződésszegése mellett (pl. a vállalt kedvezmények nem biztosítása) a munkavállaló nem megfelelő teljesítését, a képesítés késedelmes megszerzését. Az egyhangú álláspont szerint a lényeges munkáltatói kötelezettségszegés megállapítása a munkavállaló mentesülését eredményezi.

Lényeges kérdés, hogy a tanulmányok nem megfelelő eredménnyel történő folytatása, mint objektív körülmény, szerződésszegésként miként értékelendő, figyelemmel a régi Mt. 113. § (2) bekezdésétől eltérő hatályos szabályozásra, mely nem nevesíti lényeges szerződésszegésnek a tanulmányok nem megfelelő eredménnyel történő folytatását [Mt. 229. § (1) bekezdés]. A joggyakor-

lat-elemző csoport véleménye szerint ilyen esetben a munkáltató a szerződésben foglaltaktól az Mt. 15. § (2) bekezdése alapján elállhat, vagy azonnali hatállyal felmondhatja a tanulmányi szerződést. De tényállástól függően lehetőség van lényeges szerződésszegés megállapítására, illetve elállási vagy felmondási indokról való döntésre.

Az Mt. 229. § (6) bekezdése utolsó fordulata szerint a visszatérítési kötelezettség arányos, ha a munkavállaló a munkaszerződésben kikötött időtartamnak csak egy részét tölti le. A joggyakorlat-elemző csoport jelentésének mellékletét képezi egy tanulmányi szerződéssel összefüggő jogeset elemzése, amelyet egyetemi végzettségű had-biztonsági és repülőmérnök kötött. Kötelezettsége II. típusú vadászgép átképző tanfolyam elvégzésére irányult. A tanfolyam időtartama 2010. január 10-től 2010. május 15-ig tartott, melynek költségét (több millió forintot) kifizette a munkáltató, öt év letöltendő szolgálati viszony fejében. A bíróságok elutasították a hivatásos katona felperes keresetét, amelyben a szerződéses kikötés érvénytelenségére hivatkozott, miszerint négy hónap tanulmányt követően az öt év szolgálati idő kikötése aránytalan volt. Az elemző és egyes szerzők álláspontja⁷ irányadó lehet a jövőben, miszerint a munkaviszonyban töltendő időtartam nem a tanulmányok időtartamához, hanem a támogatás mértékéhez kell, hogy igazodjon.

VI. A tanulmányi szerződés megszüntetése

Az Mt. 229. § (7) bekezdés szerint a tanulmányi szerződést bármelyik fél azonnali hatállyal jogosult felmondani a körülményeiben bekövetkező lényeges változásra tekintettel. A vizsgált ügyekben azonban nem hivatkoztak ilyen körülményre. Egy esetben az analízátor munkakörű munkavállaló villamosmérnöki diploma megszerzésére kötött tanulmányi szerződést a munkáltatóval. Rövid idő elteltével az analízátor munkakör megüresedett, az alperes nem töltötte be, hanem létszámcsökkentés-

⁷ DR. JÓNÁS Tünde – DR. KOVÁCS Szabolcs:
<http://www.munkajog.hu>, Amit a tanulmányi szerződésről tudni érdemes. 6. o.

ről döntött, a felperessel kötött tanulmányi szerződést pedig azonnali hatállyal megszüntette azon indokkal, hogy az analízátor létszám csökkenése miatt aránytalan nehézséggel tudná a felperes munkavállaló helyettesítését megoldani. A bíróság első fokon jogerőre emelkedett ítéletében az alperest szerződés szerű teljesítésre kötelezte arra hivatkozással, hogy a felperesnél jelentkező sérelmek közvetlenebb formában és nagyobb súllyal jelentkeztek, számszakilag is jelentősebb hátrányt mutattak az alperesinél. A joggyakorlat-elemző csoport tagjai azonban egyetértettek abban, hogy a tanulmányi szerződés munkáltató általi azonnali hatályú felmondása esetén kizárólag a nála jelentkező azon lényeges változásokat kell figyelembe venni, amelyek a kötelezettségei teljesítését lehetetlenné tennék, vagy amelyek nála aránytalan sérelmet okoznának, melyeket nem kell összevetni a munkavállaló oldalán jelentkező hátrányokkal.

A törvény nem nevesíti, de a tanulmányi szerződés is megszüntethető közös megegyezéssel. Ebben az esetben a felek – az arányossági követelményre tekintettel – jogait és kötelezettségeiket szabadon rendezhetik.

VII. A tanulmányi szerződés és a munkaviszony kapcsolata

Változatlanul problémás kérdés, hogy miként függ össze a munkaviszonynak a megszűnése, megszüntetése a tanulmányi szerződéssel. Ahogy erről már az előzőekben szó volt, a tanulmányi szerződésben kikötött, a munkaviszony meghatározott ideig való fenntartásának kötelezettsége a munkaviszonyt nem teszi határozott idejűvé, illetve nem is hosszabbítja meg. Ugyanakkor ez a tanulmányi szerződéses kikötés nem korlátozza a feleket a munkaviszony megszüntetésében. A munkavállaló azonban a munkaviszonya felmondásával megszegi a tanulmányi szerződést (mert nem tölti le az abban kikötött időtartamot), ezért számolnia kell ennek következményeivel, pl. a támogatás (időarányos) visszafizetésével. A munkaviszony munkáltató általi felmondása esetén visszatérítési kötelezettség akkor terheli a munka-

vállalót, ha annak indoka a munkavállaló munkaviszonnyal kapcsolatos magatartása, amely azonnali hatályú felmondás oka is lehet [Mt.229. § (6) bekezdés].

A munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetése esetén a felek a tanulmányi szerződésből eredő kötelezettségeikről is rendelkezhetnek.

A joggyakorlat-elemző csoport – többek között – a munkaviszony megszűnése, megszüntetése és a tanulmányi szerződés kapcsolatával nem foglalkozhatott vizsgálendő ítélet hiányában. Elmaradt ezért abban a kérdésben való állásfoglalás is, hogy a munkavállaló azonnali hatályú jogszerű felmondása értékelhető-e a munkáltató oldaláról tanulmányi szerződést szegő magatartásnak, mivel a munkavállaló e jognyilatkozatát a munkáltatónak felróható okból tette, s emiatt nem tudta a tanulmányi szerződésben vállalt kötelezettségét teljesíteni. Ugyanígy a bírói gyakorlatra vár a tanulmányi szerződés új szabályozásában szereplő kötbér alkalmazására vonatkozó elvek kialakítása, a munkáltató személyében bekövetkező változás tanulmányi szerződés esetén való alkalmazása.

HATÁRON ÁTNYÚLÓ CSALÁDJOGI JOGVITÁK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A család és a házasság tipikusan azok az intézmények, melyekkel kapcsolatos szabályozást az államok többsége nem szívesen engedi ki hatásköréből. Azonban az elmúlt évtizedekben egyre jelentősebb előrelépések figyelhetők meg ennek a területnek az egységes uniós szabályozását illetően, mely mára csaknem teljeskörűnek tekinthető.

A polgárok Európai Unión belüli fokozottabb mobilitása következtében egyre több a nemzetközi vonatkozással bíró család, és ezzel egyenes arányban növekszik a határon átnyúló válások száma is. A nemzetközi párok növekvő számára és az Európai Unión belüli magas bontási arányokra tekintettel a házassági ügyekben a joghatóság kérdése minden évben jelentős számú polgárt érint.¹ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 81. cikke értelmében az Európai Unió a határokon átnyúló vonatkozású polgári ügyek tekintetében igazságügyi együttműködést alakít ki, és ennek

keretében intézkedéseket fogad el. Ugyanakkor a több államra kiterjedő vonatkozású családjogi kérdésekre vonatkozó intézkedéseket továbbra is különleges jogalkotási eljárás keretében fogadják el. A Tanács az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően, egyhangúlag határoz. Ez jelentősen megnehezíti a jogalkotás folyamatát. A családok felbomlása esetében ez az együttműködés különösen fontos ahhoz, hogy biztonságos és kiszámítható jogi környezet jöjjön létre Európában. A családjog területén folytatott igazságügyi együttműködés keretében már több rendelet is megszületett, és ez az a terület, ahol az Európai Unió történetében először sor került a megerősített együttműködés alkalmazására.

Jelen tanulmányban azt kívánom röviden ismertetni, hogy az Európában érvényben lévő polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés keretében született rendeletek közül családjogi jogvitákban melyeket kell ismernünk és alkalmaznunk.

I. Joghatóság a házassági és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben - a Brüsszel IIa. rendelet

A családjogi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén az első elfogadott uniós jogi eszköz a Brüsszel II. egyezmény, mely azonban soha nem lépett hatályba, de a szövege szinte teljesen megegyezett az 1347/2000/EK rendelettel,² amely a házasság felbontásával, a különválással és a házasság érvénytelenítésével, továbbá a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkozó eljárásokban a joghatóságra, valamint a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat határozta meg. Ezt a rendeletet a Brüsszel IIa. rendelet néven

* egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Európai és Nemzetközi Jogi Intézet

¹ A „nemzetközi pár” fogalmát olyan helyzetekben használjuk, ahol a házastársak szokásos tartózkodási helye eltérő tagállamokban van, eltérő az állampolgárságuk, vagy állampolgárságuk azonos, de egy állampolgárságuktól eltérő tagállamban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel. Becslések szerint átlagosan tizenkét kapcsolatból egy nemzetközi párkapcsolatnak tekinthető. Az Európai Unióban kötött mintegy 122 millió házasságból közel 16 milliónak (13%) van határokon átnyúló vonatkozása. Az EU-ban 2007-ben megkötött 2,4 millió házasságból mintegy 300 000 tartozott ebbe a kategóriába. Az ugyanebben az évben felbontott 1 040 000 házasságból 140 000-nek (13 %) szintén volt nemzetközi vonatkozása (lásd az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a nemzetközi párok vagyoni jogával kapcsolatos bizonytalanságok megszüntetéséről szóló bizottsági közleményt, COM(2011) 125 végleges). Az Eurostat 2010-es adatai szerint az EU-ban évente több mint 2,2 millió új házasságot kötnek, és mintegy 1 millió házasságot bontanak fel.

² A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, *HL L 160., 2000.6.30., 19–36. o.*

ismert 2201/2003/EK³ rendelet helyezte hatályon kívül. A Brüsszel IIa. rendelet a házassági ügyekben és valamennyi szülői felelősséggel összefüggő ügyekben folytatott uniós igazságügyi együttműködés alapköve. A rendelet egységes szabályokat fogalmaz meg a tagállamok közötti joghatósági összeütközések rendezésére vonatkozóan, továbbá a határozatoknak, közokiratoknak és megállapodásoknak egy másik tagállamban való elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezések előírásával megkönnyíti ezen iratoknak az Európai Unióban történő szabad mozgását.

A rendelt tárgyi hatálya kiterjed a házasság felbontásával, különválással, a házasság érvénytelenítésével, valamint a gyermek fölötti szülői felelősséggel kapcsolatos valamennyi eljárásra, ha az ügynek van valamilyen határon átnyúló vonatkozása. A rendelet 6. cikke értelmében azon házastárs ellen, aki valamely tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik; vagy valamely tagállam állampolgára, ill. az Egyesült Királyság és Írország tekintetében domicile-lal rendelkezik az utóbbi tagállamok egyikében, más tagállamban kizárólag a rendeletnek megfelelően indítható eljárás. Azaz ahol legalább a házastársak egyike uniós polgár vagy az Unió területén van a szokásos tartózkodási helye, és az ügy több államra kiterjedő vonatkozású, azokban az ügyekben e rendeletet alkalmaznunk kell.

A szülői felelősség fogalmával szemben a rendelet a *házasság* fogalmát nem definiálja, azt a tagállamok nemzeti joga határozza meg. Az egységes definíció hiánya azért okozhat problémát, mert 2008-ban Hollandia lehetővé tette az azonos neműek házasságkötését, és mára már 16 tagállamban van lehetőség az azonos neműek házasságkötésére, míg más tagállamokban, mint pl. Magyarországon egy ilyen házasság nemlétezőnek minősül. A magyar Nmjt. szerint a házasság érvényességének alaki kellékeit a házasságkötés helyén és

idején hatályos jog szerint kell elbírálni. A házasságkötésre és a házasság érvényességére vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell a házasság létezése vagy nemlétezése megállapításának kérdésében is. A házastársak személyi és vagyoni jogviszonyaira pedig annak az államnak a joga alkalmazandó, amelynek az elbírálás időpontjában mindkét házastárs állampolgára. Ha az elbírálás időpontjában a házastársak állampolgársága különböző, annak az államnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén a házastársak közös szokásos tartózkodási helye, ennek hiányában a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helye található. Ha a házastársaknak nem volt közös szokásos tartózkodási helye, akkor pedig a *lex fori* alkalmazandó.⁴

Egy tagállam bíróságai akkor rendelkeznek joghatósággal egy gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyben, ha a gyermek a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. A rendelet nem határozza meg a szülői felelősség alatt álló gyermek életkorának felső korhatárát, azt a nemzeti jogra bízta.

A rendelet értelmében a *szülői felelősség* egy gyermek személyével, ill. vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelesség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya vagy jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A rendelet azonban a felügyeleti joggal rendelkező személy fogalmát nem határozza meg, hanem annak az államnak a jogát kell alkalmazni, amelyben az elvitelt vagy visszatartást megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett. A szülői felelősség körébe tartozik különösen:

- a felügyeleti jog és kapcsolattartás;
- gyámság, gondnokság, hasonló intézmények, a gyermek személyének, ill. vagyonának gondozásával megbízott olyan személyek vagy szervek kijelölése és feladatai, amelyek képviselik vagy támogatják a gyermeket;
- a gyermek nevelőszülőknél való elhelyezése vagy intézményi gondozásba helyezése;

³ A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, *HL L 338., 2003.12.23., 1—29. o.*

⁴ 2017. évi XXVIII. törvény a nemzetközi magánjogról 26-27. §

- a gyermek védelmét célzó intézkedések a gyermek vagyonának kezelésével, megóvásával vagy rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban.

Felügyeleti jog a gyermek gondozásával kapcsolatos jogok és köteleességek, különösen a gyermek tartózkodási helyének meghatározása, láthatási jog pedig különösen a gyermek korlátozott időre való elvitelének joga a szokásos tartózkodási helyétől eltérő helyre.

A fogalom-meghatározásokat követően a rendelet a *joghatósági okokat* sorolja fel. Házassági ügyekben a rendelet egymással vagylagos viszonyban álló joghatósági kapcsolóelveket tartalmaz, a felperes választása szerint bármelyik alapján megindíthatja a pert. Két fő kapcsolóelve a szokásos tartózkodási hely, illetve az állampolgárság.⁵ A szokásos tartózkodási hely fogalmát a rendelt nem határozza meg, és nem utal vissza a tagállamok nemzeti jogára sem. A bíróság sem értelmezte eddig házassági ügyek kapcsán a fogalmat. De annyi bizonyos, hogy mindig egy adott állam területére utal, nem pedig városra. A szokásos tar-

tózkodási hely fogalmát minden esetben önállóan, autonóm módon kell értelmezni.⁶

Az állampolgárság nem minősül kapcsolatszegény kapcsolóelvnek, mivel családjogi ügyekről van szó, és mint azt a magyar Nmjtvtól tudjuk, az ember személyes joga annak az államnak a joga, amelynek állampolgára. Az állampolgárság, mint kapcsolóelv csak abban az esetben lehet problémás, ha a felek ugyanannak a két tagállamnak a kettős állampolgárai.⁷

Egy tagállam bírósági joghatósággal rendelkezik olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. Ezt mindig az adott ügy konkrét tényállásában szereplő valamennyi körülmény alapján kell megállapítani. A gyermek tényleges életvitelének a központja.⁸

Ellentétben a házassági ügyekkel, itt már beszélhetünk különös joghatósági okokról is.

1. A gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti joghatóság fennmaradása

⁵ Brüsszel IIa. Rendelet 3. cikk (1) A házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bírósági rendelkeznek joghatósággal,

a) amelynek területén:

- a házastársak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek,
- vagy
- a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik, vagy
- az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- közös kérelem esetén a házastársak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy
- a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és vagy az adott tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország esetében ott van a „domicile”-ja (lakóhelye);

b) amelynek mindkét házastárs állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs ott rendelkezik „domicile”-l (lakóhellyel).

⁶ Ld. részletesen TÓTH Barbara: A szokásos tartózkodási hely, mint az uniós családjogi ügyek fő kapcsolóelve In: *Az Európai Unió új és megújuló jogforrásainak szerepe a magyar magánjog fejlesztésében* (szerk: Harsági, Viktória; Raffai, Katalin; Suri, Noémi), Pázmány Press, Budapest, 2014. 221-231. o.

⁷ A kettős állampolgársággal kapcsolatban felmerülő problémákat, és a kapcsolódó jogesetet ld. WOPERA Zsuzsa-TÓTH Barbara: A kevesebb néha több? - avagy a kettős állampolgárság problematikája a határon átnyúló családjogi ügyekben, In: *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium = Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, (szerk: Szabó, Miklós) Tomus: 14., Gazdász Elasztik Kft., Miskolc, 2014. 327-348. o.; és WOPERA Zsuzsa: A Hadadi- ügy. A kettős állampolgárság megítélése a házassági perek joghatósági szabályaiban, *JOGESETEK MAGYARÁZATA*, 2010. 66-76. o.

⁸ A gyermek szokásos tartózkodási helyének megállapítására vonatkozó főbb szempontokhoz ld. részletesen: TÓTH Barbara: A szokásos tartózkodási hely, mint az uniós családjogi ügyek fő kapcsolóelve: A gyermek szokásos tartózkodási helyére vonatkozó szabályok, In: *Tavaszi Szél 2014 / Spring Wind 2014: II. kötet Állam- és jogtudomány, közigazgatás tudomány, had- és rendészettudomány* (szerk: Csiszár, Imre; Kőmíves, Péter Miklós), Debrecen, 2014. 323-335. o.

Amennyiben egy gyermek jogszerűen egyik tagállamból egy másikba költözik és ott új szokásos tartózkodási helyet szerez, a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai a 8. cikk kivételével fenntartják joghatóságukat a költözést követő három hónapos időtartamig abból a célból, hogy módosítsák a gyermek elköltözése előtt az említett tagállamban kibocsátott, láthatási jogokról meghozott határozatot, amennyiben a láthatási jogokról szóló határozat szerinti láthatási jogok jogosultjának szokásos tartózkodási helye továbbra is a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban található. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, amennyiben a láthatási jogok jogosultja elfogadta a gyermek új szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságának joghatóságát azáltal, hogy részt vesz az említett bíróságok előtt folyó eljárásokban azok joghatóságának vitatása nélkül. Csak a feltételek együttes fennállása esetén lehet ezt az esetet alkalmazni.

2. Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetében

Egy gyermek elvitele vagy visszatartása akkor jogellenes, ha

- sérti a határozat vagy jogszabály alapján, ill. azon tagállam joga szerint jogilag kötelező megállapodás útján szerzett szülői felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, és

- feltéve, hogy az elvitel vagy a visszatartás időpontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy a visszatartásra nem kerül sor. A felügyeletet közösen gyakoroltnak kell tekinteni, ha határozat vagy jogszabály hatálya értelmében a szülői felügyelet egyik gyakorlója nem határozhat a gyermek szokásos tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül.

A gyermek jogellenes elvitele esetében azon tagállam bíróságai, amelyben az elvitelt közvetle-

nül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek a másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet nem szerez, és:

- a) minden felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv el nem fogadja az elvitelt, illetve visszatartást; vagy

- b) a gyermek *legalább egy éve tartózkodik az említett másik tagállamban* azt követően, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv tudomást szerzett, illetve *tudomást szerezhetett* a gyermek tartózkodási helyéről, és a gyermek beilleszkedett új környezetében, *továbbá a következő feltételek közül legalább egy teljesül:*

- *egy éven belül* azt követően, hogy a felügyeleti jog gyakorlója tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie a gyermek tartózkodási helyéről, *nem nyújtottak be a visszavitel iránti kérelmet* annak a tagállamnak az illetékes hatóságaihoz, ahová a gyermeket elvitték, illetve amelyben visszatartották;

- a felügyeleti jogok gyakorlója által benyújtott *visszaviteli kérelmet visszavonták és nem nyújtottak be új kérelmet* az előző bekezdésben meghatározott határidőn belül;

- a 11. cikk (7) bekezdése alapján *lezárták azt az ügyet*, amelyet azon tagállam bírósága előtt folytattak, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

- *a gyermek visszaviteléről nem rendelkező, felügyeletről szóló határozatot hoztak* annak a tagállamnak a bíróságai, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.

Vagyis alapvetően azon tagállam bíróságai, ahol az elvitelt megelőzően a gyermek szokásos tartózkodás hellyel rendelkezett, fenntartják joghatóságukat, és az csak kivételes esetekben száll át a másik tagállamra. Amennyiben az elvitel vagy visszatartás nem uniós tagállamok között valósul meg,

akkor a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény⁹ rendelkezéseit kell alkalmaznunk.

Az elvétel helye szerinti tagállamnak a visszavétel iránti kérelmet a lehető leggyorsabban el kell bírálnia, és hat héten belül határozatot kell hoznia a gyermek visszavételéről, mely csak kivételes esetekben tagadható meg. Ha azonban a Hágai Egyezmény 13. cikke alapján a gyermek visszavételét elutasító határozat született, e határozat ellenére a rendelet szerint joghatósággal rendelkező bíróság által később hozott, a gyermek visszavételét elrendelő határozat végrehajtható a III. fejezet 4. szakaszával összhangban. Ezzel a felülbírálati mechanizmussal tehát lehetőség van arra, hogy a visszavételt elutasító határozat ellenére a gyermek eredeti szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság kikényszerítse a gyermek visszavételét. Amennyiben az eredeti szokásos tartózkodási hely szerinti bíróság a gyermek visszavételéről dönt, ennek végrehajtásról különös szabályozással rendelkezik a rendelet. Ez alapján nincs szükség végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásra és a határozat elismerését sem lehet megtagadni.¹⁰

3. *A házassági per joghatóságának kiterjesztése*

A házassági perre e rendelet szerint joghatósággal rendelkező tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben is, amennyiben legalább egyik házastárs szülői felelősséget gyakorol a gyerek fölött, és a házastársak ezt kifejezetten elfogadták és ez a gyermek érdekeit legjobban szolgálja. Valamennyi feltételnek teljesülnie kell egy ilyen megállapodás esetében.

4. *Szoros kapcsolat*

Meg lehet állapodni annak a tagállamnak a joghatóságáról is, melyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi, különösen, ha a szülői felelősség jogosultjainak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik az adott tagállamban vagy a gyermek az adott tagállam állampolgára; és az eljárás vala-

mennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja.

5. *A gyermek jelenlétén alapuló joghatóság*

Amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye nem állapítható meg, és a joghatóság a házassági per joghatóságának kiterjesztésével sem állapítható meg, annak az államnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben a gyermek éppen tartózkodik. Kifejezetten ezt a rendelkezést kell alkalmazni a menekült gyermekek esetében.

6. *Fennmaradó joghatóság*

Amennyiben egy tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, a joghatóságot minden tagállamban az adott állam joga határozza meg.

7. *Áttétel az ügy tárgyalására alkalmasabb bírósághoz*

Amennyiben a joghatósággal rendelkező bíróság úgy ítéli meg, hogy egy másik tagállam, melyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi, alkalmasabb az ügy tárgyalására, és ez a gyermek alapvető érdekeinek megfelel, felfüggesztheti saját eljárását, és felkérheti a feleket arra, hogy terjesszék a kérelmüket a másik tagállam bírósága elé, vagy felkérheti a másik tagállam bíróságát arra, hogy vállalja a joghatóságot. Ezt legalább az egyik félnek el kell fogadnia. A gyermek akkor tekintendő úgy, mint akit szoros kötelék fűz valamely tagállamhoz, amennyiben az adott tagállam:

- vált a gyermek szokásos tartózkodási helyévé azt követően, hogy az alkalmasabb bíróságot megkeresték volna;

- a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye;

- a gyermek állampolgársága szerinti tagállam;

- a szülői felelősség jogosultjának szokásos tartózkodási helye;

- az a hely, ahol a gyermek vagyona található, és az ügy a gyermek védelmét szolgáló intézkedésekre vonatkozik e vagyon kezelésével, megóvásával vagy rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban.

⁹ A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980.évi október 25. napján kelt szerződés

¹⁰ 42. cikk

A szülő és gyermek közötti jogviszonyra, valamint a gyámságra - a nagykorúvá válást és a névviselést kivéve - az eljáró bíróság államának joga alkalmazandó. Ha a gyermek érdeke indokolja, az eljáró bíróság kivételesen alkalmazhatja vagy figyelembe veheti annak a másik államnak a jogát, amellyel az ügy szoros kapcsolatban van.¹¹ Ugyanakkor az Nmjt. a 25. §-ában kimondja, hogy [a] gyermeket érintő családjogi jogviszonyokra a magyar jogot kell alkalmazni, ha az a gyermekre nézve kedvezőbb.

II. A Brüsszel IIa. rendelet felülvizsgálata – a Brüsszel IIb. rendelet

Tíz évvel a rendelet alkalmazását követően, 2014 áprilisában a rendelet 65. cikkével¹² összhangban készült egy jelentés a Brüsszel IIa. rendelet alkalmazásáról,¹³ melyben értékelték annak gyakorlati tapasztalatait.

A Brüsszel IIa. rendelet alkalmazását értékelő 2015. évi Értékelő jelentés¹⁴ szerint 2008. óta folyamatosan emelkedik a nemzetközi párok száma, így a nemzetközi házasságok felbontásának száma is.

2008-2012-ig minden évben hozzávetőlegesen 200 000 polgár érintett a nemzetközi házasságok

felbontásával.¹⁵ Az Értékelő jelentés megállapította, hogy összesen 175 000 - 240 000 nemzetközi család tartozik a rendelet hatálya alá.¹⁶

Ennek a folyamatnak az eredményeként született meg a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről¹⁷ szóló javaslat, mely a nyáron elfogadásra is került. Ez a rendelet¹⁸ a Brüsszel IIa. rendelet átdolgozása. Ennek az átdolgozásnak az a célja, hogy továbbfejlessze az igazságszolgáltatás és az alapjogok kölcsönös bizalomra épülő, valódi európai térségét azáltal, hogy a kölcsönös elismerés elvével összhangban elhárítja az igazságügyi határozatok szabad mozgásának fennmaradó akadályait, és jobban védelmezza a gyermek mindenek felett álló érdekét az eljárások egyszerűsítésével és hatékonyságuk megerősítésével.

Összességében elmondható, hogy a Brüsszel IIa. rendelet alapvetően jól funkcionál, és alapvető értéket képvisel a családjogi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén, azonban az értékelő jelentésből láthatjuk, hogy vannak olyan területek, ahol a tagállamok közötti együttműködés, és ezáltal az uniós polgárok igényérvényesítése még hatékonyabbá tehető. A Brüsszel IIb. rendelet az értékelő jelentésben tett megállapításokra figyelemmel megpróbálja orvosolni a rendelet gyakorlati alkalmazásában megmutatkozó hibákat, hiányosságokat, megújítva ezzel a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés családjogi területét.

¹¹ Nmjt. 34. §

¹² A 65. cikk úgy rendelkezik, hogy a Bizottság a tagállamok által átadott információk alapján legkésőbb 2012. január 1-jéig jelentést készít az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részére e rendelet alkalmazásáról.

¹³ A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet alkalmazásáról COM/2014/0225 final

¹⁴ Study on the assessment of Regulation (EC) No 2201/2003 and the policy options for its amendment, Final Report, Evaluation, 2015. május, Európai Bizottság

¹⁵ Study on the assessment of Regulation (EC) No 2201/2003 and the policy options for its amendment, Final Report, Evaluation, 2015. http://ec.europa.eu/justice/civil/files/bxl_ii_a_final_report_evaluation.pdf 5. o.

¹⁶ Study on the assessment of Regulation (EC) No 2201/2003 and the policy options for its amendment, Final Report, Evaluation, 2015. http://ec.europa.eu/justice/civil/files/bxl_ii_a_final_report_evaluation.pdf 5. o.

¹⁷ COM/2016/0411 final - 2016/0190 (CNS)

¹⁸ A Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről

Alapvetően hat fő hiányosságot nevesítettek a szülői felelősséggel kapcsolatos kérdéseket illetően. A gyermek visszavételére vonatkozó eljárás, a gyermek elhelyezése másik tagállamban, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás teljes mértékű eltörlése, a gyermek meghallgatása, a határozatok tényleges végrehajtása, és a Központi Hatóságok közötti együttműködés azok a területek, melyeket a Brüsszel IIb. rendelet leginkább módosított, pontosított. Az új rendeletet csak 2022. augusztus 1-jét követően indult eljárásokban kell majd alkalmazni.

III. Az alkalmazandó jog hiánya és a Róma III. rendelet megalkotása

Mivel az alkalmazandó jog kérdését a Brüsszel IIa. rendelet nem rendezte, ezért azt minden esetben a joghatósággal rendelkező tagállam saját nemzetközi magánjogi szabályai határozták meg. Emiatt gyakorivá vált az ún. *forum shopping* vagy *forum running*, mely bíróságra rohanást jelent, azaz a feleknek igyekezniük kell, hogy a másik fél előtt indítsák meg a pert, annál a bíróságnál, mely a számukra kedvezőbb anyagi jog alapján fogja eldönteni az ügyet. De lehet, hogy az eljáró bíróság nemzeti joga alapján megállapított alkalmazandó joggal a felek nincsenek is kellően szoros kapcsolatban. Hadadiné is ezért szerette volna Franciaországban felbontani a házasságot, hiszen ott létezik a vétkességi alapon történő házasságfelbontás.¹⁹

2005. március 14-én a Bizottság zöld könyvet bocsátott ki a házassági ügyekben alkalmazandó jog és joghatóság kérdéseiről, leírta az alkalmazási problémákat és lehetséges megoldást javasolt. 2005. szeptember végéig várta a tagállamok válaszait, melyből 65 érkezett. A bizottság rendeletjavaslatot terjesztett elő a 2201/2003/EK rendeletnek a joghatóság tekintetében való módosításáról és a házassági ügyekben az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok bevezetéséről. Ez a javaslat az alternatív joghatósági kapcsolóelvek, valamint az alkalmazandó jog terén kívánta módosítani a rendeletet. Azonban az egyeztetések folyamán 2008 nyarára egyértelművé vált, hogy néhány tagállam

ellenállása miatt nincs és nem is lesz meg a javaslat elfogadásához szükséges egyhangúság.²⁰ Két lehetőség mutatkozott: a megerősített együttműködés alkalmazása vagy a javaslat elvetése. 2009-ben tíz tagállam jelezte a Bizottságnak, hogy a házassági ügyekben alkalmazandó jog területén megerősített együttműködést kívánnak létrehozni, és ezt a javaslatot nyújtsa be a Tanácsnak. A tanács 2010. július 12-én megadta a felhatalmazást a megerősített együttműködés alkalmazására, ez volt az első az EU történetében. A megerősített együttműködés nem vonatkozik a joghatóságra, csak az alkalmazandó jogra, így nem érinti a Brüsszel IIa. rendeletet. A Tanács 2010. december 20-án elfogadta a 1259/2010/EU rendeletet a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (Róma III. rendelet), melyhez mindezidáig 17 tagállam²¹ csatlakozott.

A Róma III. rendelet 2011 januárjában hatályba lépett, alkalmazni pedig 2012. június 21-től kell. De csak azon tagállamok vonatkozásában, akik önként csatlakoztak a megerősített együttműködéshez.

A rendelet alapvetően a felek választására bízta az alkalmazandó jog megválasztását, mely azonban csak olyan jog lehet, amelyhez a házastársakat szoros kapcsolat fűzi (szokásos tartózkodási hely vagy állampolgárság), a felek jogválasztásának hiányában is meghatározza, hogy mely tagállam anyagi joga lesz alkalmazandó, függetlenül attól, hogy mely tagállam bíróságai járnak el (a Brüsszel IIa. rendelet alapján). Ez növeli a jogbiztonságot és a kiszámíthatóságot, de a bíróságra rohanás továbbra is megmarad, hisz a megerősített együttműködéshez nem csatlakozó államok továbbra is a saját kollíziós joguk alapján határozzák meg az alkalmazandó jogot.

²⁰ A határon átnyúló vonatkozású családjogi ügyek elfogadása az EU-ban ugyanis a különös jogalkotási eljárások közé tartozik, azaz valamennyi tagállamnak egyhangúlag támogatnia kell a javaslatot.

²¹ Belgium, Bulgária, Németország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Lettország, Luxemburg, Magyarország, Málta, Ausztria, Portugália, Románia és Szlovénia, Litvánia, Görögország, Észtország

¹⁹ Ld. részletesen Wopera: i. m.

Tárgyi hatálya a házasság felbontására és a különválásra terjed ki, amennyiben az több állam jogához kapcsolódik. A rendelet nem vonatkozik az alábbi kérdésekre, akkor sem, ha csupán előkérdésként merülnek fel: jogképesség, házasság létezése, érvényessége, házasság érvénytelenítése, névviselés, a házasság vagyoni jogkövetkezmenyei, szülői felelősség, tartási kötelezettségek, cél-vagyon és öröklés.

A rendelet egyetemes alkalmazású, ami azt jelenti, hogy a rendelet által kijelölt jogot akkor is alkalmazni kell, ha az a megerősített együttműködésben részt nem vevő tagállam, vagy harmadik állam jogára utal.

Alkalmazandó jog meghatározása kapcsán főszabály *a felek tudatos jogválasztása*.²² A megállapodás bármikor megköthető, de legkésőbb a bírósághoz fordulás időpontjában, de ha az adott ország joga lehetővé teszi, akkor akár az eljárás folyamán is jegyzőkönyvbe lehet mondani. A magyar Nmjt. szerint a házastársak jogválasztással legkésőbb a perfelvételi szakban a bíróság által megállapított határidőn belül élhetnek. Kérdés hogy valóban szoros kapcsolatot jelent-e a házasság elején kikötött szokásos tartózkodási hely szerinti jog több évtized múltán is?

A kettős állampolgárság kérdését ez a rendelet már rendezzi, a nemzeti jog hatáskörébe utalja, aminek figyelembe kell vennie az EU általános elveit, de elmondható, hogy míg a Brüsszel IIa.-nál nem lehetett különbséget tenni az állampolgárságok között, addig itt, éppen a már említett szoros

kapcsolat kifejezése miatt, csak az effektívebb állampolgárságot lehet figyelembe venni.

Minimális formai követelménye a megállapodásnak az írásba foglalás, aláírással és keltezéssel való ellátás. Amennyiben azonban annak a részt vevő tagállamnak a joga, amelyben a megállapodás megkötésének időpontjában a házastársak szokásos tartózkodási helye található, kiegészítő alaki szabályokat ír elő az ilyen típusú megállapodások tekintetében, alkalmazni kell ezeket a szabályokat.

Jogválasztás hiányában a kapcsolótényezők erőssorrendet jelentenek, megakadályozva a felek bíróságra rohanását. Ezek is szoros kapcsolatot jelentenek a felek és az adott ország joga között.²³

Valamely jog alkalmazását csak abban az esetben tagadhatja meg az eljáró bíróság, amennyiben annak alkalmazása nyilvánvalóan összeegyeztetetlen az eljáró bíróság országának közrendjével.

Továbbá a rendelet 13. cikke kimondja, hogy [e] rendeletben semmi nem kötelezi arra az olyan részt vevő tagállamok bíróságait, amelyeknek joga nem rendelkezik a házasság felbontásáról, vagy a szóban forgó házasságot nem tekinti érvényesnek a házasság felbontására irányuló eljárás céljából, hogy e rendelet alkalmazásában házasságfelbontást mondjanak ki. Ezt nevezzük Málta-rendeletnek, ugyanis a megerősítette együttműködés létrehozásának idején Máltán még nem lehetett házasságot felbontani, és csak így volt hajlandó csatlakozni az együttműködéshez.²⁴ Ugyanakkor a rendelet hatályának meghatározásánál a rendelet maga jelenti ki, hogy a rendelet nem al-

²² Róma III. rendelet 5. cikk (1) A házastársak megállapodhatnak a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog kiválasztásáról, feltéve, hogy ez az alábbi jogok egyike:

- a) azon állam joga, amelynek területén a megállapodás megkötésének időpontjában a házastársak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek;
- b) azon állam joga, amelynek területén a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben a megállapodás megkötésének időpontjában egyiküknek még mindig ott van a tartózkodási helye;
- c) az egyik házastársnak a megállapodás megkötése időpontjában meglévő állampolgársága szerinti állam joga; vagy
- d) az eljáró bíróság országa szerinti jog.

²³ Róma III. rendelet 8. cikk: Az 5. cikk szerinti jogválasztás hiányában a házasság felbontására és a különválásra azon állam joga alkalmazandó:

- a) amelyben a bírósághoz fordulás időpontjában a házastársak szokásos tartózkodási helye található; vagy ennek hiányában
- b) amelyben a házastársak utolsó szokásos tartózkodási helye található, amennyiben ez a tartózkodási hely a bíróság megkeresésétől számított egy évnél nem régebbi időpontban szűnt meg, és amennyiben a bírósághoz fordulás időpontjában az egyik házastárs még mindig ebben az államban tartózkodik; vagy ennek hiányában
- c) amelynek a bírósághoz fordulás időpontjában mindkét házastárs állampolgára volt; vagy ennek hiányában
- d) amelynek a bírósághoz fordulnak.

²⁴ 2011-től már Máltán is lehetséges a házasság felbontása.

kalmazandó a következő kérdésekre, még abban az esetben sem, ha azok kizárólag előzetes kérdések-ként merülnek fel a házasság felbontásával vagy a különválással kapcsolatos eljárás keretében: [...] b) a házasság létezése, érvényessége vagy elismerése [...]

IV. Vagyonjogi rendeletek

A határon átnyúló vonatkozású családjogi jogviták uniós szabályozása terén a házassági vagyonjog tárgyában nagyon sokáig nem született jogi aktus. Ez a házastársak számára azért okozott nehézséget, mert indokolt, hogy a házassággal kapcsolatos valamennyi járulékos kérdésben azonos bíróság hozzon ítéletet. Ugyanez igaz a bejegyzett élettársi kapcsolatokra is, ahol szintén hiányzott a kapcsolat felbontásának vagyonjogi következményeit rendező szabályanyag. A házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat, valamint ezen együttélési formák különböző jogi következményei miatt a Bizottság még 2011-ben két különálló rendeletjavaslatot terjesztett elő: egyiket a *házassági vagyonjogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról*,²⁵ másikat a *bejegyzett élettársi kapcsolat vagyonjogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról*.²⁶

Ez a két javaslat szolgált később a nemzetközi párok vagyonjogi rendszerei tekintetében a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása terén létrehozott, a házassági vagyonjogi rendszerekkel

kapcsolatos ügyekre²⁷ és a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyonjogi vonatkozásaira is kiterjedő megerősített együttműködés alapjául.²⁸

A mára már elfogadottá vált rendeletek fő célja, hogy olyan egyértelmű jogi keretet hozzanak létre az Európai Unióban, amely magában foglalja a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározását és a házassági vagyonjogi rendszerekre alkalmazandó jogot, valamint megkönnyíti az ilyen ügyekben hozott határozatok és jogi aktusok tagállamok közötti mozgását.

Arra tekintettel, hogy a két rendelet szabályai nagymértékben megegyeznek, ahol házasságról vagy házastársakról teszünk említést, az alatt a regisztrált párkapcsolatot, bejegyzett élettársakat is érteni kell, ahol eltérő a szabályozás, arra kifejezetten felhívjuk a figyelmet.

A rendelet *területi hatálya*, csakúgy, mint az eddig elfogadott családjogi tárgyú rendeltéké, Dánia kivételével valamennyi Unió tagállamra kiterjedne. Az Egyesült Királyság és Írország az Európai Unió Tanácsának 2012. december 6-7-i ülésén úgy határozott, hogy részt kíván venni a jogi aktus elfogadásában. *Tárgyi hatálya* nem terjed ki a házastársak, valamint a bejegyzett élettársak általános cselekvőképességére, egymás közötti tartási kötelezettségeire, a házasság/bejegyzett élettársi kapcsolat létezésére, érvényességére, elismerésére, a túlélő féllel kapcsolatos öröklési kérdésekre, társasági jogi, egyesületi joggal kapcsolatos kérdésekre illetve a dologi jogok természetével, az ingatlanról vagy ingósággal kapcsolatos jogok nyilvántartásba vételével és az ilyen jogok nyilvántartásba vételének vagy -elmulasztásának a joghatásaival kapcsolatos kérdésekre. Látható, hogy a rendelet megalkotói éltek azzal a javaslattal, miszerint

²⁵ Rendeletjavaslat a házassági vagyonjogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról COM (2011) 126.

²⁶ Rendeletjavaslat a bejegyzett élettársi közösségek vagyonjogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról COM (2011) 127.

²⁷ A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete (2016. június 24.) a házassági vagyonjogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról; HL L 183., 2016.7.8., 1—29. o.

²⁸ A Tanács (EU) 2016/1104 rendelete (2016. június 24.) a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyonjogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról; HL L 183., 2016.7.8., 30—56. o.

ajánlatos a rendelet hatálya alól kizárt tárgykörök pontos felsorolása. Ez egyébként is logikus lépés, hiszen a rokon kapcsolatokról eredő tartási kötelezettségekre a 4/2009/EK rendelet vonatkozik, az örökléssel kapcsolatos szabályokat pedig a 2012. július 4-én elfogadott 650/2012/EU rendelet szabályozza. A Bizottság azt javasolta, hogy az ajándékozási kérdéseket nem kellene kizárni a rendelet hatálya alól, és ennek megfelelően módosították is a javaslatok szövegét.

A házassági vagyoni jogról szóló rendelet nem határozza meg egységesen a házasság definícióját, ehelyett a tagállamokra bízta a házasság fogalmának meghatározását.²⁹ Ennek oka az arányosság elvében keresendő, hiszen uniós normát csak a célok eléréséhez szükséges mértékben lehet megalkotni. Ennek értelmében a javaslat nem hangolja össze a házassági vagyoni jogi rendszerekre vonatkozó jogot.

A házassági vagyoni jogi rendszer a házastársak egymás közötti, illetve harmadik személyekkel szemben fennálló, házasság következtében létrejött vagyoni viszonyaival kapcsolatos szabályok összessége. A rendeletjavaslat indoklásában azt olvashatjuk, hogy a házassági vagyoni jogi rendszer fogalmát önállóan kell értelmezni, és annak magában kell foglalnia a házastársak vagyoni állapotának mindennapi szintű kezelésével kapcsolatos vonatkozásokat, valamint a különválásból, illetve bármely házastárs halálából fakadó a vagyoni jogi rendszer megszüntetésével kapcsolatos vonatkozásokat.

A másik rendelet alkalmazásában a bejegyzett élettársi közösség a házasságon kívüli együttélés egyik formája. A bejegyzett élettársi közösség fogalmának pontos tartalmát a tagállamok nemzeti joga határozza meg. Ez a rendelet csak két ponton tér el az előzötől. *Vagyoni jogi hatások* alatt az élettársak közötti, illetve az élettársak és harmadik személyek közötti –közvetlenül a bejegyzett élettársi közösségből fakadó- vagyoni viszonyokkal kapcsolatos szabályok összességét érti, *bejegyzett élettársi közösség* alatt pedig két személy életköz-

össége, amelyet az élettársi közösség bejegyzés szerinti tagállama jogi előírásainak megfelelő módon hoztak létre. A preambulum kimondja, hogy egyik tagállam sem kötelezhető arra, hogy hozza létre a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét. Ellentétben a házassági vagyoni jogi rendeletjavaslattal, ez a javaslat meghatározza a bejegyzett élettársi közösség fogalmát, de csak a rendelethez szükséges mértékben. Továbbá jól látható az is, hogy határozott különbségeket tesz a javaslat az együtt-élő párok között aszerint, hogy kapcsolatukat az illetékes hatóság előtt regisztráltatták-e, vagy pedig csak együtt élnek, mindenféle nyilvántartás nélkül.

IV.1. Joghatóság

A joghatósági okokat a javaslat második fejezete tartalmazza. Az első három joghatósági okot aszerint határozza meg, hogy mi volt az életközösség megszűnésének oka: valamelyik fél halála, az életközösség felbontása, vagy pedig egyéb ok. Ezen a ponton jelentős eltérések vannak a két rendeletjavaslat között.

A házassági vagyoni jogi rendszerekre vonatkozó javaslat szerint valamelyik házastárs halála esetén az öröklési rendelet³⁰ szerint megkeresett bíróságoknak lesz joghatósága a vagyoni jogi rendszerrel kapcsolatos kérdések megválaszolására is. A házasság felbontása, érvénytelenítése vagy pedig különválás esetén a 2201/2003/EK rendelt alapján hatáskörrel rendelkező bíróság a házastársak beleegyezése esetén hatáskörrel rendelkezik a házassági vagyoni jogi rendszert érintő kérdések elbírálására is. Ebben az esetben a joghatóságot kifejezetten vagy más visszavonhatatlan módon el kell ismerni. A házastársak továbbá abban is megállapodhatnak, legkésőbb a bíróság megkeresésének időpontjában, hogy annak a tagállamnak a bíróságai, amelyek jogát a házassági vagyoni jogi rendszerükre alkal-

²⁹ Az ezzel kapcsolatban felmerülő problémákat ld. részletesen WOPERA Zsuzsa: Az európai uniós családjog érvényesülésének kritikus pontjai; Családi jog; XI. évf. 3. szám; 2013. szeptember; 38-39. o.

³⁰ 650/2012/EU rendelete az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről

mazandó jogként választották meg, lesznek a joghatósággal rendelkező bíróságok. Ez a joghatóság kizárólagos lesz. Amennyiben még az eljárás előtt megállapodnak, a megállapodást írásba kell foglalni, dátummal kell ellátni, és azt a házastársaknak alá kell írniuk, és természetesen az elektronikus forma az írásossal egyenértékű. Annak a tagállamnak a joghatósága is kiköthető, amelynek a jogát jogválasztás hiánya esetén kell alkalmazni.

Ezek szerint annak a tagállamnak a bírósága is joghatósággal rendelkezik, amelynek jogát a felek választották, vagy választás hiányában alkalmazandó, ha a bíróság előtt az alperes megjelenik. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha csupán joghatósági kifogás előterjesztése miatt jelent meg az alperes. Hozzá kell tenni azonban, hogy mielőtt a bíróság megállapítaná joghatóságát, gondoskodnia kell arról, hogy az alperest tájékoztassák a joghatóság kifogásolásához fűződő jogáról, valamint a perbe bocsátkozás, illetve a perbe nem bocsátkozás következményeiről. Erre azért van szükség, hiszen a családjogi ügyekben az érdekelt felek jellemzően joghoz nem értő emberek, és elképzelhető, hogy a megjelenésen alapuló joghatóság az alperes számára kifejezetten nem kívánatos.

Egyéb esetekben - különösen, ha a házastársak nem egyeznek bele abba, hogy a bontóperben eljáró bíróság joghatósággal rendelkezzen - az a bíróság járhat el, amely területén a házastársak közös szokásos tartózkodási helye található. Ennek hiányában, amely tagállam területén a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik; ennek hiányában, ahol az alperes szokásos tartózkodási helye található. Ezek után az a tagállam, melynek mindkét házastárs állampolgára, az Egyesült Királyság és Írország esetén pedig ott rendelkeznek lakóhellyel (domicile). Végül pedig az az állam, amelynek az alperes állampolgára, vagy ott van a domicile-ja. Az említett körülményeknek minden esetenél a bíróság megkeresésnek időpontjában kell fennállnia.

A további plusz két joghatósági ok akkor következik, ha ez előbb említett joghatósági okok alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal. A *szubszidiárius joghatósági* okot az alapozza meg, ha egyik vagy mindkét házastárs

ingatlan vagyontárgya vagy nyilvántartásba vett ingó vagyontárgyai az adott tagállam területén találhatóak, azonban szükséges megjegyezni, hogy ebben az esetben a megkeresett bíróság csak az adott vagyontárggyal kapcsolatban hozhat határozatot. Ha azonban még ez alapján sem lehet egyik tagállam joghatóságát sem megállapítani, akkor következik a *forum necessitatis*, azaz a szükségképpeni joghatóság. Ebben az esetben egy olyan tagállamnak a bíróságai lesznek jogosultak az eljárás lefolytatására, amelyhez az ügy kielégítő kötődik, és egy harmadik államban, amelyhez az ügy szorosan kötődik, az eljárás megindítása vagy lefolytatása lehetetlen lenne. De mint arra a javaslat szövege is utal, erre csak kivételes esetben kerülhet sor.

A bejegyzett élettársi közösségek vagyoni jogi hatásaival foglalkozó rendeletjavaslat is ilyen módon rendszerezi a joghatósági okokat, mégis jelentős eltérések mutatkoznak az előző rendeletjavaslathoz képest. Egyik élettárs halála esetén ugyanúgy az öröklési kérdések elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságnak van joghatósága, ám ez a bíróság lemondhat a joghatóságáról, amennyiben a nemzeti joga nem ismeri el a bejegyzett élettársi közösség intézményét. Ebben az esetben az 5. cikk, azaz az egyéb joghatóságok szabályait kell alkalmazni. Az élettársi kapcsolat felbontására vagy érvénytelenítésére irányuló ügyekben pedig annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek majd az élettársak kifejezett beleegyezése esetén joghatósággal, amelyek az élettársi közösség felbontására vagy érvénytelenítésére irányuló kérelem elbírálására is jogosultak. Az élettársak is köthetnek joghatósági megállapodást, ugyanolyan módon, mint a házastársak. Itt is megjelenik az alperes megjelenésen alapuló joghatóság. Az egyéb joghatósági okok megegyeznek, azzal a kitéttel, hogy ezek a bíróságok lemondhatnak joghatóságukról, amennyiben nem ismerik a bejegyzett élettársi közösség intézményét; utolsóként azonban a bejegyzés helyének állama szerepel.

Természetesen az előbb említett joghatósági okok alapján megkeresett bíróság a viszontkereset tárgyában is eljárhat. A joghatóság vizsgálatára a bíróságok hivatalból kötelesek.

IV.2. Alkalmazandó jog

A házassági vagyoni rendszerekről szóló javaslat kimondja, hogy mind a választott, mind pedig a választás hiányában alkalmazandó jog a házastársak valamennyi vagyontárgyára kiterjed, azaz a kollíziós szabályok egységesek. Ezt jogot kell alkalmazni többek között a házastársak vagyonának házasság előtti és utáni kategóriákba való felosztására; a vagyon egyik kategóriából a másikba való átvezetésére; adott esetben a felelősségvállalásra a házastárs tartozásaiért; a házastársak házasság idején fennálló rendelkezési jogosultságaira; a házassági vagyoni rendszer megszüntetésére és felszámolására; valamint a házastársi vagyonszövetség megszüntetésére a házasság felbontása során; a házassági vagyoni rendszernek a házastársak és harmadik személyek közötti jogviszonyra gyakorolt hatásaira; valamint a házassági vagyoni rendszerre vonatkozó megállapodás anyagi érvényességére.

Főszabály a házastársak megállapodása, ám nem választható akármelyik ország joga. Ennek oka a kapcsolatszegénység elkerülése. A választható jogok között azonban nincs semmiféle erőssorrend, ezek közül a felek bármelyiket kiválaszthatják. A választható jogok a következők: a házastársak vagy leendő házastársak közös illetve egyikük szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga a megállapodás megkötésének idején; vagy annak az államnak a joga, amelynek állampolgárságával a választás megtételekor egyikük rendelkezik. Az EGSZB véleménye az, hogy az előre láthatóság, valamint a harmadik személyek érdekeinek védelme érdekében a jogválasztásra a házasság megkötésének pillanatában kellene sort keríteni.³¹ A rendelet szövege ebben a cikkben fogalmazza meg azt is, hogy a választott jog megváltoztatható, és a változtatás során is a fent említett tagállamok jogából lehet választani. A joghatóságra vonatkozó megállapítást írásba kell foglalni, dátummal, valamint a felek aláírásával kell ellátni. A rendelet kimondja, hogy az elektronikus forma egyenértékű az írásos formával. A megállapodásnak meg kell felelnie a házassági vagyoni rendszerre alkal-

mazandó jogban vagy a megállapodás megkötésének helye szerinti állam jogában előírt alaki követelményeknek. A házassági szerződésekre ugyanezek az alaki követelmények vonatkoznak.

A jogválasztás hiányában alkalmazandó jogok felsorolása már erőssorrendet jelent, azaz főszabály szerint az elsőt kell alkalmazni, és csak ennek hiányában vizsgálható a következő eset alkalmazhatósága. Ezek szerint tehát első a házasságkötés időpontjában közös szokásos tartózkodási helyük szerinti állam joga, illetve ahol a házasságkötést követően először fognak közös szokásos tartózkodási helyet létesíteni. Ennek hiányában a házasságkötéskor közös állampolgárságuknak megfelelő állam joga. Ezzel nem lehet élni, ha a házastársak egynél több közös állampolgársággal rendelkeznek. Első hangzásra ez diszkriminatívnak tűnhet, ám ha jobban belegondolunk, akkor a felek nem éltek a jogválasztás lehetőségével, és ha két állampolgárság is szóba jöhet, akkor jelentősen csökken a jogbiztonság és kiszámíthatóság követelménye, hiszen nem látják előre a felek, hogy a megkeresett bíróság melyik jog alkalmazásáról fog dönteni. Ezt a problémát esetleg egy olyan kitétellet lehetne megoldani, hogy mindig azt kell választani, amelyhez a feleket szorosabb kapcsolat fűzi. Ám lehet, hogy ez sem jelent könnyítést, hiszen könnyen előfordulhatnak olyan esetek, amikor egy pár évekig egy másik tagállam területén él, ott szereznek vagyont, megszerzik az állampolgárságot, ám a kapcsolat megromlásával az egyik fél visszaköltözik a szülőföldjére. Így talán szerencsésebb is a kettős állampolgárokat kihagyni ebből a körből. Az utolsó eset pedig annak az államnak a joga, amelyhez a házasságkötés időpontjában a házastársakat együtt a legszorosabb kötelék fűzi, figyelembe véve valamennyi körülményt, a házasságkötés helyére való tekintet nélkül.

A bejegyzett élettársaknál a javaslat eredeti szövege szerint az egyetlen alkalmazandó jog a bejegyzés helye szerinti állam joga, választásra tehát nem volt mód. Ez volt a kritikák fő oka, hiszen az Alapjogi Charta 20. és 21. cikkének megfelelő igazolást a Bizottság nem tudott felmutatni. Az Unió Alapjogi ügynöksége is megállapította a Charta 20. cikkének a sérelmét, azaz a két javaslat eltérően kezeli a házaspárokat, és a regisztrált pá-

³¹ EGSZB vélemény 1.3 pontja

rokat.³² Azonban a Parlament módosította a javaslatot, így már a bejegyzett élettársaknak is módjában áll az alkalmazandó jog megválasztása, feltéve, ha a választott jog ismeri a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét, és ahhoz vagyoni jogi hatásokat is kapcsol. Itt is meghatározza a rendelet, hogy mely jogok közül lehet választani, ezek pedig az élettársak vagy leendő élettársak vagy egyikük szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga; az élettársak vagy leendő élettársak egyikének állampolgársága szerinti állam joga; és a bejegyzés szerinti állam joga.

A választott jog megváltoztatása itt is csak a jövőre nézve fejt ki hatályát, és ha visszamenőleges hatályra vágnak, az sem a korábbi aktusok érvényességét, sem a harmadik személyek előzőleg alkalmazandó jogból fakadó jogait nem érinti. A választást írásba kell foglalni, és keltezéssel, valamint a felek aláírásával kell ellátni, és vagy az alkalmazandó jog államának, vagy pedig a megállapodás megkötésének helye szerinti állam által előírt alaki követelményeknek is meg kell felelnie.

Jogválasztás hiányában pedig annak az államnak a jogát kell alkalmazni a bejegyzett élettársi kapcsolat vagyoni jogi hatásaira, amelynek joga szerint a bejegyzett élettársi kapcsolat létrejött.

Mindkét rendelet kimondja, hogy az előbb említett jog akkor is alkalmazandó, ha az nem egy uniós tagállam joga. Tehát *a rendeletek egyetemes alkalmazásúak*. Csak egy esetben lehet a rendeletben meghatározott jog alkalmazását megtagadni, mégpedig ha az adott jog a megkeresett bíróság országának *közrendjével* nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen. A bejegyzett élettársi közösségek vagyoni jogi hatásaival foglalkozó rendeletjavaslat leszögezi, hogy nem minősül közrendbe ütközőnek az alkalmazandó jog csupán amiatt, hogy az eljáró bíróság országa szerinti jog nem ismeri a bejegyzett élettársi közösség intézményét.

IV.3. A határozatok elismerésére és végrehajtásáról vonatkozó szabályok

³² Id. részletesen FRA Opinion – 1/2012; Property consequences of registered partnerships; Vienna, 31 May 2012; http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-opinion-2012-property-regimes_en.pdf

Az egyik tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik. Ez a megoldás azért is szerencsés, hiszen így jelentősen csökkennek a felekre nehezedő időbeli és pénzbeli terhek, illetve az eljárást akadályozó adminisztratív nehézségek.³³ Természetesen az elismerés vitatható. A vita eldöntésében az alapeljárásban joghatósággal rendelkező bíróság fog eljárni.

V. Tartási rendelet³⁴

A Rendelet általános célja, hogy a tartásra jogosultak számára lehetővé tegye, hogy tartással kapcsolatos igényükben a tagállamokban nehézség nélkül kerüljön sor határozathozatalra, és e határozat a többi tagállamban további alaki követelmény nélkül, automatikusan végrehajtható legyen.³⁵ Ennek elérése érdekében a Rendelet hatálya szélesen került megállapításra. A tartási kötelezettségre vonatkozó határozatok tagállamokban történő elismerésének egyetlen célja, hogy lehetővé tegye a határozatban meghatározott tartási követelés behajtását. Nem jelenti a határozat tárgyát képező tartási kötelezettségek alapjául szolgáló családi vagy rokoni kapcsolat, házasság vagy házassági rokonság tagállam általi elismerését.³⁶

A Rendelet tárgyi hatálya kiterjed családi vagy rokoni kapcsolatból, házassági kapcsolatból vagy házassági rokonságból eredő valamennyi tartási kötelezettségre a tartásra jogosult személyek közötti egyenlő bánásmód biztosítása érdekében.³⁷ A Rendelet kifejezetten rögzíti, hogy alkalmazásában a „*tartási kötelezettségnek*” önálló, autonóm közösségi jogi tartalmat kell tulajdonítani, azt nem az egyes tagállamok nemzeti joga alapján kell értelmezni.³⁸ Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ezek

³³ EGSZB véleménye 1.5 pontja

³⁴ A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről; HL L 7., 2009.1.10., 1—79. o.

³⁵ 4/2009/Ek rendelet (9) preambulumban bekezdés

³⁶ 4/2009/EK rendelet (25) preambulumban bekezdés

³⁷ 1. cikk

³⁸ 4/2009/EK rendelet (11) preambulumban bekezdés

a kollíziós szabályok csak a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot határozzák meg, a tartási kötelezettségek alapját képező családi kapcsolatok megállapítására alkalmazandó jogot nem. A családi kapcsolatok megállapítására továbbra is a tagállamok nemzeti joga irányadó, ideértve a nemzetközi magánjogi szabályait is.³⁹

A Tartási Rendelet joghatósági rendelkezései univerzális hatályúak: azokat valamennyi határon átnyúló tartási ügyben alkalmazni kell, tekintet nélkül arra, hogy uniós tagállamot vagy harmadik államot érintő tartási ügyekben kell őket alkalmazni. A Rendelet négy egymással vagylagos viszonyban álló kapcsolóelvet alkalmaz a tartási ügyek elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság meghatározására.⁴⁰ Nevezetesen:

- (1) az alperes szokásos tartózkodási helye, vagy
- (2) a jogosult szokásos tartózkodási helye, vagy
- (3) az a bíróság, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, (kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul), vagy
- (4) az a bíróság, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű (kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul).

A szülői felelősséggel kapcsolatos ügyben a 2201/2003/EK rendelet értelmében joghatósággal rendelkező bíróság hatáskörrel rendelkezik a tartási ügyben is, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyben járulékos jellegű. Ez elősegíti a peres ügyek egyesítését.

A felek megállapodhatnak arról, hogy a tartási kötelezettséggel kapcsolatban közöttük felmerült vagy esetlegesen felmerülő jogviták eldöntésére valamely tagállam alábbi bírósága vagy bíróságai rendelkeznek joghatósággal:

a) azon tagállam bírósága vagy bíróságai, amelynek területén valamelyik fél szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik;

b) azon tagállam bírósága vagy bíróságai, amelynek valamelyik fél az állampolgára,

c) házastársak vagy volt házastársak közötti, tartási kötelezettséggel kapcsolatos jogviták esetén:

i. az a bíróság, amely a házasságukkal kapcsolatos jogviták eldöntésére joghatósággal rendelkezik;

ii. azon tagállam bírósága vagy bíróságai, amely legalább egy éven át a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helyéül szolgált.

A tartási rendelet nem szabályozza az alkalmazandó jogra vonatkozó kérdéseket, hanem visszatul a hágai jegyzőkönyvre,⁴¹ amelyhez a Közösség csatlakozik. Ezzel a jegyzőkönyv szabályai a közösségi jog részévé váltak.

A tartási kötelezettségre alkalmazandó jog körében a HJ vezeti be először felek jogválasztási szabadságát. A tartási kötelezettség jogosultja és kötelezettje számára teszi lehetővé az alkalmazandó jogról való megállapodást.⁴² A rendelkezés ugyanakkor nem alkalmazható a 18. életévét be nem töltött személyt érintő tartási kötelezettség esetében.

Jogválasztás hiányában a tartási kötelezettségekre irányadó jog főszabályként a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga.

Ha a jogosult szokásos tartózkodási helyében változás következik be, az új szokásos tartózkodási hely államának joga lesz alkalmazandó, a tartózkodási hely megváltozásának időpontjától kezdve.

⁴¹ A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia 2007. november 23-án tartott ülésén elfogadta a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló jegyzőkönyvet.

⁴² - annak az államnak a joga, melynek valamelyik fél állampolgára a jogválasztás időpontjában,

- annak az államnak a joga, melyben valamelyik fél szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik a jogválasztás időpontjában,

- amelyet alkalmazandó jognak választanak, vagy amelyet ténylegesen alkalmaznak (házassági) vagyoni jogi viszonyaikra,

- amelyet alkalmazandó jognak választanak, vagy amelyet ténylegesen alkalmaznak a házasságuk felbontásával, vagy különválásukkal kapcsolatban. (8. cikk (1) bekezdés)

³⁹ 4/2009/EK rendelet (21) preambulumban bekezdés

⁴⁰ WOPERA Zsuzsa: *Az európai családjog kézikönyve*, HVG-ORAC, Budapest, 2012., 278. o.

A Rendelet IV. fejezete három különböző eljárási rendet állapít meg aszerint, hogy milyen határozat végrehajtásáról van szó.

A fejezet 1. szakaszát az olyan tagállamokban meghozott határozatokra kell alkalmazni, amelyek a 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá tartoznak.

A 2. szakaszt az olyan tagállamokban meghozott határozatokra kell alkalmazni, amelyek nem tartoznak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá.

A 3. szakaszt valamennyi határozatra alkalmazni kell.

Az 1. szakasz hatálya alá tartozó határozatok tekintetében megvalósul az exequatur eljárás eltörlése, azaz a tagállamban hozott határozatok elismerését nem lehet megtagadni, és azok külön eljárás nélkül végre is hajthatóak.

A 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá nem tartozó tagállamokban hozott határozatok tekintetében a Rendeletben rendelkezni kellett az elismerési és a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásról. Az elismerést csak a 24. cikkben felsorolt esetekben lehet megtagadni. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá nem tartozó tagállamokban hozott és az adott államban végrehajtható határozat más tagállamban ugyanígy végrehajtható, amennyiben azt bármely érdekelt fél kérelmére ott végrehajthatónak nyilvánították.

Végül a közös rendelkezésekben a rendelet akként rendelkezik, hogy az eredetileg eljáró bíróság a határozatot előzetesen végrehajthatónak nyilváníthatja abban az esetben is, ha a nemzeti jog nem rendelkezik az elrendelő határozat jogszabálynál fogva történő végrehajthatóságáról.⁴³

Összegzés

Láthattuk, hogy az európai uniós családjogi jogalkotás már majdnem teljesnek mondható. Jelen tanulmányban öt rendelet alapszabályait próbáltam meg összegezni, és még nem is tértem ki a különböző hágai egyezményekre, és a szintén kapcsolódó öröklési rendelet szabályaira, valamint azokra az uniós jogalkotási eredményekre, melyek megkönnyítik az uniós polgárok számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést és elősegítik a tagállamok közötti hatékony együttműködést.

Ebből is látható, hogy az európai családjogászoknak nincs egyszerű dolga, és számos uniós norma ismerete és alkalmazása elengedhetetlen ahhoz, hogy a munkájukat el tudják végezni egy nemzetközi elemmel bíró ügyben.

---

⁴³ Tartási rendelet 39. cikk

